

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Martin Čapek

Právní aspekty big data

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: JUDr. Irena Holcová

Katedra: Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 12. 6. 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 277 639 znaků včetně mezer.

Mgr. Martin Čapek

rigorozant

V Praze dne 21. 6. 2019

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své rigorózní práce JUDr. Ireně Holcové za její vstřícnost, ochotu, cenné rady a užitečné připomínky.

Dále děkuji také především své rodině, přátelům a všem těm, od kterých se mi dostávalo podpory, motivace a pochopení.

Obsah:

Obsah:	0
Úvod.....	1
Cíl práce.....	4
1. Big data obecně.....	5
1.1. Big data všude kolem nás	5
1.2. Co jsou big data?	7
1.3. Zpracování big data	12
1.3.1. Využití dat ve vybraných sektorech.....	18
2. Big data v kontextu práva	23
2.1. Data a informace v kontextu práva.....	23
2.2. Přehled oblastí právní úpravy týkajících se dat	25
2.3. Práva duševního vlastnictví ve vztahu k datům.....	28
2.3.1. Autorské právo a ochrana dat	29
2.3.1.1. Obecný přehled a právní rámec.....	29
2.3.1.2. Ochrana dat dle autorského práva	35
2.3.1.3. Uplatnění právní ochrany dle autorského práva ve vztahu k datům	46
2.3.2. Databáze a ochrana dat	52
2.3.2.1. Obecný přehled a právní rámec.....	52
2.3.2.2. Autorskoprávní ochrana databází.....	55
2.3.2.3. Ochrana databází <i>sui generis</i>	59
2.3.2.4. Uplatnění právní ochrany databází ve vztahu k datům	65
2.4. Ochrana osobních údajů a big data.....	69
2.4.1. Vybrané otázky ochrany osobních údajů v kontextu big data	70
2.4.1.1. Dopad na základní zásady ochrany osobních údajů.....	70
2.4.1.2. Práva subjektů údajů v datové éře.....	73

2.4.1.3. Specifika vybraných práv ve vztahu k big data	82
2.4.1.4. Zamyšlení nad současnými a budoucími výzvami pro ochranu osobních údajů v prostředí big data.....	88
3. (Big) data na vzestupu aneb cesta kupředu.....	92
3.1. Data a s nimi spojené výzvy pro současný právní rámec	92
3.2. Otázka vlastnictví dat a její vybraná navrhovaná řešení	93
3.2.1. Data a absolutní práva k nim	95
3.2.2. Vlastnictví osobních údajů v kontextu IoT.....	97
3.2.3. Koncept nového nevýhradního vlastnického práva k datům	99
3.2.4. Koncept ochrany dat založený na právu duševního vlastnictví	100
3.3. Smluvní úprava právních vztahů vznikajících v souvislosti s daty	101
Závěr	104
Seznam použitých zkratk	107
Seznam použitých zdrojů.....	109
Právní aspekty big data	121
Big Data Legal Aspects	123

Úvod

V posledních letech máme jedinečnou příležitost být svědky tiché revoluce zapříčiněné prudkým vývojem ve světě výpočetních technologií a databází. Produkty výpočetní technologie se staly všudypřítomnými. Mobilní chytré telefony, laptopy, celá řada osobních senzorů a mnoho dalších nezbytností 21. století se nekontrolovaně rozšířily do celého světa a výměnou za své služby produkují denně záplavy informací. Stále více subjektů objevuje strategické využití těchto dat. S vědomím tohoto potenciálu je investováno mnoho úsilí do vývoje nových softwarových nástrojů a technologií, které slouží k analýze nashromážděných dat. Výsledky těchto analýz pak předestírají, že se formuje zcela nový druh získávání vědomostí. Lidstvo se ocitá na začátku éry big data.¹

Za posledních dvacet let se svět informačních technologií změnil doslova k nepoznání a posunul se od vývoje nových hardware a software technologií k orientaci na data, jejich zpracování a následnému využití. Ačkoliv by se před dvaceti lety zdálo být téměř nemožné, abychom na dálku komunikovali s domácími spotřebiči nebo aby algoritmy strojového učení dokázaly diagnostikovat nemoci, dnes žijeme ve světě, kde se nemožné stává skutečností a vývoj nových technologií předčil naše očekávání.

Za hnací motor tohoto pokroku jsou právem označována velkoobjemová data, tzv. big data – obrovské a nesourodé datové sady, které neustále rostou a zvětšují se každým okamžikem. Vyplnění formuláře při objednávce z internetového obchodu, průchod kolem senzorů v obchodních centrech, použití aplikace mapující trasu a fyzickou aktivitu běžce, příspěvek zveřejněný na sociálních sítích a nespočet dalších aktivit běžného života generuje neustálý přísun dat v reálném čase.

Nalezení co nejefektivnějšího způsobu zpracování dat a získání v nich ukrytých cenných informací je kýženým cílem strategií všech organizací a institucí, které s big data operují. V poslední době se však stále více setkáváme s incidenty, kdy komerční využití dat proběhlo

---

¹ Pro účely této práce je používán anglický pojem big data namísto jakéhokoliv českého ekvivalentu pojmu big data, jelikož je autor toho názoru, že neexistuje český plnohodnotný a obecně akceptovaný ekvivalent. Pojem je užíván jako *terminus technicus*, který není skloňován a je užíván jak pro označení éry, tak oblastí, tak i velkoobjemových dat. Někteří autoři používají překlady jako „Velká data“ – KYJONKA, Vladimír. *Datová kvalita pod lupou, Systém online: S přehledem ve světě informačních technologií* [online]. 2006, [cit. 2. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.systemonline.cz/business-intelligence/datova-kvalita-pod-lupou-1.htm>; nebo „Veledata“ – CUKIER, Kenneth; MAYER-SCHÖNBERGER, Viktor; (z angličtiny přeložil GONER, Jakub). *Big data – revoluce, která změní způsob, jak žijeme, pracujeme a myslíme*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2014. 256 s. ISBN 978-80-251-4119-9.

v šedé zóně práva a ohrozilo práva jednotlivců.² Ať už se jedná o problematiku využití dat vztahující se k porušení ochrany osobních údajů, ovlivňování voleb a volebních procesů, šíření dezinformací či potenciální existenci dominantního postavení klíčových hráčů na trhu, je třeba se zamyslet nad nalezením vhodných řešení, která by zaručovala vzájemně prospěšnou koexistenci tradičních hodnot a institutů chráněných právem a moderních technologií.³ Přijetí správných postupů a odpovídajících právních řešení s cílem zaručení efektivního nakládání s big data při zachování co největší míry soukromí, ochrany dat a důvěry osob, velkou měrou přispěje k dalšímu pokroku ve světě big data a moderních technologií.

V éře big data, umělé inteligence a strojového učení se otázka právních aspektů big data jeví jako zcela relevantní.⁴ Otevřená diskuze, která provází využití big data, by se měla týkat nejen otázky big data v kontextu práva, ale zároveň přinést praktická doporučení, která by dostatečně pružně reagovala na nově přijaté legislativní změny.⁵ V konečném důsledku by tato doporučení a aktivní adresování těchto otázek mělo přispět ke zmírnění následků rychlejšího

---

² Viz skandál využití dat uživatelů společnosti Facebook (FB) společností Cambridge Analytica (CA) – k tomu blíže viz slyšení konané na půdě Evropského parlamentu (EP) ve dnech 22. května 2018 – setkání mezi CEO společnosti Facebook Markem Zuckerbergem, prezidentem EP, předsedy evropských politických stran a předsedou a zpravodajem Výboru Evropského parlamentu pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci (LIBE); 4. června 2018 – první slyšení zaměřené na lepší zmapování případu FB-CA; 25. června – druhé slyšení zaměřené na dopad případu na soukromí, volby a důvěru spotřebitelů; 2. července 2018 – třetí slyšení zaměřené na preventivní opatření a jak zabránit možným opakovaným podobným případům. K popisu jednotlivých slyšení viz European Parliament. Third Facebook-Cambridge Analytica hearing: data breach prevention and cures. *EU Monitor* [online]. 22. října 2018. [cit. 22. 10. 2018]. Dostupné z: <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7mlc3gyxp/vkpqblkr45v/?ctx=vg9pj7ufwbwe&tab=1>; Dále také viz dvě sady písemných odpovědí na nezodpovězené otázky ze setkání mezi CEO společnosti Facebook Markem Zuckerbergem, prezidentem EP, předsedy evropských politických stran a předsedou a zpravodajem Výboru LIBE zveřejněné společností FB dne 23. května 2018 [online]. [cit. 22. 10. 2018]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/the-president/en/newsroom/answers-from-facebook-to-questions-asked-during-mark-zuckerberg-meeting>, a dne 4. června 2018 [online]. [cit. 22. 10. 2018]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/resources/library/media/20180604RES04911/20180604RES04911.pdf>.

³ Pro detailnější informace o iniciativách týkajících se současných rizik vztahujícím se k využití dat v případě FB-CA viz Motion for a resolution of the European Parliament to wind up the debate on the statement by the Commission pursuant to Rule 123(2) of the Rules of Procedure on the use of Facebook users' data by Cambridge Analytica and the impact on data protection (2018/2855(RSP)). Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=B8-2018-0480&format=XML&language=EN>.

⁴ Na cestě za založením efektivního a udržitelného big data ekosystému byla kolektivem autorů v publikaci *The Big Data Value Opportunity* identifikována řada nejrůznějších výzev, které byly seskupeny a definovány v rámci souboru jednotlivých dimenzí. Tyto dimenze shrnují výzvy z oblastí dat, dovedností, technologií, aplikace, právní, obchodní a společenské sféry. Cílem vyřešení právních výzev je nalezení odpovídajícího regulatorního prostředí, aby mohl být umožněn vývoj panevropského trhu s big data. Právní jistota je pak především nezbytná v otázkách, jako jsou vlastnictví dat, jejich užití a ochrana, soukromí, bezpečnost, odpovědnost, kybernetická kriminalita, právo duševního vlastnictví a dopady na oblast insolvenční. Viz CAVANILLAS, Jose, María, et al. *New Horizons for a Data-Driven Economy: A Roadmap for Usage and Exploitation of Big Data in Europe*. Springer Nature, 2016. 303 s. ISBN 978-3-319-21568-6. s. 9.

⁵ Např. nabytí účinnosti Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) dne 25. května 2018 (GDPR).

vývoje technologií oproti legislativě tento vývoj reflektující. Jakýkoliv subjekt, jehož se využití big data určitým způsobem dotýká, by neměl být vystaven právní nejistotě, a to bez ohledu na to, že svět dat a moderních technologií se neustále pohybuje kupředu a právo z povahy věci vždy zaostává.

Ačkoliv je využití big data teprve ve svých začátcích a je tudíž nemožné predikovat, co nám budoucnost v této oblasti přichystá, skrze neustálé učení, vzdělávání, aktivní dialog a kooperaci s angažovanými subjekty je třeba jít v ústrety novým technologicko-právním řešením a čelit s nimi spojeným výzvám. Je nutné vytvořit co nejstabilnější rovnováhu mezi využitím a zpracováním big data a základními právy a svobodami jednotlivců.

Cíl práce

K rozhodnutí dedikovat tuto práci tématu právních aspektů big data mě vedla skutečnost, že soudě dle svých dosavadních zkušeností je v České republice v porovnání se zahraničím vyhrazen vztahu práva a dat stále velice limitní prostor. V době, kdy je digitální svět nastaven tak, že data jsou jeho alfou a omegou, je nutné nastartovat správnou diskuzi, která povede k zamyšlení nad správným uchopením problematiky spojené s využitím dat a velkých datových sad.

Samotné jádro práce bude vystavěno na analýze vybraných oblastí práva na úrovni Evropské unie, které jsou přímo či nepřímo aplikovatelné na právní vztahy vznikající v souvislosti s využitím dat. První část této práce bude z velké části věnována popisu fenoménu big data, dat jako takových a jejich využití. Ve druhé části bude pozornost obrácena na vztah big data a práva. Konkrétně zde bude přistoupeno k rozboru pojetí dat a informací ze strany práva a k analýze některých oblastí právní úpravy, které jsou za současných podmínek pravděpodobně nejpoužitelnější pro účely ochrany dat. Zároveň bude v této části věnován prostor deskripci specifických právních vztahů vznikajících při využití big data se zvláštním akcentem na ochranu soukromí a osobních údajů. Poslední část této práce bude poněkud prediktivního charakteru, kdy na základě identifikace jednotlivých výzev a úskalí, se kterými se současná právní úprava musí ve vztahu k datům obecně potýkat, budou shrnuta některá potenciální budoucí řešení týkající se zejména vlastnictví i ochrany dat a prezentovaná ze strany odborné veřejnosti.

Ačkoliv v porovnání s technologickým vývojem bude právo vždy nejméně o krok zpět, je zejména klíčové posoudit, do jaké míry je současná právní úprava použitelná na specifické situace vznikající při využívání dat, a uvažovat nad tím, jaká případná řešení připadají v úvahu tváří v tvář výzvám, s nimiž je třeba se vypořádat na cestě za dosažením plně funkčního jednotného digitálního trhu EU. Tato práce se z důvodu komplexnosti jednotlivých témat bude věnovat pouze vybraným dílčím otázkám, a neklade si tudíž za cíl obsáhnout do detailu danou problematiku. Ze samotné povahy daného tématu je zřejmé, že práce bude čerpat spíše než z klasické tištěné odborné literatury zejména z odborných článků dostupných ze zahraničních právních databází, z mezinárodní judikatury a expertních názorů odborníků v konkrétních oblastech.

1. Big data obecně

1.1. Big data všude kolem nás

Už v roce 2014 byla „big data“ tzv. všude kolem nás.⁶ Dnes, o několik let později, jsou doslova součástí každodenního života značné části populace a den, kdy tento pojem vstoupil do povědomí širší veřejnosti, se zdá být dávnou minulostí. Prakticky na denní bázi je pojem „big data“ skloňován médii, stále častěji je předmětem odborných debat i laických rozhovorů, a tak jen málokdo by byl dnes překvapen tvrzením, že data a informace jsou v dnešní době jednou z nejcennějších komodit, tzv. „ropou blízké budoucnosti“. Není tajemstvím, že dnešní informační společnost vytváří obrovské množství dat každý den. Při běžném nakupování, během telefonních hovorů, odesláním e-mailu, dokonce i pouhým čtením tohoto textu online vytváříme data, která jsou ukládána do datových úložišť po celém světě.

Každou minutu je odesláno přibližně 156 milionů e-mailů a téměř půl milionu „tweetů“ na sociální síti Twitter, zhlédnuto více než 4 miliony videí a nahráno více než 45 tisíc fotografií na sociálních sítích Youtube a Instagram. 1,5 miliardy uživatelů jsou denně aktivní na největší sociální síti Facebook a společností Facebook vlastněná platforma na sdílení fotografií Instagram roste doslova každým dnem. Nárůst „chytrých zařízení“ generujících data z 2 miliard v roce 2006 na odhadovaných 200 miliard do roku 2020 je doslova ohromující.⁷ Každý den vytvoříme 2,5 quintilionu dat, přičemž 90 % veškerých dat na světě bylo vytvořeno v posledních dvou letech.⁸

Pro plné dokreslení rozsahu, v jakém se tato technologická revoluce odehrává, je třeba pozorovat stále se vyvíjející trendy napříč jednotlivými spektry lidské společnosti. Rychlou technologickou transformaci společnosti ostatně dokládá i příklad z oblasti astronomie. Když byl v roce 2000 odstartován program Sloan Digital Sky Survey,⁹ jejich teleskop v Novém Mexiku posbíral za prvních pár týdnů provozu více dat, než bylo nashromážděno v celé historii

---

⁶ Srov. HARFORD, Tim. Big data: are we making a big mistake?, *Financial Times* [online]. 2014, [cit. 5. 12. 2017]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/21a6e7d8-b479-11e3-a09a-00144feabdc0> nebo WIGGLESWORTH, Robin. Can big data revolutionise policymaking by governments? *Financial Times* [online]. 2014. [cit. 1. 9. 2018]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/9f0a8838-fa25-11e7-9b32-d7d59aace167>.

⁷ MARR, Bernard. How Much Data Do We Create Every Day? The Mind-Blowing Stats Everyone Should Read, *Forbes* [online]. 2018, [cit. 22. 6. 2018]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2018/05/21/how-much-data-do-we-create-every-day-the-mind-blowing-stats-everyone-should-read/#2aa4778160ba>.

⁸ Techstartups.com. *How much data do we create every day? [Infographic]* [online]. 21. 5. 2018. [cit. 22. 6. 2018]. Dostupné z: <https://techstartups.com/2018/05/21/how-much-data-do-we-create-every-day-infographic/>.

⁹ Více viz <https://www.sdss.org/>.

astronomie. Ať už se tedy jedná o oblast astronomie, Internetu¹⁰, financí, zdravotnictví nebo vědy, každá vypráví stejný příběh. Objem dat ve světě roste každým okamžikem a překonává představy naše i našich přístrojů.

Ačkoliv jsme pouze na počátku éry big data, již nyní jsou součástí každodenního života člověka v moderní společnosti. Spamové filtry v e-mailových schránkách každého uživatele dnes již nezbytné elektronické pošty, automatická oprava a vkládání textu v chytrých telefonech založené na mapování předchozího užití slov ve větách nebo všudypřítomné internetové reklamy produktů, které jsme si v minulosti prohlíželi nebo o které jsme nějakým způsobem projevíli zájem. Facebook ví o osobním životě uživatelů víc, než mnozí z jejich přátel, banky a jiné finanční instituce se v rámci rutinních postupů snaží odhalit podvody a určit solventnost klientů na základě informací běžně dostupných na internetu, vědci procházejí množství dat z lékařských záznamů a hledají užitečné korelace mezi aplikovanou léčbou a jejím výsledkem, Amazon doporučí produkt, který si k podobnému či stejnému nákupu pořídili jiní zákazníci.

Postupy a technologie využívané při tomto krátkém výčtu operací jsou ve velké míře založeny na komplexních počítačových programech a technologii umělé inteligence. Lze jen očekávat, že tyto budou v budoucnosti aplikovány daleko sofistikovaněji a s větší intenzitou, ať v oblasti zdravotnictví a vědy, financí, reklamy či sociálních sítí. Koneckonců je téměř nevyhnutelné, že dříve či později mnoho aspektů našeho světa, které jsou v současnosti řízeny ničím jiným než lidským úsudkem, bude svěřeno do rukou automatizovaných systémů a počítačů.

Změnu, kterou big data uvedla do pohybu, je možné přirovnat k okamžiku, kdy Internet razantně změnil svět tím, že umožnil uživatelům komunikaci skrze počítače. Není pochyb o tom, že big data jsou zdrojem nových ekonomických hodnot a inovací a řada významných společností, odborníků, státních institucí i dalších subjektů podnikla důležité kroky k objevení potenciálu, který se v této záplavě informací skrývá. Odhalování tohoto potenciálu jde ruku v ruce s vytvářením nových technologií, pracovních pozic, je součástí obchodních strategií,

---

¹⁰ Pojem „Internet“ s velkým počátečním písmenem je v této práci užíván ve smyslu fenoménu a pojem „internet“ s malým počátečním písmenem ve smyslu technického prostředku.

ale především transformuje smýšlení lidské společnosti o tom, co to data vlastně jsou, co se z nich dá získat a jak tyto obsažené informace využít.¹¹

Big data jsou klíčová pro celosvětovou digitální ekonomiku. Byznys spojený s analýzou a zpracováním big data roste závratnou rychlostí, o čemž svědčí neustálý růst jejich hodnoty. Kupříkladu hodnota osobních údajů občanů Evropské unie má odhadovaný potenciál růst na téměř 1 trilion EUR ročně do roku 2020.¹² Každoročně roste i objem investic ze strany velkých společností, jako jsou např. Google, Facebook, Amazon, IBM, Intel nebo Microsoft, do vývoje nových technologických trendů provedených za účelem zefektivnění zpracování big data. Odhlédneme-li však od průkopnických projektů spravovaných těmito technologickými giganty, úplné zkrocení a využití informací obsažených v big data zůstává nejen pro ně, ale i pro řadu společností nadále výzvou.

1.2. Co jsou big data?

Než přistoupíme k objasnění pojmu big data, nelze se vyhnout otázce, co vůbec znamená pojem dat samotných. Ačkoliv v současnosti máme relativně jasnou představu o tom, co znamená, když se hovoří o datech osobních (osobních údajích)¹³, lze konstatovat, že neexistuje žádná opravdová definice pojmu „data“. To samé platí o pojmu „informace“, který je často skloňován společně s pojmem „data“ a mnohdy jsou tyto dva pojmy vzájemně mylně zaměňovány.¹⁴

Dle obecných ISO standardů se pod pojmem informace rozumí (v rámci informačního zpracování) vědomost týkající se objektů, jako jsou fakta, události, věci, procesy nebo nápady,

---

¹¹ Navzdory tomu, že mnoho lidí si uvědomuje digitální stopu, kterou zanechává vyhledáváním na internetu skrze vyhledávač Google, komentáři k fotografiím zveřejněné na sociální síti Facebook či vysíláním údajů o poloze mobilního telefonu, zůstávají agresivní techniky pro sběr i vytěžování dat a jejich následný prodej data brokerům lidem spíše skryty. Častokrát se navíc dějí bez jejich jakéhokoliv vědomí a souhlasu. K tomu viz BUNNIK, Anno; et al. *Big Data Challenges: Society, Security, Innovation and Ethics*. Palgrave Macmillan, 2016. 140 s. ISBN 978-1-349-94884-0. s. 23 a násl.

¹² EU Commission Fact Sheet, *EU Data Protection Reform and Big Data*. 2016. ISBN 978-92-79-60469-0.

¹³ Veškeré informace o identifikované nebo identifikovatelné fyzické osobě – viz článek 4 odst. 1 GDPR

¹⁴ Kromě níže popsaného pojetí dat a informace v kapitole 2.1 se k odlišení a vzájemnému vztahu dat a informací vyjadřuje Václav Janeček v článku JANEČEK, Václav. Ownership of personal data in the Internet of Things. *Elsevier Ltd.: Computer law & security review* 34 [online]. 2018. [cit. 20. 9. 2018]. s. 1039-1052. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0267364918300487?via%3Dihub>. V tomto článku autor užívá velice přílehlavé přirovnání, na kterém dokládá, že data a informace jsou dvěma různými koncepty. Jedná se o přirovnání s kamenem, na kterém jsou egyptské hieroglyfy. Až do objevení Rossettské desky by stejné hieroglyfické písmo představovalo veškerá data, ale pro čtenáře by neobsahovalo žádnou smysluplnou informaci. V tomto případě jsou data představována hieroglyfy a jako taková jsou zdrojem informací v závislosti na tom, jak je interpretujeme. Přirovnání autor převzal z FLORIDI, Luciano. *Semantic Conceptions of Information* [online]. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Spring Edition, 2017. [cit. 20. 9. 2018]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/entries/information-semantic/>.

včetně konceptů, které v rámci daného kontextu mají určitý význam.¹⁵ Data jsou definována jako reprodukovatelné vyjádření informace formalizovaným způsobem vhodné pro komunikaci, interpretaci nebo zpracování, které může být zpracováno člověkem nebo automatizovaným způsobem.¹⁶ Ačkoliv si tato práce neklade za cíl zevrubně zkoumat koncepční rozdíly mezi daty a informacemi, o rozdílném pojetí z hlediska práva bude pojednáno v kapitole 2.1.

Přistoupíme-li k tématu definice big data, je třeba předestřít, že najít její exaktní a hlavně jednotné znění, které by s určitostí vymezilo tento pojem, se dosud jeví prakticky nemožné. Pro účely lepšího uchopení tohoto pojmu jsou big data spíše než jako technologie vnímána jako fenomén. S ohledem na to, že koncept big data nepodléhá jakékoli unifikaci či formalizaci a je tak velice těžko uchopitelný, je žádoucí vymezovat pojem big data skrze popis charakteristických znaků dat a způsob zpracování.

Dříve než se budeme věnovat detailnějšímu popisu, pro lepší porozumění všem atributům big data a operacím s nimi spojenými je nasnadě uvést dva deskriptivní popisy big data, s tím, že první uvádí White House's Executive Office of the President (EOP) ve své zprávě ke zpracování big data datované ke dni 1. května 2014 (cit.):¹⁷

„Většina definic odráží vzrůstající schopnost technologií zachytit, shromáždit a zpracovat stále se zvětšující objem, rychlost a různorodost dat. Jinými slovy „data jsou nyní rychleji dostupná, mají větší pokrytí a rozsah a obsahují nové druhy pozorování a opatření, která dříve nebyla dostupná.“¹⁸ Přesněji řečeno, „velké datové sady jsou větší, rozmanitější, komplexnější, dlouhodobější a/nebo jsou distribuovanými datovými soubory generovanými z nástrojů, senzorů, internetových transakcí, e-mailu, videí, „klikatelných“ streamů, a/nebo z dalších digitálních zdrojů dostupných dnes a v budoucnosti (volně přeloženo z angl. originálu).“¹⁹

---

¹⁵ Definice volně přeložena z anglického originálu ISO/IEC (the International Organization for Standardization / the international Electrotechnical Commission) standard 2382-1: *Information Technology – Vocabulary* [online]. 1993 (EN). Dostupné z: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso-iec:2382:-1:ed-3:v1:en>.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ National Science Foundation, *Solicitation 12-499: Core Techniques and Technologies for Advancing Big Data Science & Engineering (BIGDATA)* [online]. 2012. [cit. 10. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsf.gov/pubs/2012/nsf12499/nsf12499.pdf>.

¹⁸ EINAV, Liran; LEVIN, Jonathan. *The Data Revolution and Economic Analysis* [online]. 2013. Working Paper, No. 19035, National Bureau of Economic Research. [cit. 10. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w19035>.

¹⁹ National Science Foundation, *Solicitation 12-499: Core Techniques and Technologies for Advancing Big Data Science & Engineering (BIGDATA)* [online]. 2012. [cit. 10. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsf.gov/pubs/2012/nsf12499/nsf12499.pdf>.

Druhý deskriptivní popis big data poskytuje Evropská komise ve svém komunikačním memorandu, když uvádí, že (cit.):

„Pojem „data velkého objemu“ označuje velké množství různých typů dat produkovaných velmi rychle z velkého počtu zdrojů různých druhů. Zpracování dnešních velmi proměnlivých souborů dat generovaných v reálném čase vyžaduje nové nástroje a metody, například výkonné procesory, software a algoritmy, jdoucí nad rámec tradičních nástrojů pro data mining (vytěžování dat), které jsou určeny často k manuálnímu zvládnutí převážně málo různorodých, nevelkých a statických souborů dat.“²⁰

Ačkoliv neexistuje jednotná definice a její přesné znění je předmětem mnoha odborných diskuzí, nejen z výše uvedených popisů lze vyzorovat, že postupem času byly identifikovány určité základní charakteristické znaky, které big data odlišují od tzv. dat „běžných“. Souborně jsou tyto znaky uváděny jako tzv. „*three Vs*“, přičemž se jedná o (i) „*Volume*“ – představuje množství dat, které se neustále zvětšuje, (ii) „*Velocity*“ – vyjadřuje rychlost, s jakou jsou data přijímána, vytvářena a zpracovávána a (iii) „*Variety*“ – reprezentuje různorodost sbíraných dat. Tyto tři charakteristiky jsou obecně uznávány jako znaky, s jejichž pomocí lze vysvětlit, co to big data jsou, a které zároveň definují jejich důležité aspekty. Již v roce 2001 analytik skupiny META Group (nyní Gartner, Inc.) Doug Laney označil big data jako trojdimenzionální, tj. zvětšující svůj objem (množství dat), rychlost (rychlost dat proudících dovnitř a ven) a různorodost (široký rozsah různých typů a zdrojů dat). V roce 2012 byla tato definice upravena a prezentována společností Gartner, Inc. takto (cit.):

“big data is high-volume, high-velocity and high-variety information assets that demand cost-effective, innovative forms of information processing for enhanced insight and decision making.”²¹

Výčet charakteristik big data v podobě „*three Vs*“, který, ačkoliv je typický a víceméně ustálený pro popis big data a jejich „velikosti“, v žádném případě není vnímán jako konečný. Postupem času se obvykle za účelem lepšího uchopení big data ve vztahu ke konkrétnímu účelu (např. ve vztahu k jejich využití v rámci společnosti) přidávají další charakteristiky, přičemž jejich název obvykle taktéž začíná symbolicky na písmeno „V“. Mark van Rijmenam, zakladatel serveru Datafloq, pak uvádí další pojmy jako (i) „*Value*“ – hodnotu,

---

²⁰ Evropská komise, Sdělení Komise ze dne 2. července 2014 nazvané *Na cestě k prosperující ekonomice založené na datech* (COM(2014)0442).

²¹ Gartner IT glossary. *Big Data* [online]. [cit. 10. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.gartner.com/it-glossary/big-data>. Pro další účely této práce je pojem big data záměrně ponechán v anglickém jazyce.

kerou zpracování dat přinese, (ii) „*Veracity*“ – tzv. „pravdomluvnost“ neboli korektnost a důvěryhodnost zpracovávaných dat, (iii) „*Variability*“ – rozdílnost významu dat v závislosti na kontextu a (iv) „*Visualization*“ – čitelnost dat pro velké množství příjemců.²² S ohledem na snahu o lepší pochopení a o konkretizaci definice big data je zřejmé, že další charakteristiky budou s největší pravděpodobností přibývat a definice big data se tak bude nadále vyvíjet. Tento fakt ostatně jen potvrzuje, že samotný proces poznání a odhalování big data je stále teprve na začátku.

Volume (objem)

Samotný název big data napovídá, že právě objem bude jejich určující charakteristikou. 90 % všech dat bylo vytvořeno v posledních dvou letech a je odhadováno, že celkové množství dat na světě se nadále bude každé dva roky zdvojnásobovat. Predikce zní, že v roce 2020 bude existovat padesátkrát více dat než v roce 2011.²³ Objem dat je enormní a k neustálému zvětšování tohoto věčně expandujícího digitálního vesmíru velkou měrou přispívá Internet of Things (IoT)²⁴ neboli tzv. Internet věcí s různými senzory sbírajícími data každou sekundu po celém světě.

Nikoho jistě nepřekvapí, že takové senzory jsou využívány v leteckém průmyslu, kde jsou instalovány například v motorech letadel, které generují 2,5 miliardy terabytů dat každý rok. Nebo třeba v automobilovém průmyslu, kde autonomně řízené automobily (angl. „*self-driving cars*“), které jsou vnímány jako auta budoucnosti, vytvoří 2 petabyty dat každý rok.²⁵ V zásadě se však nemusí jednat pouze o ta odvětví průmyslu, která jsou vnímána jako průkopnická ve smyslu užívání moderních technologií. Segment zemědělství rovněž vytváří masivní objem dat, která jsou kupříkladu sbírána ze senzorů instalovaných ve strojích určených k obdělávání polí či na polích samotných. Všechny tyto příklady jsou však, co se týče objemu generovaných dat, zastíněny množstvím dat, které je vytvářeno v rámci vědeckých astronomických projektů, kdy např. Square Kilometer Array Telescope jakožto největší radiový teleskop na světě bude po svém dokončení sbírat 1 exabyte dat každý den.²⁶

---

²² RIJMENAM, van Mark. *Why The 3V's Are Not Sufficient To Describe Big Data* [online]. [naposledy aktualizováno: 7. 8. 2018]. [cit. 10. 1. 2018]. Dostupné z: <https://datafloq.com/read/3vs-sufficient-describe-big-data/166>.

²³ Ibid.

²⁴ K tomuto pojmu více viz iot-portal.cz. *Co je IoT?* [online]. [cit. 10. 1. 2018]. Dostupné z: <https://www.iot-portal.cz/co-je-iot/>.

²⁵ RIJMENAM, 2018, op. cit.

²⁶ Ibid. Více na oficiálních stránkách projektu viz <http://skatelescope.org/project/>.

Charakteristika objemu je velice subjektivní a v čase proměnlivá. S ohledem na vývoj technologií, jakož i s ohledem na oblast, odvětví a organizaci, kde jsou big data zpracovávána, je zřejmé, že hranice mezi běžnými daty a big data je velice tenká a pohyblivá, a lze předpokládat, že se bude neustále vyvíjet a posouvat.

Ohlédneme-li se do minulosti, data, která by se ještě nedávno dala označit za big data, jsou již dnes klasifikována jako „data obyčejná“.²⁷ Neustále se snižující náklady na uchování dat, lepší technologická řešení na jejich uchování a algoritmy vytvořené speciálně za účelem extrahování smyslu z takto nasbíraných dat přispívají k tomu, že v dnešní době množství vygenerovaných dat již nepředstavuje takový problém, který by ještě v nedávné minulosti byl problémem neřešitelným.

Velocity (rychlost)

Pod tímto pojmem se skrývá především rychlost, s jakou jsou data vytvořena, uchovávána, zpracovávána, analyzována a vizualizována. Ačkoliv aspekt rychlosti přibyl do obecných charakteristik teprve v posledních letech, je dnes nedílnou součástí charakteristiky big data a díky rapidnímu technologickému pokroku nabývá na významu.

Pro lepší pochopení, proč je rychlost jednou z klíčových charakteristik big data, je třeba nahlédnout do minulosti a „zavzpomínat“ na doby, kdy bylo tzv. „dávkové zpracování“, tj. vykonání série operací v rámci programu počítače bez přispění uživatele, běžnou praxí. V té době bylo naprosto normální přijmout update od databáze jednou za noc nebo dokonce jednou týdně. Počítače a servery vyžadovaly ke zpracování dat a k aktualizaci databází nesrovnatelně více času, než potřebují dnes.

V éře big data jsou data tvořena v reálném čase nebo alespoň v čase, který se reálnému času blíží. Jinými slovy, v době, kdy jsou dostupná zařízení, která jsou přímo napojená na internet, je zcela běžné, že tato zařízení dokáží předat data v okamžiku jejich vytvoření. Jak již bylo v úvodu nastíněno, rychlost, s jakou jsou data vytvářena, je ohromující a v dobách automatizovaných obchodů na burze, kde zpracování informace a rozhodnutí trvá v řádu milisekund, je jen otázkou času, kdy zpracování informací v takřka reálném čase bude běžnou rutinou.

---

²⁷ Dnes existuje v digitálním světě cca 2.7 zetabytu dat – viz Waterford Technologies. *Big Data Statistics & Facts for 2017* [online]. [cit. 10. 1. 2018]. Dostupné z: <https://www.waterfordtechnologies.com/big-data-interesting-facts/>.

Variety (rozmanitost)

Rozmanitost informací je typickým znakem a do jisté míry určující charakteristikou celého konceptu big data. Oproti minulosti, kdy všechna vytvořená data byla data strukturovaná s pevně danou formou (typicky ukládaná do databázových struktur), obsah big data postrádá pevně danou strukturu a 90 % všech vytvořených dat jsou data nestrukturovaná.²⁸ Data v dnešní době jsou k dostání v mnoha různých formátech, od dat strukturovaných přes data semistrukturovaná (která v některé části mohou mít určitou strukturu, z větší části se však jedná o nestrukturovaný text) až po data nestrukturovaná nebo dokonce komplexní strukturovaná data. Široká škála dat však vyžaduje rozdílné přístupy, technologie a strategie jak k jejich zpracování, tak k jejich uchování. Cílem big data je pak bez ohledu na charakter a formát dat tyto vytěžit, kompilovat do takové podoby, která bude vhodná pro další zpracování, následně data zpracovat a v ideálním případě oddělit tzv. „šum“ od důležitých částí.

1.3. Zpracování big data

Snaha o co nejúčelnější a nejefektivnější zpracování big data a vytěžení cenných informací v tomto světě, kde využití dat je jedním z hlavních cílů všech velkých komerčních hráčů, pohání závod, jehož podstatou je vědět víc než konkurence. „Vědět víc“ nikoliv ve smyslu, co zákazníci a klienti už udělali, nakoupili nebo objednali, nýbrž „vědět víc“ ve smyslu, co se teprve s největší pravděpodobností chystají udělat. Co možná nejpřesnější odhad chování a *de facto* predikce budoucnosti je epicentrem komerčního využití big data.

V kontextu datové revoluce je na úvod této kapitoly třeba uvést zajímavou myšlenku spjatou se vzestupem big data a jejich analýzou, kterou předkládají autoři Viktor Mayer-Schönberger a Kenneth Cukier.²⁹ Ve své knize hovoří o třech zásadních změnách ve způsobu, jakým lidstvo analyzuje informace, což přímo souvisí s tím, jak je vnímána a organizována samotná společnost. První změna hovoří o zpracovávání velkého množství informací, které máme k dispozici, a nikoliv jen jejich vzorku. Na rozdíl od analogové éry, kdy společnost považovala za samozřejmé spoléhat při střetu s velkými čísly na pouhou analýzu fragmentu celku neboli vzorku, v dnešní době vysoce výkonných digitálních technologií se nelze spokojit s pouhým vzorkem. Zpracování všech dat jako celku odkrývá detaily, které při zpracování vzorku dat zůstávaly skryty.

---

²⁸ RIJMENAM, 2018, op. cit.

²⁹ CUKIER, Kenneth; MAYER-SCHÖNBERGER, Viktor; (z angl. přel. GONER, Jakub). *Big data – revoluce, která změní způsob, jak žijeme, pracujeme a myslíme*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2014. 256 s. ISBN 978-80-251-4119-9.

Druhá změna popisuje odklon od exaktnosti při zpracování dat. Ačkoliv pro svět, kde figurují malá množství dat, je přesnost při analýzách a měřeních klíčová, opět na naprosté přesnosti při zpracování velkého objemu dat není možné. Jednak platí jednoduché pravidlo, že s větším měřítkem stoupá počet nepřesností, a dále pak platí, že aby byla zachována naprostá přesnost při zpracování, muselo by se jednat o pečlivě ošetřená a uspořádaná data. Jelikož jsou big data neuspořádaná, rozestá po celém světě na mnoha serverech, v různé kvalitě a v různé podobě, nelze v žádném případě vyžadovat chirurgickou přesnost při zpracování. Analýza big data nám tedy spíše poskytne povědomí o charakteru a směru, kterým se daný fenomén ubírá, než že odkryje samotné jádro daného fenoménu. Odchytky od přesnosti na mikro úrovni jsou kompenzovány vzhledem na makro úrovni. Nelze tedy tvrdit, že dochází k naprostému odklonu od přesnosti, pouze už nehraje jedinou roli při zpracování informací.³⁰

Třetí a poslední změna bezprostředně navazuje na dvě předchozí. Autoři popisují tuto změnu jako odklon od hledání příčinnosti. Je lidskou přirozeností hledat příčiny. Ve světě big data však není fixace na hledání příčin nutná. Mnohdy postačí, když je nalezen určitý vzorec a korelace v analyzovaných datech, což následně poskytne patřičný vhled bez nutnosti poznání příčiny. Jinými slovy, výsledek takové analýzy nezodpoví otázku, proč se něco děje, ale naznačí, že se něco děje. To je v mnoha situacích naprosto dostačující. Pokud by výsledky analýzy milionů elektronických lékařských záznamů prokázaly, že u pacientů, co trpí rakovinou, se dá nemoc na ústup po požití určité kombinace léků a ovoce, bylo by v dané situaci důležitější vědět, že nemoc je na ústupu a pacienti jsou naživu, než znát přesnou příčinu. Viktor Mayer-Schönberger a Kenneth Cukier uzavírají pojednání o těchto změnách ve způsobu zpracování informací tím, že trefně zdůrazňují, že big data nejsou o otázkách „proč a jak“, ale o otázce „co“.³¹

Efektivním zpracováním nezměrného množství nestrukturovaných dat se dají vytěžit informace, které umožní například určit vzorce chování zákazníků, a tím tak účinně cílit reklamu, přesněji předpovědět počasí nebo například určit epicentrum epidemie. Zjednodušeně řečeno by se dala analýza big data připodobnit k analýzám, které provádí náš mozek. Na základě analýzy zkušeností, poznatků a vjemů lidský mozek totiž dokáže vytvářet více či méně přesné prognózy pro budoucnost a svým způsobem tak „předpovídat budoucnost“.

---

³⁰ CUKIER, Kenneth; MAYER-SCHÖNBERGER, Viktor; (z angl. přel. GONER, Jakub). *Big data – revoluce, která změní způsob, jak žijeme, pracujeme a myslíme*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2014. 256 s. ISBN 978-80-251-4119-9.

³¹ Ibid.

Nejen využití big data, ale i strojového učení³² a prvků umělé inteligence se dnes stává nedílnou součástí obchodních strategií pro velký počet organizací jak ve státním, tak v soukromém sektoru. Toto je zapříčiněno zejména růstem přísunu dat z nových zdrojů, lepší dostupností nástrojů a způsobů nezbytných pro jejich zpracování a analýzu, ale rovněž také rostoucím povědomím o příležitostech, které zpracování big data přináší rozvoji obchodu společností. V tomto kontextu je třeba mít na paměti, že ačkoliv se zpracování big data stává stále více běžnou záležitostí, nelze pomíjet, že se přece jen jedná o podstatnou změnu ve způsobu zpracování a celkového využití dat oproti dosavadnímu tradičnímu zpracování. Za typické hlavní znaky zpracování big data ve srovnání se zpracováním tradičním pak může být považováno:³³

- využití algoritmů,
- neprůhlednost zpracování,
- tendence shromáždit „všechna data“,
- přeskupování dat,
- užití nových druhů dat.

Využití algoritmů

Zjednodušeně řečeno, tradiční přístup k analýze datových sad zahrnuje v první fázi určení co, resp. jaká informace je z dat zjišťována, přičemž následně je vytvořen odpovídající dotaz k jejímu nalezení za užití relevantních vstupů. Na druhou stranu analýza big data typicky nezačíná předem definovaným dotazem za účelem ověření stanovené hypotézy. V naprosté většině případů počáteční fáze analýzy big data zahrnuje fázi, kdy je spouštěna řada algoritmů proti datům ve snaze najít určité korelace.³⁴ Tato fáze je charakteristická nepředvídatelností výstupů, které přinese, a je tak popisována jako „*unpredictability by design*“³⁵. V okamžiku, kdy jsou identifikovány relevantní korelace, přichází na řadu vytvoření dalšího algoritmu a jeho

---

³² Strojové učení je metoda analýzy dat, která automatizuje tvorbu analytických modelů. Je to odvětví umělé inteligence založené na myšlence, že systémy jsou schopné se učit z dat, identifikovat vzorce a činit rozhodnutí s minimem lidské intervence. Pro více informací o strojovém učení (z angl. „*machine learning*“) viz LI, Hui. *Machine Learning: What it is and why it matters* [online]. SAS blog. [cit. 13. 1. 2018]. Dostupné z: https://www.sas.com/en_hk/insights/analytics/machine-learning.html.

³³ Information Commissioner's Office of the United Kingdom (ICO). *Big Data, artificial intelligence, machine learning and data protection* [online]. Verze 2.2, 2017. [cit. 13. 1. 2018]. Dostupné z: <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/2013559/big-data-ai-ml-and-data-protection.pdf>;

³⁴ Centre for Information Policy Leadership. *Big data and analytics: Seeking foundations for effective privacy guidance* [online]. Hunton and Williams LLP, 2013. [cit. 14. 1. 2018]. Dostupné z: https://www.huntonak.com/files/Uploads/Documents/News_files/Big_Data_and_Analytics_February_2013.pdf.

³⁵ EDWARDS, John; IHRAI, Said. *Communique on the 38th International Conference of Data Protection and Privacy Commissioners*. ICDPPC, 2016.

aplikace na konkrétní případ v tzv. „*application phase*“. Rozdílnost mezi těmito dvěma fázemi může tyto dvě fáze jednoduše charakterizovat jako „přemýšlení s daty“ a „nakládání s daty“.³⁶ Jedná se o formu strojového učení, jelikož se systém z provedené analýzy dat učí, která z určených kritérií jsou ta relevantní a která nikoliv. A tak ačkoliv užití algoritmů při zpracování dat není novinkou, tento revoluční způsob využití algoritmů je charakteristickým znakem pro využití při analýze big data.

Neprůhlednost zpracování

Současný stav technologie strojového učení je známý jako tzv. „hloubkové učení“³⁷, což zahrnuje přísun rozsáhlého množství dat prostřednictvím nelineárních neuronových sítí, které klasifikují data na základě výstupů z každé následující vrstvy.³⁸ Komplexnost zpracování dat skrze tyto masivní sítě vytváří tzv. „efekt černé skříňky“. Vzniká tak nevyhnutelná neprůhlednost zpracování dat, jejímž důsledkem je, že je velice obtížné pochopit důvody pro jednotlivá rozhodnutí učiněná jako výsledek hloubkového učení.

Pro lepší demonstraci lze uvést příklad, kdy počítačový systém společnosti Google s názvem AlphaGo, vytvořený speciálně za účelem hraní deskové hry Go, za užití technologie hloubkového učení porazil světového šampiona, kterým je Lee Sedol. Toto vítězství stroje nad člověkem by samo o sobě nebylo tolik zneklidňující, kdyby AlphaGo nezahrál během hry několik tahů, které se vymykaly lidskému chápání. Přesněji řečeno, žádný z odborníků nebyl schopen vysvětlit, proč a z jakého důvodu stroj učinil v danou chvíli konkrétní tah, který, jakkoliv se zdál být na první pohled chybný, se v konečné fázi projevil jako vítězný.³⁹ Právě nedostatek lidské schopnosti pochopit odůvodnění rozhodování založeného na hloubkovém učení je jedním z jasných rozdílů mezi analýzou big data a tradičními metodami datových analýz.

---

³⁶ Information Accountability Foundation. *IAF Consultation Contribution: “Consent and Privacy” – IAF response to the “Consent and Privacy”* (consultation initiated by the Office of the Privacy Commissioner of Canada) [online]. 2016. [cit. 14. 1. 2018]. Dostupné z: <https://informationaccountability.org/>.

³⁷ Z angl. „*deep learning*“. Více o deep learning např. viz HOF, D., Robert. *Deep Learning : With massive amounts of computational power, machines can now recognize objects and translate speech in real time. Artificial intelligence is finally getting smart* [online]. MIT Technology Review [cit. 14. 1. 2018]. Dostupné z: <https://www.technologyreview.com/s/513696/deep-learning/>.

³⁸ ABADI, Martin et al. *Deep learning with differential privacy* [online]. ACM, Proceedings of the 2016 ACM SIGSAC Conference on Computer and Communications Security, 2016. [cit. 14. 1. 2018]. Dostupné z: <https://dl.acm.org/citation.cfm?id=2976749>.

³⁹ WOOD, Georgie. *How Google’s AI viewed the move no human could understand* [online]. Wired. 2016. [cit. 14. 1. 2018]. Dostupné z: <https://www.wired.com/2016/03/googles-ai-viewed-move-no-humanunderstand/>.

Užití všech dat

Aby bylo možné provést analýzu dat pro určitý výzkum, je mnohdy nezbytné najít statisticky reprezentativní vzorek dat nebo provést náhodný sběr různých vzorků dat, což je opakem metody, která je užitá v případě big data. Přístup ke zpracování big data totiž zahrnuje sběr a zpracování všech dostupných dat a nikoliv jen určitého vzorku. Přeneseno do řeči obchodování, v případě zkoumání preferencí zákazníků maloobchodů půjde o zkoumání a zpracování veškerých dat v podobě zaznamenaných nákupů na věrnostních kartách zákazníků za účelem získání užitečných korelací, namísto tradičního způsobu v podobě vyplňování dotazníků či oslovování určité skupiny zákazníků účastnících se průzkumu mínění. Tato charakteristika zpracování big data je podporována neustále se rozvíjející schopností uchovat a analyzovat stále se zvětšující množství dat.

Přeskupování dat

Dalším znakem zpracování big data je užití dat pro jiný účel, než pro který tato byla původně shromážděna, a jejich dodání jinému subjektu. To je dané zejména skutečností, že za užití analytických nástrojů je možné vytěžit data pro získání nového vhledu a pro získání nových korelací mezi zdánlivě nesouvisejícími datovými sadami. Jednotlivé společnosti, jako např. společnost DataSift⁴⁰ zabývající se vytěžováním dat, běžně získávají data ze sociálních sítí Twitter, Facebook a dalších. Tato data následně přizpůsobí, aby je bylo možné zpracovat pro marketingové i jiné účely, a v konečném důsledku tak např. odhadovat počet návštěvníků turistických míst pomocí fotografií s označením polohy na sociální síti Flickr, plánovat reklamní kampaň na základě údajů o počtu a původu návštěvníků obchodních center vyprodukovaných jejich mobilními telefony (např. údaje o lokaci).

Užití nových druhů dat

Technologický pokrok v podobě rozšíření Internetu věcí spolu s vývojem analýzy big data znamenají, že tradiční scénář, kdy jednotlivé subjekty vědomě poskytovaly svá data v podobě osobních a jiných údajů, již není jediným způsobem, jak tato data získat. V mnoha případech data, která jsou využívána k analýze, jsou získávána nebo generována automaticky, ať už se jedná např. o nejrůznější druhy senzorů v domácnosti nebo na ulicích či v obchodních centrech.

---

⁴⁰ Více viz <http://datasift.com/>.

Pokud jde o získávání dat, nadace Information Accountability Foundation⁴¹ rozlišuje mezi čtyřmi druhy dat v závislosti na tom, jakým způsobem byla tyto získána. Jedná se o:

- „*provided data*“ – Jsou data, která jsou vědomě poskytnuta ze strany subjektů, např. registrace k odebrání pravidelných newsletterů.
- „*observed data*“ – Jsou data, která jsou získána automaticky, např. za užití senzorů, tzv. „*cookies*“⁴² nebo užitím kamerových systémů.
- „*derived data*“ – Jsou data, která jsou vcelku snadným způsobem odvozena od dat ostatních, např. profitabilita zákazníka vypočtená na základě četnosti jeho návštěv a objemu zboží či služeb, které si zakoupil.
- „*inferred data*“ – Jsou data, která jsou vytvářena za použití komplexnějších analytických metod za účelem nalezení korelací mezi jednotlivými datovými sadami. Následně jsou užívána ke kategorizaci nebo profilování lidí, např. stanovení solventnosti zákazníka banky či odhad budoucích zdravotních rizik u klienta pojišťovny. Tato data jsou založena na pravděpodobnosti a jsou tedy považována za méně přesná než data odvozená.

Celkový objem dat není tvořen pouze „užitečnými“ daty, ze kterých se skrze jejich analýzu dají získat kýžené informace. Značná část celkového množství dat je označována za pouhý „šum“, tedy data obsahující informace, které nemají žádnou reálnou hodnotu, nejsou užitečné a mají potenciál zkreslit výsledky zpracování.

Význam analýzy big data a takto získaných výsledků je nepopiratelný, ať už z hlediska využití ve vztahu k zákazníkům obchodních společností nebo ve veřejném sektoru v oblasti zdravotnictví, školství, dopravy atp. Je však třeba mít na paměti související implikace v oblasti práva. V množství zpracovávaných dat se více či méně často vyskytují data podléhající různým druhům právní ochrany (osobní údaje, data chráněná autorským právem či data chráněná obchodním tajemstvím, případně jiná data podléhající speciálním právním režimům nakládání). V takových případech pak bude nutné zohlednit a posoudit tyto nově vznikající právní vztahy a pružně reagovat na nové právní otázky spojené se zpracováním big data sestávající z těchto specifických skupin dat.

---

⁴¹ ABRAMS, Martin. *The origins of personal data and its implications for governance* [online]. The Information Accountability Foundation. 2014. [cit. 14. 1. 2018]. Dostupné z: <http://informationaccountability.org/wp-content/uploads/Data-Origins-Abrams.pdf>.

⁴² Dle serveru adaptic.cz jsou Cookies (cit.): „*krátké textové soubory vytvářené webovým serverem a ukládané v počítači prostřednictvím prohlížeče. Když se později vrátíte na stejný web, prohlížeč pošle uloženou cookie zpět a server tak získá všechny informace, které si u vás předtím uložil.*“ Více viz: adaptic.cz. Cookies. [online]. [cit. 14. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.adaptic.cz/znalosti/slovnicek/cookies/>.

1.3.1. Využití dat ve vybraných sektorech

Za účelem zdůraznění rozsahu změn, které se odehrávají napříč různými vertikálními sektory (jako např. sektor bankovníctví a finančních služeb, pojišťovnictví, zdravotnictví, letecké dopravy, hudebního průmyslu, veřejný sektor), poskytuje tato kapitola přehled současného vývoje v jednotlivých sektorech a zároveň shrnuje nejmarkantnější změny, které mají na tyto sektory citelný dopad.⁴³

V současnosti lze změny, které big data přináší, označit za drobné inkrementální změny, které se však dotýkají velkého množství nashromážděných dat. V důsledku rapidní implementace nových dílčích změn a neustálého experimentování s nově objevenými mechanismy tak dochází k tomu, že ačkoliv je finální efekt jednotlivých změn v zásadě malý, vzhledem k množství dat, na kterém se tyto změny projeví, dochází k velkým plošným dopadům. Možná právě tento efekt je tzv. „nevyřčeným tajemstvím big data“.⁴⁴

Bankovní sektor

Globálně je sektor bankovníctví největším uživatelem IT. Data jsou esenciální pro funkci obchodních platform v podobě komplexních počítačových systémů, které umožňují sekundární obchodování s cennými papíry, deriváty a dalšími finančními nástroji a které jsou srdcem tohoto sektoru. Data, která tyto platformy generují, mají odhadovanou hodnotu přibližně 25 mld. USD a jsou vytvářena v rámci složitého ekosystému, kde dochází k jejich výměně, resp. získávání z různých zdrojů a od různých subjektů [uživatelé dat na kupní straně (typicky správci aktiv), na prodejní straně (banky, brokeri), poskytovatelé indexů atd.].⁴⁵

Typicky je tento bankovní ekosystém držen pohromadě pomocí dvou a vícestranných smluv a dohod, přičemž obecně lze říci, že praxe trhu je založená na smluvních strukturách, které licencují, omezují, nebo alokují rizika úzce spojená s využitím dat. Z právního hlediska lze shrnout, že v tomto segmentu konstituuje smluvní úprava relativně stabilní a ucelený normativní rámec.

---

⁴³ Stranou je ponechána otázka ochrany osobních údajů, které jsou ve velké míře využívány v jednotlivých sektorech a na jejichž zpracování dopadá jednak nová evropská úprava ochrany osobních údajů (Obecné nařízení o ochraně osobních údajů – GDPR), jednak sektorová právní úprava; Pro více informací srov. European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, *Handbook on European data protection law*, 1. vyd., 2018. s. 325-343. ISBN 978-92-9491-903-8.

⁴⁴ SCHUMPETER. Little things that mean a lot. *The Economist* [online]. 2014. s. 66. [cit. 23. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/business/21607816-businesses-should-aim-lots-small-wins-big-data-add-up-something-big-little>.

⁴⁵ KEMP, Richard. *Legal Aspects of Managing Big Data* [online]. v. 2. Kemp IT Law, 2014. [cit. 24. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.kempitlaw.com/wp-content/uploads/2014/09/Legal-Aspects-of-Big-Data-White-Paper-kempitlaw-201409-1.pdf>.

O míře transformace, kterou bankovní sektor prochází, a to nejen ve vztahu k IT platformám a datům, ale v celém spektru obchodování s finančními nástroji, svědčí i fakt, že samotné právní předpisy nastavují pravidla, která vedou k masivnímu růstu na trhu s daty a která vytváří ideální prostředí pro implementaci big data mechanismů. Směrnice MIFID II⁴⁶ přebírá regulatorní šablonu pro veřejnou cenovou transparentnost akcí zakotvenou ve směrnici MIFID I⁴⁷ a rozšiřuje ji na sekundární trhy s dluhopisy, OTC deriváty a nejvíce strukturované finanční produkty.⁴⁸ Velkou měrou tak přispívá k úsvitu éry big data právě tím, že vyžaduje, aby byly údaje o cenách před a po uzavření smlouvy zveřejněny a oznámeny na trhu pro obchodování se všemi cennými papíry, které reguluje.

Sektor pojišťovnictví

V pojišťovnictví, kde pojištěný (resp. pojistník) přesouvá riziko případné potenciální škody na pojistitele tak, že platí peněžitou částku (pojistné) výměnou za závazek pojistitele takovou škodu nahradit v případě jejího vzniku, umožňují big data zhodnotit riziko případného vzniku škody mnohem přesněji, než tomu bylo v minulosti, a to zejména s využitím dat vztahujících se k pojištěnému (resp. pojistníkovi) a pojišťovanému riziku. To umožňuje pojistiteli zhodnotit, do jaké míry je pro něj to které poskytované pojištění výhodné, zda konkrétní službu vůbec poskytnout, a v konečném důsledku vede k přesnějšímu odhadu kalkulace ceny pojištění.

Vedle tradičních způsobů kalibrace rizika a stanovení cen založených na pojistně-matematických a statistických metodách, se pojistitelé mohou nyní spolehnout i na data vztahující se k pojišťovanému subjektu. Kupříkladu v automobilovém pojišťovnictví data vypovídající o současné poloze pojištěného subjektu generovaná mobilním telefonem ve spojení s telematickými daty z palubního informačního systému automobilu vypovídající o stylu jízdy dokážou podat přesvědčivý obraz o dění v době okamžiku dopravní nehody. V podobném duchu fungují nejrůznější „chytré“ domácí senzory, které dokáží zlepšit reakci na riziko požáru, zaplavení nebo krádež v domácnostech, a nejrůznější aplikace spolu s nositelnou elektronikou

---

⁴⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/65/EU ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně směrnic 2002/92/ES a 2011/61/EU (přepřacované znění) (Úř. věst. L 173, 12. 6. 2014, s. 349–496). (MiFID II) a Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 600/2014 ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně nařízení (EU) č. 648/2012 (Úř. věst. L 173, 12. 6. 2014, s. 84–148). (MiFIR).

⁴⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/39/ES ze dne 21. dubna 2004 o trzích finančních nástrojů, o změně směrnice Rady 85/611/EHS a 93/6/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES a o zrušení směrnice Rady 93/22/EHS (Úř. věst. L 145, 30. 4. 2004, s. 1–44). (MIFID I);

⁴⁸ KEMP, 2014, op. cit., s. 5.

(z angl. „wearables“)⁴⁹ dokáží poskytnout informace o zdravotním stavu uživatele, které mohou být relevantní např. pro sjednání životního pojištění.

Tyto příklady (vzdáleně získaná data z telematiky, služby založené na určování polohy, domácí senzory a nositelná elektronika) jsou ranou ilustrací užití big data v sektoru pojišťovnictví spotřebitelů. Je nevyhnutelné, že big data budou mít v čase zaručený dopad nejen na cenu pojistného, ale zároveň také na politiku oceňování automobilů, domácností, zdravotní péče a dalších služeb či produktů.

V neposlední řadě je nutné upozornit na dvě témata, která big data v sektoru pojišťovnictví otevírají. Na jedné straně se jedná o napětí mezi big data a soukromím, resp. právem na ochranu osobních údajů pojistníka a jejich dostupností pro obchodní účely soukromých společností či státu. Toto napětí se pak stává ještě intenzivnějším, vezmeme-li v úvahu citlivá data týkající se například dědičných chorob či určitých predispozic pro dané choroby mající přímý dopad na dostupnost i cenu zdravotního a životního pojištění. Na straně druhé stojí, stejně jako v bankovním sektoru, regulatorní dimenze, kde zcela zřetelným impulsem pro využití big data je směrnice Solventnost II⁵⁰, která reguluje výši kapitálu, kterou musí pojišťovací společnost udržovat jako záruku proti její platební neschopnosti, přičemž tato je vypočtena na základě pravděpodobnosti výplaty potenciálních souhrnných výdajů.⁵¹

Letecký průmysl

S nástupem automatizace a standardizace jakožto klíčových prvků pro dopravu pasažérů a jejich zavazadel na místo odletu, do letadla, na místo přiletu, resp. z místa přiletu do cílové destinace, zaznamenal letecký průmysl značný rozvoj. Za účelem dalšího růstu a poskytování služeb šitých na míru zákazníkům ve všech fázích letecké dopravy letecké společnosti generují obrovské množství dat, která se zpravidla týkají preferencí jejich zákazníků, a následně s těmito daty disponují.

Shromažďování, analýza a užití big data poskytuje aktérům na poli leteckého průmyslu příležitost získat vhled do přání a preferencí jejich zákazníků. Jednotlivé služby jsou potom pro zákazníka vyvíjeny tak, aby zlepšily efektivitu, zkrátily čas a snížily náklady nejen při prodeji letenek a poskytování dalších služeb, ale také přímo na letišti. Čím lépe pak letecká společnost

---

⁴⁹ Jedná se o miniaturní elektronická zařízení jako inteligentní hodinky, náramky, brýle atp. určená pro nošení na těle či na oblečení. Tato zařízení jsou zpravidla synchronizována s aplikací na mobilním telefonu.

⁵⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/138/ES ze dne 25. listopadu 2009 o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II).

⁵¹ KEMP, 2014, op. cit., s. 7.

pozná svého zákazníka a v návaznosti na to vyprofiluje své služby k jeho obrazu, tím větší získá výhodu oproti konkurenci. Tyto konkurenční tlaky pak v konečném důsledku povedou ke snížení cen letecké dopravy a k její ještě větší popularizaci.⁵²

Hudební průmysl

Hudební průmysl, který ukrývá byznys s celosvětovou hodnotou přes 15 mld. USD, je transformován pod vlivem digitalizace, kdy tradiční odběr fyzických hudebních nosičů ustupuje odběru hudby pomocí stahování a streamingu online. Struktura tohoto průmyslu vyrostla okolo právních norem založených na individuálních a kolektivních licencích a na spravování různých autorských práv, která vyvstávají ve vztahu ke kompozici hudebních skladeb, jejich textům a publikaci, jakož i k jejich záznamu a produkci, přičemž sama hudební díla a texty mohou být daty. Tato autorská práva primárně fungují na vnitrostátní úrovni, přičemž dochází k mezinárodní harmonizaci a poskytování reciprocit založené mezinárodními autorskoprávními úmluvami, jako jsou Bernská úmluva či WIPO úmluvy⁵³.

V současnosti s ohledem na skutečnost, že se nabídka a poptávka z velké části přesouvá do online prostředí a funguje na globální bázi, je hudební průmysl dalším sektorem, kde big data operace umožní kombinovat existující datové soubory vztahující se k hudbě s nestrukturovanými daty generovanými ze zdrojů jako sociální média a mobilní přístroje za účelem získání vhledu do preferencí spotřebitelů. Je nasnadě se domnívat, že v budoucnosti big data výrazně ovlivní nejen hudební vkus a módní trendy, ale v konečném důsledku také samotnou hudební tvorbu, a to takovým způsobem, jaký dosud nebyl možný.

Sektor zdravotnictví

Pokud bychom měli určit jeden ze sektorů, kde využití big data má potenciál mít daleko vyšší dopad na každodenní život než v sektorech ostatních, jednalo by se právě o sektor zdravotnictví. V lednu 2013 konzultanti firmy McKinsey & Co ve své zprávě⁵⁴ zabývající se big data revolucí ve zdravotnictví identifikovali čtyři klíčové změny, které představují bod zlomu pro inovaci zdravotnictví s využitím big data:

- Pokud jde o poptávku, roste hlad po datech lepší kvality. Tlak na náklady se zintenzivňuje; strukturální reformy nadále pokračují a průkopníci v oblasti využití big data mají výhodu.

---

⁵² Ibid.

⁵³ K tomu viz níže kapitola 2.3.

⁵⁴ KAYYALI, Basel; KNOTT, David; KUIKEN, Van, Steve. *The big-data revolution in US health care: Accelerating value and innovation* [online]. McKinsey. 2013. [cit. 25. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.mckinsey.com/insights/health_systems_and_services/the_bigdata_revolution_in_us_health_care.

- Na straně nabídky se začínají shromažďovat údaje o klinických a léčebných výsledcích jednotlivých států a tyto začínají být dostupné v určitých oblastech.
- Míra investic do technologických zlepšení pro účely agregace a anonymizace dat ze soukromých nemocnic i léčebných center a do BIA („*Business Impact Analysis*“) softwarových nástrojů, s jejichž pomocí lze z těchto dat získat kýžené informace, nabírá na obrátkách.
- Vlády přispívají ke změně trhu jejich neustálou snahou zpřístupnit data veřejnosti a taktéž skrze vytvoření interoperabilních standardů, které povzbuzují participaci soukromého sektoru.

Veřejný sektor

Jako ve všech vyspělých státech i v České republice lze označit databáze, kterými disponují jednotlivé státní orgány, včetně ministerstev, vládních institucí a jiných úřadů za jedny z největších a stále se zvětšujících databází v zemi. S ohledem na to, že většina těchto databází je povětšinou individuálně spravována samotným ústředním orgánem, který touto databází disponuje, lze očekávat, že s rostoucím trendem sdílení dat a jejich neustále se zvyšující hodnoty se tyto databáze stanou velice cenným národním majetkem.

V této souvislosti logicky vyvstane množství komplexních otázek týkajících se ochrany tohoto majetku, jeho správy, zvětšování, údržby a v neposlední řadě jeho zpeněžení. Ruku v ruce bude třeba řešit otázky rekonciliace veškerých soutěžících zájmů, ochrany soukromí a dalších základních práv a svobod, bezpečnosti státu a jeho obyvatel, prevence kriminality, komerčních zájmů, záruk garantujících nezneužívání státní moci a v neposlední řadě maximalizace benefitů technologického pokroku ve prospěch obyvatel.⁵⁵

---

⁵⁵ Více viz KEMP, 2014, op. cit., s. 7.

2. Big data v kontextu práva

2.1. Data a informace v kontextu práva

Problematika vztahu dat a práva začíná již samotným mnohdy nejasným pojetím informací a dat z hlediska práva. Tomuto tématu se detailně věnuje vedoucí Ústavu práva a technologií Právnické fakulty Masarykovy univerzity Radim Polčák ve svém článku *Informace a data v právu*,⁵⁶ kde zkoumá vztah a vzájemnou koexistenci informací, dat a práva a kriticky se vyjadřuje k některým nesrovnalostem vznikajícím v důsledku nesprávného uchopení informací a dat ze strany zákonodárce i odborné veřejnosti. Za stěžejní problém Polčák nepovažuje ani tak skutečnost, že řada právních institutů používá nesprávnou terminologii, nebo že způsob zacházení práva s informací ne zcela koresponduje s její podstatou. Za mnohem závažnější prohřešek označuje fakt, že ani poté, co byla podstata informace uspokojivě vědecky popsána, se právo z těchto poznatků nepoučilo. Za vůbec nejopomíjenější poznatek, který právu poskytla kybernetika, označuje skutečnost, že (cit.): *„informace není statickým jevem nebo nějakou ideálně existující entitou, ale jde o přírodní fenomén, který lze z pohledu člověka popsat pouze v čase.“*⁵⁷

K tomu Polčák dále vysvětluje, že člověk je schopen rozpoznat výskyt informace pouze za použití metody komparace stavu systému v různých bodech. Dojde-li ke změně systému ve smyslu změny v míře jeho organizace, je právě taková změna dle Polčáka (cit.): *„jediným faktorem, který pro člověka může informaci prokazatelně indikovat.“*⁵⁸ Z povahy věci tak nelze informaci vnímat staticky a zároveň ji nelze označit za ideální statek. Dle Polčáka (cit.): *„informace totiž nemá charakter objektivní skutečnosti, ale jde o objektivně vnímatelný přírodní proces a právě s procesním charakterem informace se právo srovnává jen velmi nesnadno.“*⁵⁹

Polčák varuje, jakého omylu se dopouštíme, pokud s informací pracujeme jako se sekundárním objektem právního vztahu, tedy jako s věcí, a vymezuje se vůči názoru, že informace může být věcí v právním slova smyslu⁶⁰. K prokázání tohoto tvrzení používá referenci na Knappovo pojetí právního vztahu, které rozlišuje mezi primárním a sekundárním

---

⁵⁶ POLČÁK, Radim. Informace a data v právu. Revue pro právo a technologie. [online]. 2016, č. 13, s. 67–91. [cit. 20. 1. 2018]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/4946>.

⁵⁷ Ibid., s. 74.

⁵⁸ Ibid., s. 75.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Srov. TELEČ, I. Není informace jako informace, in Blaho, P., Švecova, A. Hodnotový systém práva a jeho reflexia v právnej teórii a praxi, Trnava: Trnavská univerzita, 2013, s. 930 a násl.

objektem právního vztahu.⁶¹ Za objekt primární Knapp označoval lidské chování, přičemž objekt sekundární považoval to, co dnes obvykle označujeme za objekt právního vztahu, typicky tedy věc ve smyslu reálného a ideálního statku nebo disponovatelného subjektivního práva.⁶² Interpretací a konkretizací Knappova pojetí právního vztahu lze dle Polčáka dojít k závěru, že pravým jeho primárním objektem je souhrnný účel. Jelikož informaci nelze staticky zachytit, lze s určitostí tvrdit, že jako taková se nemůže stát sekundárním objektem právního vztahu. Na druhou stranu dle Polčáka lze s informací nakládat jako s aproximativním užitekem a v souladu s Knappovým pojetím ji můžeme považovat za objekt primární.⁶³

V tomto směru lze konstatovat, že pokud se právo snaží pracovat s informací jako s věcí, tedy obecně jako se sekundárním objektem právního vztahu, bude se pouštět do boje s přírodními zákony, ve kterém však nemá naději uspět. V důsledku této chybné koncepce budou často vznikat paradoxní situace, se kterými se bude právo jen obtížně vyrovnávat. Naštěstí již v řadě případů byla tato koncepce prolomena a bylo prokázáno, že jak zákonodárce, tak soud i doktrína jsou schopny s informací nakládat takovým způsobem, který odpovídá její povaze a který přinese finální realizovatelné řešení. Polčák uvádí, že (cit.): *„[k]líčem k úspěchu je v takových případech užití informace pouze jako účelu právní regulace, přičemž prostředkem k jeho dosažení je adekvátní nastavení práv k efektům užití dat.“*⁶⁴

Typický příklad podporující toto tvrzení je ochrana informačního soukromí. Pravidla, která jsou nastavena za účelem ochrany informačního soukromí, neregulují informaci ale užití dat. Polčák uvádí, že (cit.): *„[s]ekundárním objektem právních vztahů založených v důsledku odpovědnosti za zásah do soukromé informační sféry jsou tedy operace s daty, zatímco samotné soukromí je informací a tvoří primární objekt (teleologii) právních vztahů založených ochrannými instituty.“*⁶⁵

S odkazem na názory a závěry Polčáka lze informaci pro účely práva vnímat jako konkrétně aktualizovanou organizaci, která je důsledkem spojení dat, okolností jejich výskytu a času.⁶⁶ Právo čelí ve vztahu k datům a informaci nelehkému úkolu. Dle Polčáka tento nelehký úkol spočívá v otázce, jak (cit.): *„postihnout data takovým způsobem, aby efektem byla*

---

⁶¹ Knapp, V. Teorie práva. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 203 a násl.

⁶² POLČÁK, Radim. Informace a data v právu. Revue pro právo a technologie. [online]. 2016, č. 13, s. 67–91. [cit. 20. 1. 2018]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/4946>, s. 76.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid., s. 78.

⁶⁵ POLČÁK, Radim. Informace a data v právu. Revue pro právo a technologie. [online]. 2016, č. 13, s. s. 67–91. [cit. 20. 1. 2018]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/4946>, s. 76.

⁶⁶ Ibid., s. 81.

informace, to však za situace, kdy z kvality dat nelze přímo dovodit jejich informační potenciál.⁶⁷ V tomto ohledu je dle něho klíč k úspěchu především (cit.): „identifikace a popis efektu, který je pro informaci v určité souvislosti klíčový.“ Zároveň je irelevantní, jedná-li se o peníze či o ochranu osobnosti člověka.

S výše uvedeným nezbyváá než souhlasit a při jakékoliv analýze právních vztahů vznikajících v souvislosti s daty je tudíž třeba důsledně rozlišovat mezi daty a informacemi.

2.2. Přehled oblastí právní úpravy týkajících se dat

S odkazem na výše uvedené, kdy bylo konstatováno, že informace nemůže být sekundárním objektem právního vztahu a že data jako taková nelze objektivizovat a, lze ilustrovat, jak složité je uchopit data z hlediska práva. Majíce na paměti, že v současnosti neexistují žádná konkrétní práva přímo vyvstávající ze samotných dat, lze v kontextu výše uvedeného rozboru rozpoznávat spíše práva k datům, tj. konkrétně práva na užití dat.⁶⁸

Na úrovni EU existuje celá řada právních předpisů, které se nějakým způsobem mohou k užití dat vztahovat. Typicky se bude jednat o zvláštní právní úpravu, která bude zakládat absolutní právo k užití dat (např. oblast duševního vlastnictví nebo ochrany soukromí), případně půjde o právní úpravu, která bude zakládat určité povinnosti, omezení či podmínky ve vztahu k užívání dat v širším slova smyslu.

Diagram,⁶⁹ kde je názorně uveden obrázek současného právního řádu EU dotýkajícího se dat, předkládá kolektiv autorů ve své studii publikované na začátku roku 2017 v rámci EU projektu TOREADOR⁷⁰:

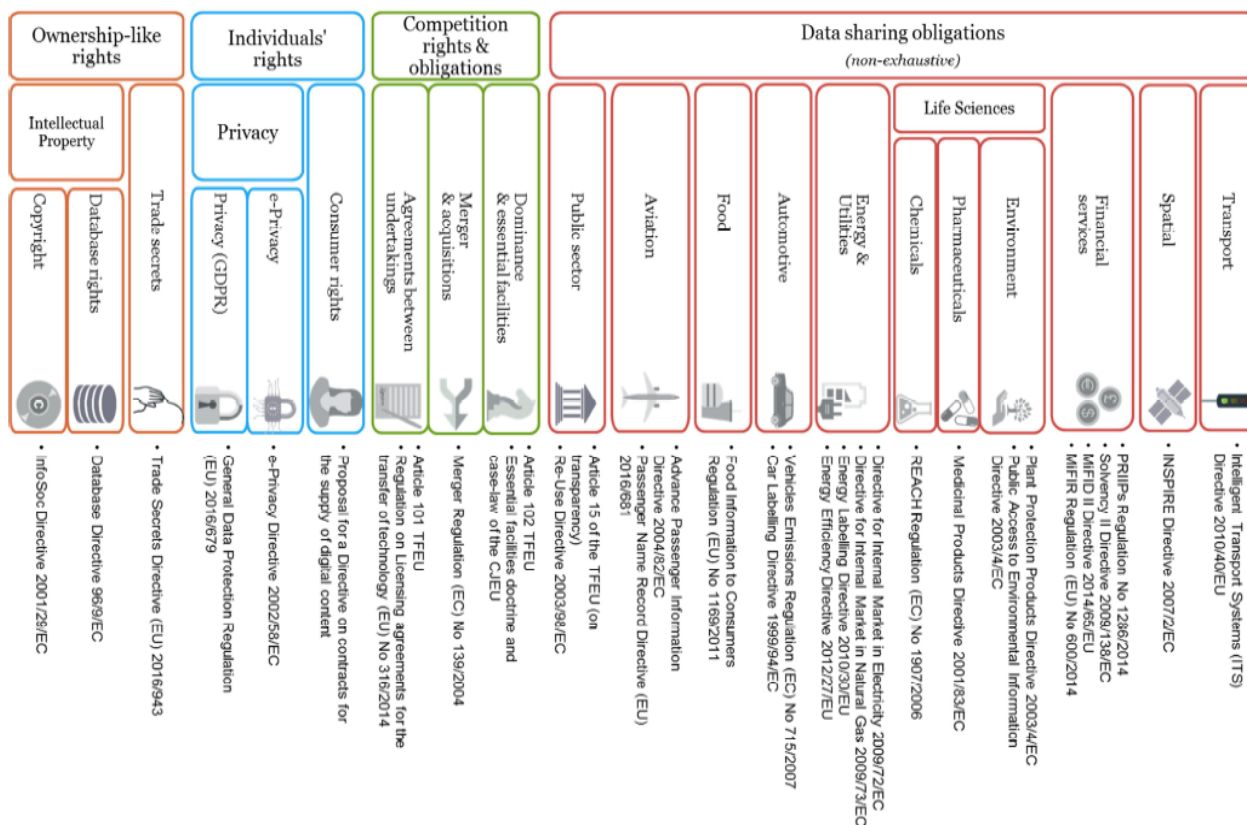
⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Je třeba předestřít, že pro jednoduchost tam, kde se v textu hovoří o právech k datům či o jejich ochraně, jedná se typicky o práva k užití nebo k užítku dat, resp. o ochranu těchto práv (pakliže není konkrétně uvedeno jinak nebo z obsahu textu nevyplývá něco jiného).

⁶⁹ VAN ASBROECK, Benoit; DEBUSSCHE, Julien; CÉSAR, Jasmien. *Buiding the European Data Economy: Data Ownership White Paper* [online]. Bird&Bird. 2017. 142 s. [cit. 28. 1. 2018]. Dostupné z: <https://www.twobirds.com/en/news/articles/2017/global/data-ownership-in-the-context-of-the-european-data-economy>. s. 16.

⁷⁰ TOREADOR („Trustworthy model-aware Analytics Data platform”) – EU projekt zaměřený na překonání hlavních překážek, které evropským společnostem dosud bránily plně využívat benefity analýzy big data.

Tabulka 1

Zdroj: Figure 2.1: Overview of the EU legal Framework related to data⁷¹

Nad rámec výše uvedeného současného právního řádu EU vztahujícího se k datům uvádí Richard Kemp šestiúrovňový analytický model⁷², kde právo duševního vlastnictví, smluvní právo a veřejná regulace v kontextu big data jsou konceptualizovány a zařazeny na dolním konci mezi úrovně označené jako platforma infrastruktury a informační architektura a na horním konci úroveň označenou jako informační management a bezpečnost.

⁷¹ VAN ASBROECK; DEBUSSCHE, CÉSAR, 2017, op. cit., s. 16.

⁷² KEMP, 2014, op. cit., s. 11.

Tabulka 2

Zdroj: Figure 1: towards a common legal Framework for big data⁷³

Pro účely této práce bude v následujících kapitolách přiblížena vybraná konkrétní právní úprava, která zpravidla poskytuje oprávněným subjektům jistou míru právní ochrany při nakládání s daty. Ačkoliv lze uvažovat o několika právních oblastech, které se více či méně ochrany dat jistým způsobem dotýkají, tato práce se bude věnovat jen těm vybraným oblastem, o jejichž aplikaci lze uvažovat v širším měřítku.

V současnosti existuje v EU jen několik málo právních úprav, které by za splnění určitých podmínek definovaly práva k datům napříč všemi sektory. S výjimkou obecného nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR)⁷⁴ poskytující současný univerzální právní rámec pro ochranu osobních údajů, je pro celoplošnou ochranu dat stěžejním právním předpisem nová směrnice⁷⁵ o ochraně obchodního tajemství⁷⁶ a za určitých okolností i právní předpisy z oblasti práva duševního vlastnictví, konkrétně z oblasti práva autorského a práva k databázím.⁷⁷

⁷³ KEMP, 2014, op. cit., s. 11.

⁷⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

⁷⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/943 ze dne 8. června 2016 o ochraně nezveřejněného know-how a obchodních informací (obchodního tajemství) před jejich neoprávněným získáním, využitím a zpřístupněním.

⁷⁶ Ve světě dat je obchodní tajemství často uplatňováno jako prostředek k dosažení ochrany. Za předpokladu, že jsou splněna různá kritéria, mohou na území EU těžit z ochrany obchodního tajemství jak data obchodního, tak technického charakteru.

⁷⁷ Osborne Clarke LLP. *Legal study on Ownership and Access to Data*. 2016 (studie objednána Evropskou komisí). ISBN 978-92-79-62181-9. Dostupné ke stažení z: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d0bec895-b603-11e6-9e3c-01aa75ed71a1>.

V této práci bude detailněji rozebrána oblast práva autorského, práva k databázím a práva ochrany osobních údajů, přičemž ochraně obchodního tajemství prostor věnován nebude.⁷⁸ K jednotlivým kapitolám bude zprvu orientačně nastíněna odpovídající právní úprava (zejména na úrovni EU) a bude obecně popsáno, jakým způsobem a za jakých podmínek lze uvažovat o aplikaci dané právní úpravy na data a na vztahy vznikající v kontextu big data. Zároveň budou analyzována rizika a nedostatky, které mohou vyvstat při aplikaci relevantní právní úpravy ve světě dat.

2.3. Práva duševního vlastnictví ve vztahu k datům

Koncept práv duševního vlastnictví se v čase ukázal jako velice užitečný a mocný nástroj, který pohání kreativitu a inovaci autorů, a žene tak vývoj směrem kupředu. Nicméně v posledních letech čelí tento koncept neustálým výzvám ze strany úzce propojeného světa, zvláště pak ve všech aspektech týkajících se digitálních dat a informací, jakož i životního cyklu vytvářeného obsahu.

Práva duševního vlastnictví se vztahují k širokému pojetí, které přiznává výlučné, tedy absolutní právo určitému okruhu osob, přičemž držitel takového práva je oprávněn toto právo vykonávat po určitou dobu. Absolutní povaha tohoto práva je zpravidla zajištěna tím, že jsou definována specifická jednání, kterých se třetí osoby vůči držiteli takového práva musí zdržet.

Konkrétněji se pak duševní vlastnictví vztahuje k právům, která vznikají z duševní činnosti napříč různými oblastmi jako např. průmysl, věda, umění, literatura atd. Tato výlučná práva, která jsou zakotvena v mezinárodních dohodách a jsou do jisté míry harmonizována i na úrovni EU, mají za cíl poskytovat ochranu všem tvůrcům, a to tím způsobem, že jim poskytnou určitá časově omezená práva na kontrolu využití jejich výtvorů.

V kontextu dat nemůže být vyloučeno, že práva duševního vlastnictví, obzvláště pak autorská práva a práva *sui generis* spojená s ochranou databází, poskytují určitý druh ochrany datům a/nebo datovým souborům. Vzhledem k významu, jaký tato práva mají ve vztahu k big data, budou dále podrobněji rozebrána v následujících dvou podkapitolách.

---

⁷⁸ Pojednání o úpravě ochrany obchodního tajemství v kontextu ochrany dat nebylo z důvodu rozsáhlosti tématu zařazeno do této práce. Rovněž pak speciální právní úpravy jednotlivých sektorových odvětví, jako jsou např. bankovníctví, finanční služby, zdravotnictví, automobilový či letecký průmysl atd. nebyly meritem této práce a byly pouze ve stručnosti nastíněny.

2.3.1. Autorské právo a ochrana dat

2.3.1.1. Obecný přehled a právní rámec

Pokud jde o autorské právo ve vztahu k datům, odborná veřejnost se z velké části shoduje, že ochrana autorského práva může být uplatňována (v určitém rozsahu) k ochraně dat.

Následující část bude věnována popisu současného právního rámce upravujícího právní vztahy vznikající v oblasti autorského práva, jakož i detailnímu vysvětlení rozsahu dostupné ochrany. Rovněž bude přistoupeno k analýze relevantních autorskoprávních aspektů ve smyslu obchodních transakcí a bude upozorněno na výhody a nevýhody tohoto typu ochrany v kontextu big data.

Pravidla, která upravují autorskoprávní vztahy, jsou zakotvena na úrovni mezinárodní, regionální a národní. Za účelem komplexního uchopení ochrany, kterou mohou požívat literární, umělecká či vědecká díla, je nejprve třeba přistoupit k obecnému popisu celkového právního rámce.

Mezinárodní právní rámec

Ve vztahu k mezinárodnímu právnímu rámci, který by pokrýval autorské právo, je předně nutno uvést, že neexistuje žádný jednotný mezinárodní autorskoprávní nástroj, který by automaticky poskytoval uniformní ochranu literárním, uměleckým a vědeckým dílům. Nicméně, od počátku devatenáctého století jsou mezi jednotlivými státy na mezinárodní úrovni uzavírány smlouvy, dohody a konvence, aby byla zajištěna alespoň minimální úroveň právní ochrany autorů originálních děl. Mezinárodní právní rámec upravující autorské právo je založen na následujících principech:

- Princip teritoriality, který odkazuje na skutečnost, že autorské právo je teritoriální povahy, že národní právní řád daného státu se uplatní pouze na právní jednání uskutečněná na území tohoto státu.
- Princip národního zacházení, dle kterého daný stát poskytne občanům ostatních států ve vztahu k dotyčným právům takové zacházení, které je neméně příznivé než zacházení,

keré poskytuje vlastním občanům, a to za předpokladu, že jsou jak poskytující, tak přijímající státy účastny stejného mezinárodního instrumentu.⁷⁹

- Princip reciprocity, který je negací principu národního zacházení, kdy dle tohoto principu je v daném státě X poskytována ochrana, resp. rozsah ochrany autorským právům a právům s nimi souvisejícím občanům cizího státu Y za podmínky, že existuje stejný (nebo nejméně obdobný) stupeň ochrany takovýchto práv poskytovaný v tomto cizím státě Y občanům daného státu X.⁸⁰

Ačkoliv si tato práce neklade za cíl zevrubně analyzovat problematiku týkající se shora vyjmenovaných principů, odlišných jurisdikcí a konfliktů rozdílných národních úprav, výše uvedené principy ilustrují, že se právní úprava autorského práva může různit stát od státu.

V tomto ohledu je nutné brát v potaz, že mezinárodní smlouvy zakotvují pouze minimální standardy ochrany autorského práva, přičemž jednotlivé státy dodržující tyto standardy poskytují dodatečnou ochranu. Mezinárodní smlouvy rovněž nepokrývají důležitá témata jako vlastnictví dat a převod práv.

Mezi hlavní mezinárodní instrumenty autorského práva patří Bernská úmluva⁸¹, která je zcela zásadní, Všeobecná úmluva o autorském právu⁸², Dohoda TRIPS⁸³ a Smlouva WIPO o autorském právu⁸⁴.

Právní rámec EU

Stranou mezinárodních smluv a dohod, jejímiž signatáři jsou jak Evropská unie, tak jednotlivé členské státy EU, byla v rámci právního řádu EU přijata řada směrnic za účelem harmonizace právní úpravy autorského práva jednotlivých členských států, resp. překonání rozdílů v těchto právních úpravách, zejména pak pokud jde o rozdíly mezi jurisdikcemi kontinentálního a angloamerického práva (common law).

---

⁷⁹ World Intellectual Property Organization (WIPO). *Guide to the Copyright and Related Right Treaties Administered by WIPO and Glossary of Copyright and Related Rights Terms* [online]. WIPO, 2003. 317 s. [cit. 30. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/891/wipo_pub_891.pdf. ISBN 978-92-805-1200-7, s. 297–298.

⁸⁰ Ibid., s. 306.

⁸¹ Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886.

⁸² Všeobecná úmluva o autorském právu uzavřená v Ženevě dne 6. září 1952, revidovaná v Paříži dne 24. července 1971.

⁸³ Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, která byla uzavřena v Marrákeši dne 15. dubna 1994 a která je jednou z příloh Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO);

⁸⁴ Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorskému uzavřená v Ženevě dne 20. prosince 1996.

Navzdory těmto směrnicím v současnosti na území EU neexistuje společný a plně harmonizovaný právní rámec pro autorské právo. Jelikož jsou autorská práva v každém členském státě ve značném rozsahu spíše teritoriálního charakteru, zůstávají i nadále mezinárodní smlouvy a národní legislativa jednotlivých států důležitým zdrojem autorského práva.

Na poli EU je pravděpodobně nejdůležitějším instrumentem týkajícím se autorského práva tzv. „Směrnice InfoSoc“⁸⁵. Ponecháme-li stranou často kritizovanou otázku efektivity této směrnice,⁸⁶ jedná se o směrnici, která může sehrát svou roli v kontextu problematiky vztahující se k datům a k jejich vlastnictví. Hlavním cílem této směrnice je především posílit kreativitu a růst evropského průmyslu, jak je ostatně uvedeno v recitálu 4 (cit.): *„Větší právní jistota a vysoká úroveň ochrany duševního vlastnictví poskytovaná harmonizovaným právním rámcem týkajícím se autorského práva a práv s ním souvisejících podpoří podstatné investice do tvůrčí a inovační činnosti včetně síťové infrastruktury a povede tím k růstu a vyšší konkurenceschopnosti evropského průmyslu, a to jak v oblasti obsahu a informačních technologií, tak obecněji v široké škále průmyslových a kulturních odvětví. Tato skutečnost zajistí zaměstnanost a podpoří vytváření nových pracovních míst.“* Primárně se pak Směrnice InfoSoc soustředí především na (i) přijetí odpovídající legislativy, která se týká autorského práva a práv souvisejících a která bude dostatečně pružně reagovat na technologický pokrok, a (ii) transpozici hlavních mezinárodních závazků vystávajících zejména ze smlouvy WIPO o autorském právu.

Kromě Směrnice InfoSoc EU přijala několik dalších instrumentů, o jejichž významu v kontextu autorského práva nemůže být pochyb. Jedná se především o (i) Směrnici o databázích⁸⁷, (ii) Směrnici o pronájmu a půjčování⁸⁸, (iii) Směrnici o době ochrany⁸⁹, (iv) Směrnici o ochraně počítačových programů⁹⁰ a (v) Směrnici o osiřelých dílech⁹¹.

---

⁸⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

⁸⁶ Viz např. HUGENHOLTZ, Bernt. *The InfoSoc Directive Ten Years After* [online], Kluwer Copyright Blog, 2011. [cit. 5. 2. 2018]. Dostupné z: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2011/12/21/the-infosoc-directive-ten-years-after/>.

⁸⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází.

⁸⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem.

⁸⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících.

⁹⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů.

⁹¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25. října 2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl.

Soudní dvůr Evropské Unie (SDEU) sehrál významnou roli v procesu harmonizace autorského práva a právní ochrany databází skrze interpretaci shora uvedených směrnic, zejména Směrnice InfoSoc a Směrnice o databázích. Ačkoliv většina právních systémů členských států EU je založena na principech kontinentálního práva, což ve srovnání se systémem práva angloamerického znamená, že soudní rozhodnutí se zde z hlediska utváření práva netěší takovému významu, rozhodnutí SDEU sehrávají klíčovou roli (viz níže), pokud jde o poskytování závazné interpretace práva EU.

Reforma autorského práva EU

14. září 2016 Evropská komise představila balíček legislativních návrhů s cílem jednak modernizovat existující normy autorského práva EU, jednak podpořit investice do digitálních sítí a přístup k internetu. Hlavním obsahem tzv. „Balíčku autorského práva“ („*Copyright Package*“) a vůbec jádrem této autorskoprávní reformy jsou z pohledu poskytovatelů digitálních služeb směrnice týkající se autorského práva v oblasti jednotného digitálního trhu (dále jen „**Směrnice JDT**“)⁹² a směrnice, která stanovuje pravidla na výkon autorského práva a práv s ním souvisejících aplikovatelných ve vztahu k určitým online vysíláním vysílacích organizací a ve vztahu k opakovanému vysílání⁹³. Obě směrnice byly oficiálně schváleny dne 17. dubna 2019 a o měsíc později byly zveřejněny v Úředním věstníku EU. Členské státy nyní mají 24 měsíců na transpozici obou směrnic do svých vnitrostátních právních předpisů.

V souladu s avizovaným cílem Evropské komise⁹⁴ má tato autorskoprávní reforma:⁹⁵

- zajistit přístup k lepšímu a širšímu výběru obsahu distribuovanému online i z jiných států,
- Evropská komise v rámci reformy usilovala o vytvoření právního mechanismu, který by provozovatelům vysílání usnadnil získat od nositelů práv povolení, která jsou nezbytná pro přeshraniční přenos programů online v dalších členských státech EU. Dojde tím k posílení vyjednávací pozice provozovatelů vysílání při ochraně jejich investic, přičemž jim zároveň

---

⁹² Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES.

⁹³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/789 ze dne 17. dubna 2019, kterou se stanovují pravidla pro výkon autorského práva a práv s ním souvisejících, jež se použijí na některá online vysílání vysílacích organizací a převzatá vysílání televizních a rozhlasových programů, a kterou se mění směrnice Rady 93/83/EHS.

⁹⁴ Srov. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů ze dne 9. prosince 2015 o směřování k modernějšímu a evropskému rámci v oblasti autorského práva COM (2015) 626 final.

⁹⁵ Evropská komise. *Tisková zpráva – Stav Unie v roce 2016: Komise navrhuje moderní úpravu autorského práva v zájmu rozkvětu a přístupnosti evropské kultury ze dne 14. září 2016.*

bude umožněno vyzkoušet nové obchodní modely, a v konečném důsledku by tak měl být usnadněn plný přechod do digitálního prostředí.

- přispět k úpravě autorského práva pro potřeby výzkumu, vzdělávání, kulturního dědictví a sociálního začleňování zdravotně postižených osob⁹⁶,

Přijetím legislativní reformy má dojít k další harmonizaci autorského práva v EU, přičemž bude představeno několik nových výjimek v rámci Směrnice JDT. Tyto mají vzdělávacím institucím umožnit, aby vyučování dokreslovaly digitálním užitím děl a dalšího chráněného obsahu. Výzkumným pracovníkům v EU jednajícím ve veřejném zájmu mají výjimky zase umožnit použití technologií vytěžování textů a dat při analýze velkoobjemového obsahu, který podléhá autorskoprávní ochraně a ke kterému mají zákonný přístup. Rovněž bude zavedena výjimka, která institucím spravujícím kulturní dědictví umožní rozmnožovat díla (jedná se jak o díla vytvořená v digitální podobě, tak o díla vytvořená v analogovém formátu a následně digitalizovaná) za účelem jejich uchování v podobě, který je kompatibilní s digitálním prostředím.

- docílit vytvoření dobře fungujícího, spravedlivého a udržitelného trhu pro tvůrce, tvůrčí průmysl a tisk.

Směrnice JDT⁹⁷ má rovněž posílit vyjednávací pozice nositelů práv, pokud jde o odměnu za využívání jejich obsahů na internetových platformách pro sdílení videonahrávek. Tyto platformy budou povinny implementovat takové mechanismy a opatření, které umožní automaticky určovat hudební a audiovizuální díla, která nositelé práv označí a která na základě společné dohody nositelů práv a internetových platform budou na těchto platformách buď povoleny, nebo z nich odstraněny. Pokud jde o vydavatele tisku, ti vůbec poprvé získají status nositelů práv a budou tak ve výhodnější pozici

---

⁹⁶ V rámci reformního balíčku autorského práva bylo rovněž navrženo provedení Marrákešské smlouvy o usnadnění přístupu k publikovaným dílům nevidomým a zrakově postiženým osobám či osobám s jinými poruchami čtení – byla přijata Směrnice Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2017/1564 ze dne 13. září 2017 a Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1563 ze dne 13. září 2017.

⁹⁷ Konečná podoba textu Směrnice JDT byla schválena navzdory masivní kritice článků 15 a 17 (původně 11 a 13), které budou mít dopad na současnou podobu internetu ve smyslu reformy vztahů mezi vydavateli, uživateli internetu a internetovými platformami. K tomu více např. viz Seznam.cz: Směrnice o autorských právech může ve finále nejvíce poškodit uživatele. *tyinternety.cz*. [online]. 12. září 2018. [cit. 10. 2. 2018]. Dostupné z: <https://tyinternety.cz/digital/seznam-cz-smernice-o-autorskych-pravech-muze-ve-finale-nejvice-poskodit-uzivatele/>; Euroskop. Zástupci členských zemí a EP se shodli na digitálním copyrightu. *euroskop.cz*. [online]. 14. února 2019. [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9003/32689/clanek/zastupci-clenskych-zemi-a-ep-se-shodli-na-digitalnim-copyrightu/>; nebo VOLLMER, Timothy. With the European Parliament vote on the copyright directive, the internet lost – for now [online]. *creativecommons.org*. 12. září 2018. [cit. 10. 2. 2018]. Dostupné z: <https://creativecommons.org/2018/09/12/with-the-european-parliament-vote-on-the-copyright-directive-the-internet-lost-for-now/>.

při jednání s provozovateli online služeb o užití vlastního obsahu. Směrnice dále pracuje s povinnostmi transparentnosti vydavatelů a producentů, kdy tito budou muset informovat autory děl o zisku, kterého z těchto děl dosáhli.

Směrnice JDT je konzistentní s dosavadním právním rámcem EU upravujícím autorské právo, a je tudíž založena na platných právních normách obsažených v různých již existujících autorskoprávních směrnících a nadále tyto právní normy rozvíjí, a to včetně Směrnice InfoSoc a Směrnice o databázích.

Pomineme-li velice úzkou výjimku vztahující se k užití technologií vytěžování textů a dat, jak bylo zmíněno výše, je nutné zdůraznit, že žádný z návrhů se nezabývá objasněním ochrany dat dle autorského práva, přičemž ani poskytuje jakákoliv nová pravidla vztahující se k technologickému vývoji a zvýšenému užívání digitálních nástrojů jako jsou big data či Internet věcí.

Právní rámec ČR

Jak již bylo naznačeno výše, mezinárodní dohody zakotvují klíčové základní principy, na kterých je autorskoprávní ochrana založena. Tyto základní principy jsou dále na poli EU rozvíjeny a konkretizovány za pomoci jednotlivých evropských směrnic více či méně interpretovaných SDEU, přičemž tyto zároveň přispívají k harmonizaci autorského práva v členských státech EU.

Přestože je autorskoprávní úprava na území jednotlivých členských států EU do značné míry podobná, rozdíly v podobě limitu ochrany, zavedených výjimek, implementace v praxi, faktické vymahatelnosti práv a nápravných prostředků a opatření razantně odlišují jednotlivé národní právní úpravy. Pro posouzení aplikovatelnosti autorskoprávní ochrany ve vztahu k datům je tedy velice důležité posoudit národní legislativní úpravy a tradice, jakož i interpretaci národních soudů.

Pokud jde o českou právní úpravu, je tato upravena v zákoně č. 121/2000 Sb., obecně známém jako autorský zákon (dále jen „**AutZ**“)⁹⁸. Speciální právní úprava byla vytvořena kvůli mnoha odlišnostem a specifickým rysům, jež jsou příznačné pro právní vztahy, které vznikají v souvislosti s autorskými díly coby nehmotnými statky. Právě z důvodu existence specifíků této právní úpravy je vztah k občanskoprávní úpravě obsažené v zákoně č. 89/2012

---

⁹⁸ Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Sb., občanském zákoníku (dále jen „**ObčZ**“)⁹⁹ a aplikaci jeho norem vztahem speciálním. Jinými slovy, v konkrétních právních vztazích týkajících se autorských děl bude primárně použito AutZ, přičemž teprve v případě absentujících použitelných norem bude subsidiárně přihlédnuto k občanskoprávní úpravě.¹⁰⁰

Česká právní úprava autorského práva vychází z kontinentálního pojetí autorského práva, které je založeno na přirozenoprávních idejích, a osoba autora zde hraje hlavní roli. Tento koncept je přímo reflektován v zásadě dualistické (spíše quasidualistické) koncepci autorského práva, která dělí autorská práva na práva osobnostního a majetkového charakteru, resp. odděleně jsou chápána práva osobnostní jakožto autorská práva neodmyslitelně spojená s fyzickou osobou autora, a práva majetková, s nimiž může autor nakládat v zákonem daných mezích.¹⁰¹

Ačkoliv je z důvodu globálního charakteru dat v této práci věnována převážná pozornost právní úpravě EU, pakliže nebude stanoveno jinak, bude z jednotlivých národních úprav členských států EU posuzována výhradně úprava česká.

2.3.1.2. Ochrana dat dle autorského práva

Obecný přehled a rozsah

K tomu, aby bylo možné pochopit, do jaké míry by mohlo být autorské právo užito k ochraně „neosobních“ dat, je nejprve třeba porozumět, jaké typy výtvorů mohou být chráněny, za jakých podmínek a v jakém rozsahu.

Bernská úmluva prezentuje široký, avšak neúplný výčet děl, které podléhají autorskoprávní ochraně (cit.):

„Výraz „literární a umělecká díla“ zahrnuje všechny výtvořiny z literární, vědecké a umělecké oblasti, bez ohledu na způsob nebo formu jejich vyjádření jako: knihy, brožury a jiná díla písemná; přednášky, proslovy, kázání a jiná díla téže povahy; dramatická nebo hudebně dramatická díla; choreografická díla a pantomimy; hudební skladby s textem nebo bez textu; filmová díla, jimž jsou postavena na roveň díla vyjádřená způsobem obdobným filmu; díla

---

⁹⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

¹⁰⁰ Jedná se např. o právní úpravu licenčních smluv obsaženou v § 2358 a násl. ObčZ.

¹⁰¹ K autorskému právu se vztahuje ještě skupina práv, která s autorským právem úzce souvisí a jež jsou upravena v rámci AutZ. Podle § 1 AutZ se jedná o tato práva: právo výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu, právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu, právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu, právo rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho vysílání, právo zveřejnitelce k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv a konečně právo nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu. Zvláštním právem, tedy nikoli souvisejícím, pak je právo pořizovatele k jím pořízené databázi.

*kreslířská, malířská, architektonická, sochařská, rytecká, litografická; fotografická díla, jimž jsou postavena na roveň díla vyjádřená způsobem obdobným fotografii; díla užitého umění; ilustrace, zeměpisné mapy; plány, náčrty a plastická díla zeměpisná, místopisná, architektonická nebo vědecká.*¹⁰²

Z extenzivního výčtu děl uvedeného v Bernské úmluvě lze dovodit, že autorskoprávní ochrana má na jednu stranu velice široký rozsah, na druhou stranu však předpokládá a vyžaduje existenci dvou složek, a sice intelektuální lidské intervence a vědomí dosažení výsledku. Především u surových dat jako jsou předpovědi počasí, kurzy akcií nebo sportovní výsledky obě tyto složky chybí a již z povahy věci nelze uvažovat, že by taková data mohla být chráněna z titulu autorského práva.

Ačkoliv právní rámec EU neposkytuje výčet chráněných děl, jak je uveden v Bernské úmluvě, členské státy EU implementovaly článek 2 odst. 1 Bernské úmluvy přímo do svých národních právních rámců.

Konkrétně česká právní úprava autorského práva v § 2 odst. 1 AutZ, obsahuje generální klauzuli, která stanovuje, že (cit.): „[p]ředmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam.“¹⁰³

Kromě již shora uvedeného požadavku, aby se jednalo o dílo literární či jiné umělecké nebo vědecké dílo, pro účinnou aplikaci ochrany díla musí být splněny dvě kumulativní podmínky. První z podmínek je originalita díla. Jinými slovy, dílo musí být jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, kdy autor v díle odráží svou osobnost a vyjadřuje svou tvůrčí svobodu tím, že činí svobodné a tvůrčí volby, a dává tak dílu svůj osobitý otisk. Další z podmínek je objektivní vnímatelnost díla, kdy pro splnění této podmínky ovšem postačí, když bude dílo vnímatelné alespoň vůči omezené skupině osob.¹⁰⁴

Odlišný režim ve smyslu pojetí a potažmo dokazování „originality“ je v rámci české právní úpravy aplikován na počítačové programy, databáze a fotografie. Jako ilustrace vlivu moderních technologií na klasické instituty autorského práva může sloužit ustanovení fikce, která považuje počítačové programy za díla na základě „původnosti“ ve smyslu autora vlastního duševního

---

¹⁰² Článek 2, odst. 1 Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886.

¹⁰³ § 2 AutZ.

¹⁰⁴ CHALOUPKOVÁ, Helena. Autorský zákon – komentář. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-432-2. s. 4.

výtvaru, čímž je do jisté míry rozvolněn požadavek „jedinečnosti“ výsledku tvůrčí činnosti. V tomto případě se jedná o produkt harmonizace českého autorského práva s právní úpravou EU po vstupu České republiky do EU.¹⁰⁵

S ohledem na požadavek originality je zjevné, že některé kategorie dat nebudou automaticky požívat ochrany dle autorského práva. Obecně však lze konstatovat, že požadavek na originalitu díla je v členských státech EU vesměs nízký, přičemž v některých státech více a v některých jako např. v Nizozemsku, Francii a Belgii méně.¹⁰⁶

Autorskoprávní ochrana dat a její aplikace

Z obchodního hlediska je ochrana dat, a to nejen těch velkoobjemových, potřebná z hlediska zajištění ekonomických investic uskutečňovaných v souvislosti se získáváním, ověřováním, ukládáním, prezentováním a analýzou dat.

Autorské právo je v tomto smyslu do určité míry schopné přispět k ochraně dat, která nemají charakter dat osobních a která jsou charakteru komerčního. Nicméně je nanejvýš důležité rozlišovat jednotlivé druhy dat obsažené v rámci big data podle toho, které mohou a které naopak nemohou požívat ochrany poskytované autorským právem.

Specifické druhy dat mohou dosáhnout na ochranu dle autorského práva za předpokladu, že splňují podmínky, které jsou zakotvené v relevantní právní úpravě. Zpravidla půjde o podmínku zachycení (fixace) v objektivně vnímatelné podobě a podmínku originality.

Jak ostatně potvrzuje poslední trend spočívající v modernizaci právních rámců autorského práva, nelze popřít, že tradiční autorskoprávní úprava se potýká s jistými nesnázi při uchopení problematiky moderních technologií a distribuce digitálního obsahu. V praxi to znamená, že obecně současná právní úprava na úrovni EU neobsahuje normy, které by přímo adresovaly použití chráněných děl při aplikaci nových technologií v novodobém digitálním kontextu,

---

¹⁰⁵ V rámci této harmonizační vlny se jednalo především o transpozici směrnic týkajících se ochrany počítačových programů a databází, přičemž konkrétně šlo o Směrnici Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů, Směrnici Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází, Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti (Směrnice InfoSoc), Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví.

¹⁰⁶ VAN ASBROECK; DEBUSSCHE, CÉSAR, 2017, op. cit., s. 66.

zejména pak ve vztahu ke službám cloud computingu¹⁰⁷, vytěžování dat a textu a k big data projektům¹⁰⁸. Nicméně autorskoprávní normy se i nadále uplatní a ochrana může být poskytnuta těm materiálům, které mohou být klasifikovány jako autorská díla a které budou splňovat výše popsané nezbytné podmínky.

V kontextu big data projektů je pak zejména žádoucí hledat odpověď na otázku, v jakém rozsahu užitá data mohou podléhat autorskoprávní ochraně. Zároveň je však třeba předestřít, že na tuto otázku bohužel neexistuje jednoznačná odpověď ve smyslu, jaký typ dat spadá pod takovou ochranu a jaký ne. Jinými slovy, bude nutné zkoumat způsobilost dat spadat pod autorskoprávní ochranu, a to případ od případu a ve světle aktuálních právních norem a rozhodovací praxe každého státu.

Zde je nezbytné také upozornit na fakt, že s ohledem na to, že autorskoprávní ochrana nepočítá se systémem registrace (na rozdíl od ochranných známek a patentů), může být tato ochrana se stoprocentní jistotou soudem potvrzena až *ex post*. Tato pro autorskoprávní ochranu příznačná charakteristika se v kontextu ochrany dat zdá být problematická zejména, pokud jde o právní jistotu.

Nicméně, jak už bylo výše zmíněno, existují objektivní kritéria, která mohou do značné míry usnadnit zkoumání, zda specifická data chráněna jsou či nikoliv. Aby byla data chráněna, musí splňovat dva základní autorskoprávní požadavky, a sice musí být vyjádřena v konkrétní materiální (tedy objektivně vnímatelné) podobě a musí být podle české právní úpravy jedinečné či původní ve smyslu originality.

V tomto kontextu zachycení neboli fixace dat znamená, že tato musí být zachycena (uložena) v „hmotné“ podobě, resp. vyjádřena navenek v objektivně vnímatelné podobě (*srov. § 2 odst. 1 AutZ* „... je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam.“). Forma uložení dat může být různorodá, od ručně psaných poznámek (spisy), přes fotografickou dokumentaci (fotografie, obrázky), audio nahrávky (zvukové záznamy), až po digitalizované složky a archivy (digitální soubory), a to za předpokladu, že tato forma uložení dat zůstane

---

¹⁰⁷ K tomu, co si lze představit pod pojmem cloud computing, více viz <https://azure.microsoft.com/cs-cz/overview/what-is-cloud-computing/> a dále k potenciálu cloud computingu viz sdělení Evropské komise COM(2012) 529 final ze dne 27. září 2012 - Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Unleashing the Potential of Cloud Computing in Europe.

¹⁰⁸ Srov. článek 4 Směrnice JDT.

dostatečně konkrétní, jednoduše identifikovatelná a popsatelná.¹⁰⁹ Výsledky, které dosud nebyly vytvořeny (budoucí data) nebo výsledky, které ještě nelze dostatečně určitě popsat (např. protože doposud neexistují prostředky k jejich zachycení), nemohou těžit z ochrany poskytované autorským právem do té doby, dokud nebudou dostatečně „zhmotněny“. Toto může v kontextu big data představovat určité obtíže, zejména s ohledem na to, že big data velice často zahrnují dynamické datové soubory a jsou závislé na službách cloud computingu.

Pokud jde o požadavek originality, zde lze při posuzování spatřovat ještě větší obtíže, než v případě vyjádření díla v objektivně vnímatelné podobě. Lze konstatovat, že při posuzování originality díla vždy existuje určitý prostor pro uvážení, přičemž v každém případě je však nezbytný lidský zásah v průběhu vytváření díla, kdy autor v díle „otiskne“ svou osobnost.

Obecně lze shrnout: aby dílo mohlo být považováno za originální, musí vykazovat určitou úroveň sofistikovanosti ve smyslu, že bude nanejvýš zjevné, že nikdo jiný než autor nemohl vytvořit stejné dílo a to ani za použití stejných surových dat. S ohledem na obecně nízké nároky většiny členských států EU a v zásadě i judikatury SDEU pro splnění kritéria originality může být v řadě případů pro uplatnění autorskoprávní ochrany dostačující relativně nízká úroveň kreativity autora.

Za účelem zjištění, zda lze dle národní právní úpravy konkrétního státu aplikovat autorskoprávní ochranu na jednotlivá data, bude muset být v praxi posuzována způsobilost dat požívat autorskoprávní ochrany případ od případu s přihlédnutím ke všem relevantním okolnostem. Již teď lze usuzovat, že v případě jednotlivých druhů dat budou některé skupiny dat snadněji demonstrovat originalitu a spíše dosáhnou na autorskoprávní ochranu. Mezi taková data by se mohla dle následujícího indikativního výčtu řadit např.:¹¹⁰

- data ve formě volného textu,
- data prezentovaná v grafické podobě.

---

¹⁰⁹ Dílo samotné může být vnímatelné v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě (tedy i v podobě elektronické), přičemž k samotnému vnímání ani dojít nemusí, postačí pouze objektivní možnost dílo vnímat. – viz KRÍŽ, Jan.; HOLCOVÁ, Irena.; KORDAČ, Jiří.; KŘEŠŤANOVÁ, Veronika., Autorský zákon – komentář a předpisy související. 2. vyd. Praha: Linde Praha a. s., 2005. ISBN 80-7201-546-X. s. 43.

¹¹⁰ VAN ASBROECK; DEBUSSCHE, CÉSAR, 2017, op. cit., s. 69.

Na druhé straně data, která budou prokazovat originalitu o poznání hůře a s největší pravděpodobností pro ně nebude snadné, resp. spíše nemožné z podstaty¹¹¹ dosahovat autorskoprávní ochrany, jsou orientačně uvedena následovně:¹¹²

- surová čísla a další informace čistě kvantitativního charakteru,
- výsledky měření (např. měření teploty, tlaku a dalších přírodních fenoménů),
- finanční výsledky, ceny produktů a podobná tržní data,
- sportovní výsledky a výsledky různých soutěží,
- demografická data,
- výsledky automatizovaných procesů (např. video nahrávky z bezpečnostních kamer, údaje o spotřebě elektřiny a vody, údaje o užití telefonu (počet hovorů, užití datových přenosů), údaje z Internetu (např. údaje o užití prohlížeče).

Ačkoliv je z indikativního výčtu zřejmé, že většina dat benefit autorskoprávní ochrany požívat nebude, nelze vyloučit, že jednotlivá data mohou potenciálně nabýt originality za předpokladu, že budou spojena s dalšími informacemi či budou prezentována takovým způsobem a v takové formě, že originality dosáhnou.

Výlučná práva autora a výjimky

Nastane-li situace, že některá data podléhají autorskoprávní ochraně, nositelem autorských práv bude autor, který bude zároveň oprávněn těmito právy disponovat. Jak již bylo výše naznačeno, v kontinentální dualistické koncepci autorského práva (tedy i v případě české právní úpravy) se jedná o práva osobnostní¹¹³, tj. práva výlučně spojená s osobou autora, která jsou z povahy věci nepřevoditelná, a práva majetková, pro která platí totéž.

Právě skupina práv majetkových je charakteristická pro prostředí informační společnosti a jako taková si zaslouží zvýšenou pozornost. Ačkoliv i tato skupina práv, stejně jako skupina práv osobnostních, je ovládána kogentní zásadou nepřevoditelnosti, přičemž autor se těchto práv nemůže z vlastní vůle vzdát a nemohou být postihnuta ani výkonem rozhodnutí¹¹⁴,

---

¹¹¹ Srov. dle § 2 odst. 6 AutZ (cit.): „*Dilem podle tohoto zákona není zejména námět díla sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě*“.

¹¹² VAN ASBROECK; DEBUSSCHE, CÉSAR, 2017, op. cit., s. 69.

¹¹³ Srov. § 11 AutZ – jedná se například o právo na nedotknutelnost díla, právo rozhodnout o zveřejnění díla, právo osoboovat si autorství.

¹¹⁴ Srov. § 26 AutZ.

je ona nepřevoditelnost do jisté míry rozvolněna systémem autorovi umožňujícím udělit osobě od autora odlišné oprávnění k výkonu práva dílo užít licenční smlouvou, stejně jako systémem různých výjimek a omezení práv autorských.

Aby tak osoba odlišná od autora mohla chráněné dílo rozmnožit, sdělit dílo veřejnosti, rozšiřovat, pronajmout, půjčit atd., bude zpravidla potřebovat svolení autora. Nicméně tato zásada je do jisté míry oslabena, jak uvedeno, existencí různých výjimek a limitací, kde za předpokladu splnění specifických podmínek nebude svolení autora třeba.

Výlučná práva autora

Na základě Směrnice InfoSoc navazující na Bernskou úmluvu a Smlouvu WIPO o autorském právu, která v první části harmonizuje majetková práva autora, jež jsou charakteristická pro digitální společnost, jsou členské státy EU povinny implementovat do svých národních právních řádů tato výlučná práva:

- právo na rozmnožování díla – právo povolit nebo zakázat přímé nebo nepřímé, dočasné nebo trvalé rozmnožování jakýmkoli prostředky a v jakékoli formě, vcelku nebo zčásti,¹¹⁵
- právo na sdělování díla veřejnosti – právo povolit nebo zakázat jakékoli sdělování jejich děl veřejnosti, po drátě či bezdrátovými prostředky, včetně zpřístupňování jejich děl veřejnosti takovým způsobem, že členové veřejnosti mohou mít k nim přístup z místa a v čase podle své individuální volby,¹¹⁶
- právo na rozšiřování (šíření) díla – výlučné právo povolit nebo zakázat jakýkoli způsob veřejného rozšiřování prodejem nebo jiným způsobem.¹¹⁷

Po technické stránce analýza big data zpravidla vyžaduje částečné nebo celkové rozmnožování dat. V tomto ohledu tedy nemůže být vyloučeno, že v rámci procesu analýzy big data dojde k rozmnožování (reprodukcí) dat, což bude vyžadovat souhlas nositele práv k těmto datům (to neplatí, pokud nastane situace, kde lze uplatnit některou z níže popsanych výjimek, kdy není souhlas nositele práv nutný).

Definice rozmnožování díla stanovená Směrnicí InfoSoc¹¹⁸ a v totožném znění převzatá českou právní úpravou¹¹⁹ má značně extenzivní význam. Takto široké pojetí pojmu

---

¹¹⁵ Článek 2 Směrnice InfoSoc.

¹¹⁶ Článek 3 Směrnice InfoSoc.

¹¹⁷ Článek 4 Směrnice InfoSoc.

¹¹⁸ Článek 2 Směrnice InfoSoc.

¹¹⁹ § 13 AutZ.

„rozmnožování“ je nutné zejména pro účely zachování právní jistoty v rámci jednotného vnitřního trhu EU.

O značně extenzivním výkladu tohoto pojmu ostatně svědčí i rozhodovací praxe SDEU, který uvádí, že (cit.): „úkon učiněný během procesu sběru údajů¹²⁰, který spočívá v elektronickém uložení výňatku z chráněného díla složeného z jedenácti slov, jakož i ve vytištění tohoto výňatku, lze podřadit pod pojem „rozmnožování po částech“ ve smyslu článku 2 směrnice 2001/29.“¹²¹

SDEU dále k rozmnožování díla v rozsudku Premier League uvádí, že (cit.): „čl. 2 písm. a) směrnice o autorském právu musí být vykládán v tom smyslu, že právo na rozmnožování se vztahuje i na vytváření přechodných fragmentů děl v paměti satelitního dekodéru a na televizní obrazovce za podmínky, že tyto fragmenty obsahují prvky, které jsou vyjádřením vlastního duševního vytvoření dotyčných autorů.“¹²²

Z těchto závěrů SDEU lze dovést, že i reprodukce pro technické účely nebo transformace souborů v soubory jiného formátu bude klasifikována jako „rozmnožování“ ve smyslu autorského práva EU. V tomto světle je třeba si položit otázku, zda jsou tyto závěry udržitelné v moderní digitální éře. V mnoha případech totiž dochází přinejmenším k částečnému rozmnožování autorskoprávně chráněných děl čistě pro technické účely (tzv. „cache“¹²³ kopie, dočasné kopie v paměti RAM, zálohování dat, kopie vytvořené pro lepší dostupnost a vysoce výkonnostní účely jako např. Content delivery network – síť vzájemně propojených počítačů pro lepší doručování obsahu atd.)¹²⁴.

---

¹²⁰ Jedná se například o vytvoření souboru ve formátu TIFF („Tagged Image File Format“) z každé stránky publikace po jejím předchozím naskenování, přeoslání takto vytvořeného souboru na server OCR („Optical Character Recognition“) za účelem jeho přeložení, aby mohl být tento dále digitálně zpracován.

¹²¹ Rozsudek Soudního dvora EU (čtvrtého senátu) ze dne 16. července 2009 ve věci C-5/08 Infopaq International A/S v. Danske Dabladeforening (Infopaq).

¹²² Rozsudek Soudního dvora EU (velkého senátu) ze dne 4. října 2011 ve spojených věcech C-403/08 Football Association Premier League Ltd a další v QC Leisure a další a C-429/08 Karen Murphy v Media Protection Services Ltd (Premier League).

¹²³ Cache je označení pro vyrovnávací paměť. Je zařazena mezi dva subsystemy s různou rychlostí a vyrovnává tak rychlost přístupu k informacím. Účelem cache je urychlit přístup k často používaným datům na pomalejších médiích jejich překopírováním na média rychlejší. Více viz Cache. *Computer Hope* [online]. [naposledy aktualizováno 10. 11. 2017]. [cit. 19. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.computerhope.com/jargon/c/cache.htm>.

¹²⁴ K tomu viz níže výjimky a omezení uvedené v článku 5 Směrnice InfoSoc (zejména pokud jde o mandatorní výjimku týkající se technických rozmnoženin).

Pokud jde o právo na sdělování díla veřejnosti, v porovnání s právem na rozmnožování díla se v kontextu big data nejedná o problematickou oblast, a to i navzdory velice širokému pojetí konceptu sdělování veřejnosti ze strany SDEU¹²⁵.

Konečně co se týče práva na rozšiřování díla¹²⁶, toto se může uplatnit za situace, kdy příjemci dat nejsou jen ti, kteří jsou zainteresováni v procesu analýzy big data. Tedy za situace, kdy jsou datové soubory kopírovány a distribuovány veřejnosti, uplatní se výlučné právo na rozšiřování. V tomto kontextu je však třeba vzít v potaz limitaci tohoto práva v podobě doktríny vyčerpání práva na rozšiřování díla v důsledku udělení prvního souhlasu k prodeji díla¹²⁷. Jedná se o situace, kdy je umožněn opětovný prodej rozmnoženin díla bez nutného souhlasu, jakmile již jednou bylo chráněné dílo se souhlasem nositele práva či jím samým uvedeno na trh.

Výjimky a limitace autorskoprávní ochrany

Směrnice InfoSoc kromě výlučných práv zakotvuje také jisté výjimky, resp. omezení, která se těchto výlučných práv dotýkají. Konkrétně článek 5 Směrnice InfoSoc obsahuje jednu výjimku povinnou, která se týká dočasných aktů rozmnožování, a dále uzavřený seznam volitelných výjimek ve smyslu, že se členské státy mohou samy rozhodnout, zda konkrétní výjimku do svých právních řádů implementují či nikoliv.

Pomineme-li však výjimky nepovinné, pozornost si zaslouží zejména povinná výjimka z práva na rozmnožování děl. Tato výjimka je představena ve vztahu k dočasným aktům rozmnožování děl, které jsou pomíjivé nebo podružné a tvoří nedílnou a nezbytnou součást technologického procesu.¹²⁸ Obecně lze konstatovat, že tato výjimka se týká pouze kopií, které mají čistě technickou funkci bez jakéhokoliv hospodářského a ekonomického významu

---

¹²⁵ Viz např. Rozsudek Soudního dvora EU (třetího senátu) ze dne 15. března 2012 ve věci C-162/10 Phonographic Performance (Ireland) Limited v. Ireland, Attorney General; Usnesení Soudního dvora EU (devátého senátu) ze dne 21. října 2014 ve věci C-348/13 BestWater International GmbH v. Michael Mebes a Stefan Potsch; Rozsudek Soudního dvora EU (čtvrtého senátu) ze dne 7. března 2013 ve věci C-607/11 TV Broadcasting Ltd a další v. TVCatchup Ltd; Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 13. února 2014 ve věci C-466/12 Nils Svensson a další v. Retriever Sverige AB; Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 15. března 2012 ve věci C-135/10 Società Consortile Fonografici (SCF) v. Marco Del Corso.

¹²⁶ Dle § 14 odst. 1 AutZ se rozšiřováním originálu nebo rozmnoženiny díla rozumí (cit.): „*přístupňování díla v hmotné podobě prodejem nebo jiným převodem vlastnického práva k originálu nebo k rozmnoženině díla, včetně jejich nabízení za tímto účelem.*“

¹²⁷ V souladu s § 14 odst. 2 AutZ (cit.): „*prvním prodejem nebo jiným prvním převodem vlastnického práva k originálu nebo k rozmnoženině díla v hmotné podobě, který byl uskutečněn autorem nebo s jeho souhlasem na území některého z členských států Evropské unie nebo některého ze států tvořících Evropský hospodářský prostor, je ve vztahu k takovému originálu nebo rozmnoženině díla právo autora na rozšiřování pro území členských států Evropské unie a států tvořících Evropský hospodářský prostor vyčerpáno; právo na pronájem díla a právo na půjčování díla zůstává nedotčeno.*“

¹²⁸ Článek 5 Směrnice InfoSoc.

a které jsou zpravidla pořízeny buď za účelem umožnění fungujícího přenosu komunikačních sítí mezi třetími stranami za využití prostředníka, nebo oprávněného užití díla či jiného předmětu. Tato výjimka by měla zejména dopadat na jednání, pomocí kterých mají být uskutečněny funkce jako tzv. „*caching*“ neboli pořizování rozmnoženin v přenosových systémech a „*browsing*“ neboli prohlížení internetových stránek.¹²⁹

Od okamžiku představení této výjimky v textu Směrnice InfoSoc měl SDEU v rámci svého rozhodování příležitost již několikrát důsledně analyzovat a interpretovat tuto výjimku, a to zejména v rozsudcích Infopaq I¹³⁰, Infopaq II¹³¹ a Premiere League¹³². SDEU došel k závěrům, že tato výjimka musí být vykládána restriktivně, a rovněž identifikoval několik kumulativních podmínek, které musí být splněny,¹³³ aby mohla být tato výjimka aktivována¹³⁴.

Shora uvedená zjištění SDEU napovídají, že subjekty, které působí na trhu s daty, se při svém nakládání s daty v naprosté většině případů nemohou spolehnout na uplatnění výjimky pro dočasné akty rozmnožování. Tento závěr je navíc potvrzen skutečností, že naprostá většina jednání v rámci procesu analýz big data může mít značnou ekonomickou hodnotu, což nekoresponduje s již výše zmíněnou podmínkou zakotvenou v článku 5 odst. 1 Směrnice InfoSoc. V tomto ohledu je možné konstatovat nedostatek právní jistoty, pokud se jedná o uplatnění této konkrétní podmínky ve vztahu k nakládání s daty, a i nadále tak zůstává udělení souhlasu nositele práv klíčovým požadavkem pro nakládání s daty, která jsou chráněnými díly.

Jak bylo výše zmíněno, kromě obligatorní výjimky, kterou musí členské státy implementovat do svých právních řádů, obsahuje Směrnice InfoSoc i několik volitelných výjimek, u nichž záleží čistě na diskreci každého členského státu, zda a jak tyto výjimky implementuje. Vznikají tak rozdíly v jednotlivých právních úpravách členských států EU a tyto rozdíly zcela jistě nepřispívají k harmonizaci autorského práva na území EU.

---

¹²⁹ Recitál 33 Směrnice InfoSoc.

¹³⁰ Rozsudek SDEU Infopaq, op. cit.

¹³¹ Usnesení Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 17. ledna 2012 ve věci C-302/10 (žádost o rozhodnutí o předběžné otázce Højesteret — Dánsko) Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening (Infopaq II).

¹³² Rozsudek SDEU Premier League, op. cit.

¹³³ Jedná se např. o následující: *Infopaq II* – SDEU (cit.): „Pojem „nedílná a podstatná část technologického procesu“ vyžaduje, aby dočasné úkony rozmnožení byly uskutečňovány zcela v rámci technologického procesu, a tedy aby nebyly zcela nebo zčásti uskutečňovány mimo rámec takového procesu. Uvedený pojem rovněž předpokládá, že je uskutečnění dočasného úkonu rozmnožení nezbytné v tom smyslu, že by dotčený technologický proces bez tohoto úkonu nemohl správně a účinně fungovat.“

¹³⁴ Dále např. *Infopaq II* – SDEU (cit.): „Dočasné úkony rozmnožení uskutečněné v rámci procesu sběru údajů, (...), splňují podmínku, podle níž tyto úkony nesmí mít samostatný hospodářský význam, pokud provedení těchto úkonů neumožňuje dosáhnout dodatečného prospěchu překračujícího prospěch vyplývající z oprávněného užití chráněného díla a pokud dočasné úkony rozmnožení nevedou k pozměnění tohoto díla.“ V tomto kontextu je rovněž třeba zmínit tzv. třístupňový test, který je hlavním vodítkem, kdy lze aplikovat institut volného užití díla. K tomu více viz níže.

Závěrem k tématu výjimek z autorskoprávní ochrany by mělo zaznít, že byla schválena Směrnice JDT (viz výše), v rámci které je zahrnuta nová povinná výjimka, která bude pokrývat tzv. „textové a datové vytěžování“¹³⁵. Nicméně definice tohoto konceptu je o poznání širší a zdá se, že spíše než jen k samotnému vytěžování se bude vztahovat k obecnější myšlence „datové analýzy“¹³⁶.

Tato nová výjimka má umožnit rozmnožování a extrakce prováděné výzkumnými organizacemi s úmyslem vytěžovat texty a data z děl nebo jiných předmětů ochrany, k nimž mají zákonný přístup pro účely vědeckého výzkumu. Představení této výjimky splňuje důležité cíle v rámci budování jednotného digitálního trhu EU. Tato povinná výjimka jasně a konzistentně vymezuje operační prostor, v rámci kterého mohou veškeré výzkumy po celé EU provádět své TDM projekty. Pozitivní dopad navržené výjimky je spatřován zejména v jejím primárním účelu harmonizovat právní řády členských států EU skrze danou povinnost tuto výjimku implementovat. Dojde tak k posílení právní jistoty a vytvoření stabilního právního prostředí pro uskutečnění rozsáhlých evropských výzkumných TDM projektů, což by v konečném důsledku mělo vést k další inovaci v rámci jednotného digitálního trhu.

I přes nesporná pozitiva, která tato výjimka může přinést, je na první pohled zřejmé, že je pojata velice úzce. Ačkoliv by výzkumné organizace měly být schopny výjimky využít i v případě své participace v partnerství veřejného a soukromého sektoru, je politováníhodné, že Směrnice JDT poskytuje tak málo prostoru pro rozmnožování dat v kontextu datových analýz. Nadto limitovat rozmnožování děl pouze pro účely analýzy dat ve vědeckém odvětví je za současných podmínek poněkud krátkozraké.

Navzdory tomu, že zakotvení této výjimky je obecně vítané, její současné zúžení může být vnímáno jako neúčelný kompromis a rezignace na zvážení samotné esence autorského práva ve světle digitálního prostředí.¹³⁷ Koneckonců v mnoha případech, kdy je chráněné dílo použito pro účely big data analýzy, není rozmnožováno se stejným cílem, který by odpovídal původnímu účelu. V těchto případech by nositel práva neměl bránit rozmnožování díla, které má být použito pro odlišný cíl, a to zvláště v případech, kdy tento cíl splňuje hlavní podmínky tzv. třístupňového

---

¹³⁵ Z angl. „*text and data mining (TDM)*“.

¹³⁶ Dle článku 2 Směrnice JDT se „*vytěžováním textů a dat*“ rozumí (cit.): „*jakákoli automatizovaná technika analýzy, jejímž cílem je analyzovat text a data v digitální podobě za účelem získání informací a která zahrnuje mimo jiné vzory, tendence a souvztažnosti.*“

¹³⁷ VAN ASBROECK; DEBUSSCHE, CÉSAR, 2017, op. cit., s. 75.

testu,¹³⁸ který se v souladu s obecnými principy mezinárodního práva¹³⁹ uplatňuje rovněž na použití výjimek v rámci práva EU¹⁴⁰.

2.3.1.3. Uplatnění právní ochrany dle autorského práva ve vztahu k datům

Smluvní aspekty

Stěžejním aspektem v kontextu big data projektů je, aby data byla použitelná a přenositelná. Je zcela pochopitelné, že k tomu, aby mohl být jakýkoliv projekt, který je postavený na dispozici s daty, realizovatelný, musí být zajištěna možnost data shromažďovat, rozmnožovat, třídit, obohacovat, slučovat nebo oddělovat, sdílet atd. a primárně musí být umožněno používat data jako zdroj informací. V tomto ohledu je klíčové, aby bylo pevně stanoveno, kdo je oprávněn s daty nakládat, a rovněž musí být dostatečně zajištěna přístupová práva k datům. Je tedy žádoucí, aby bylo možné data „převést“ třetí osobě, resp. umožnit nakládání s daty třetí osobě (např. z titulu licenční smlouvy), a to aniž by tato třetí osoba musela čelit riziku uplatnění jakéhokoliv nároku ze strany údajně oprávněné osoby.

S ohledem na výše uvedené je tedy za předpokladu, že data podléhají autorskoprávní ochraně, nutný souhlas autora nebo jiného nositele autorského práva k dílu (ať už dědice nebo odvozeného nositele). Pro tyto účely je vhodné stručně nastínit problematiku pravidel upravujících uzavírání konkrétních smluv, které jsou typickým instrumentem pro udělení oprávnění k výkonu práva dílo užít ve prospěch jiné osoby. Typicky se bude jednat o smlouvy licenční, ale může jít i o smlouvy o postoupení práv (postoupení práva výkonu majetkových autorských práv osobami odlišnými od autora, postoupení licence či postoupení ryze majetkových práv výrobců audio či audiovizuálních záznamů atd.).

V tomto kontextu je nutné zdůraznit, že na rozdíl od právní úpravy autorského práva v České republice, jakož i ve většině evropských států s kontinentálním právním systémem, kde

---

¹³⁸ V rámci třístupňového jsou podmínky a omezení povolené za předpokladu, že (i) se jedná o zvláštní případy, (ii) které nejsou v rozporu s běžným způsobem užití díla nebo jiného předmětu ochrany a (iii) nejsou jimi nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy nositele práv.

¹³⁹ Tato legální konstrukce je v AutZ k nalezení v § 29 a je převzata z mezinárodního a evropského práva, zejména pak z článku 9 Bernské úmluvy, článku 13 Dohody TRIPS, článku 10 Smlouvy WIPO o autorském právu a článku 5 odst. 5 Směrnice InfoSoc. K tomu dále detailněji viz GEIGER, Christophe. The Role of the Three-Step Test in the Adaptation of Copyright Law to the Information Society. *UNESCO e-Copyright Bulletin* [online]. UNESCO: leden – březen 2007. [cit. 22. 2. 2018]. Dostupné z: <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001578/157848e.pdf>.

¹⁴⁰ Viz článek 5 odst. 5 Směrnice InfoSoc.

jsou majetková práva autorská nepřevoditelná, ve státech s právním systémem common law lze platně převést majetková práva autorská na jinou osobu.

Pod nepřevoditelností majetkových autorských práv si v kontinentálním právním pojetí lze představit nemožnost translativního platného převedení majetkových práv, přičemž toto vychází z principu nezczitelnosti autorských práv.¹⁴¹ Toto pravidlo je do jisté míry rozvolněno zakotvením možností konstitutivního neboli nepravého „převodu“ dílčích majetkových autorskoprávních oprávnění, a to na základě a prostřednictvím licenční smlouvy.¹⁴² Ve své podstatě se nejedná o převod práv jako takových, nýbrž je toto chápáno jako relativizování majetkových práv autorských. Autor tedy svá majetková práva nikoliv „převádí“, ale spíše „propůjčuje“¹⁴³. Toto propůjčení majetkových práv druhé osobě s sebou nese určité odpovídající povinnosti pro autora (původního nositele práv), a sice povinnost strpět výkon těchto práv jinou osobou, případně i povinnost se výkonu majetkových práv zdržet (výhradní licence – viz níže). Za žádných okolností však autor majetková práva neztrácí.¹⁴⁴

Licenční smlouvy

Obecně uzavřením licenční smlouvy nositel práv poskytuje třetí osobě oprávnění k výkonu práva dílo užít v rámci mezí indikovaných v příslušné licenční smlouvě, a to zásadně za (obvykle peněžitou) odměnu (licenční poplatek); i když jde o smlouvu úplatnou, zákonná úprava připouští i bezúplatnost.

Existují různé typy licenčních smluv v závislosti na tom, jaké území pokrývají, na jak dlouho jsou uzavírány, v jakém rozsahu oprávněnému umožňují dílo užít atd. S ohledem na skutečnost, že autorskoprávní ochrana i nadále zůstává teritoriálního charakteru v důsledku existence rozdílů v národních právních úpravách členských států EU, licenční oprávnění obvykle nebude pokrývat větší území než území jednoho státu. Vezmeme-li v úvahu přeshraniční charakter dat a počet členských států EU, je třeba upozornit, že pro účely využití daného chráněného díla na území celé EU by muselo dojít k uzavření 28 oddělených smluv.

Pokud jde o českou právní úpravu licenčních smluv, ta je od 1. ledna 2014 jednotně kodifikována v rámci ObčZ, konkrétně v § 2358 a násl. Licenční smlouva dle české právní

---

¹⁴¹ TELEC, Ivo; TŮMA Pavel. *Autorský zákon: komentář*. 1. vyd. Praha: Beck, 2007. ISBN: 978-80-7179-608-4.

¹⁴² CHALOUPKOVÁ, Helena; HOLÝ, Petr. *Autorský zákon: komentář*. 4. vyd. v Praze: C. H. Beck, 2012. ISBN: 978-80-7400-432-2.

¹⁴³ V tomto kontextu je obsahově nejbližší udělení licence k nájmu.

¹⁴⁴ COLSTON, Catherine; GALLOWAY, Jonathan. *Modern Intellectual Property Law*. 3. vyd. Abingdon: Routledge, 2010. 831 s. ISBN 978-0-415-55672-9.

úpravy zpravidla nevyžaduje písemnou formu¹⁴⁵ a je zásadně úplatným smluvním typem, přičemž poskytovateli licence tak vzniká uzavřením smlouvy nárok na odměnu. Tu lze poskytnout jak v peněžité, tak i v nepeněžité formě.¹⁴⁶ S ohledem na smluvní volnost stran lze však licenci sjednat i jako bezúplatnou, což však musí být výslovně v licenční smlouvě stanoveno.

License může být sjednána v různém rozsahu, jinak platí zákonná úprava¹⁴⁷ a pro různé způsoby použití, kdy v praxi zpravidla bude záležet na účelu sjednávání licence s přihlédnutím k charakteru díla i obchodním záměrům poskytovatele a příjemce licence¹⁴⁸. License může být udělena jako výhradní nebo jako nevýhradní, přičemž výhradní licence opravňuje k výkonu licencovaného práva výlučně oprávněného na základě licenční smlouvy. Pakliže není ujednáno jinak, je i samotný poskytovatel licence povinen respektovat výhradní licenci a zdržet se tak výkonu licencovaného práva, přičemž není ani oprávněn toto právo poskytovat dále třetím osobám. Udělení výhradní licence vybočuje z hlavní výhody udělení licenčního oprávnění, a sice umožnit výkon licencovaného práva nezávisle na sobě současně několika subjektům. Je tak pravidlem, že udělení výhradní licence poskytuje značnou konkurenční výhodu oprávněnému subjektu, což se zpravidla promítne do výše odměny, kterou poskytovatel licence bude požadovat.

To platí tím spíše, pokud je výhradní licence udělována s velmi širokým záběrem (např. po celou dobu trvání majetkových práv a na všechny způsoby užití díla). Za předpokladu užití všech zákonem daných možností, jak si vyhradit co možná nejvíce způsobů užití vyplývajících z katalogu majetkového práva dílo užit v rámci poskytované licence, a náležitého ošetření podmínky ukončení licenční smlouvy, dojde v takových situacích k tomu, že poskytovateli výhradní licence prakticky žádná dispozice s právem dílo užit „nebude“ a nabyvatel licence se dostává do pozice faktického nositele práv k danému dílu.¹⁴⁹ V takových případech je velice tenká linie mezi převodem majetkových práv k dílu (jak jej zná právní systém common law) a udělením výše zmíněné výhradní licence k výkonu práva dílo užit coby

---

¹⁴⁵ Licenční smlouvu lze uzavřít ústně nebo konkludentně, pakliže se nejedná o případy, kdy je poskytována výhradní licence nebo kdy účinnost udělení licence vyžaduje zápis do veřejného seznamu – viz § 2358 odst. 2 ObčZ.

¹⁴⁶ K tomu víc viz § 2366 ObčZ.

¹⁴⁷ Pokud jde např. o územní rozsah sjednávání licence, ten je v případě absence výslovného ujednání teritoriálního rozsahu či nemožnosti jej vyvodit z účelu smlouvy omezen na území České republiky – viz § 2376 ObčZ.

¹⁴⁸ Srov. § 2376 ObčZ – konkrétně dle § 2376 odst. 2 (cit.): „*má se za to, že licence byla poskytnuta k takovým způsobům užití a v takovém rozsahu, jak to je nutné k dosažení účelu smlouvy*“.

¹⁴⁹ Toto se projevuje např. ve skutečnosti, že nabyvatel licence se dostává do pozice aktivně legitimovaného subjektu k domáhání se majetkově-autorskoprávních nároků, pokud dojde k jakémukoliv porušení či ohrožení autorského práva ke konkrétnímu dílu; nebo v souladu se Všeobecnou úmluvou o autorském právu může nabyvatel licence užívat copyrightovou doložku (©).

zásadního majetkového práva autorského.¹⁵⁰ V tomto světle lze konstatovat, že pojem nepřevoditelnosti majetkových práv autorských je v kontinentálním právním systému do značné míry relativizován.¹⁵¹

Na závěr se sluší dodat k této problematice pár slov o tzv. „*free and open licences*“, v češtině nejčastěji označovaných obecným názvem jako tzv. „veřejné licence“. V dnešní době existuje mnoho iniciativ, jejichž cílem je usnadnění užití a opětovného užití děl za účelem stimulace kreativity, usnadnění vyjadřování a umožnění rychlého sdílení informací. Tyto iniciativy často spoléhají na veřejné licence, které zejména v prostředí českého autorského práva představují specifickou reakci na její poměrně relativní rigidnost v informační společnosti. Tyto licence jsou zpravidla charakterizovány dvěma obecnými znaky. Mají předem definované podmínky užití a jsou dostupné pro všechny, kteří o ně mají zájem.

Ačkoliv je pro autora ve většině jurisdikcí nemožné se efektivně vzdát svého majetkového autorského práva, autor, který chce rozšířit možnost užití svého díla ve prospěch veřejnosti, může využít institutu veřejné licence.

Přestože institut veřejných licencí není v českém právním řádu výslovně uveden, počítá s ním (k tomu srov. § 2373 ObčZ) a na jeho právní vymahatelnost a platnost takto poskytovaných licencí samotné označení nemá sebemenší vliv. Pro úplnost je třeba dodat, že, jak bylo ostatně naznačeno výše, nejobecnější český ekvivalent pojmu „*free and open licences*“ je pojem „veřejná licence“, který sám o sobě zahrnuje všechny licence, které jsou uzavírány způsobem, kdy je dílo zveřejněno spolu s licenčními podmínkami (resp. odkazem na ně), a u kterých poskytovatel a nabyvatel licence nejsou v přímém kontaktu. Za předpokladu omezení rozsahu díla užit pak dochází ke změně terminologie v případě dalších licencí vycházejících z institutu veřejných licencí.¹⁵²

---

¹⁵⁰ Často pak bude třeba posuzovat jednotlivá právní jednání označená jako převod majetkových práv autorských nikoliv pouze za užití striktního výkladu, který by jasně indikoval, že takové jednání je dle českého právního řádu neplatné, ale zejména dle výkladových pravidel ObčZ bude nutno posoudit právní jednání nikoliv podle označení, ale podle svého obsahu.

¹⁵¹ Tento závěr je o to markantnější, uvážíme-li případ zaměstnaneckých děl v režimu dle § 58 AutZ, kdy zaměstnavatel vykonává svým jménem a na svůj účet autorova majetková práva k dílu, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního nebo služebního vztahu (tedy na rozdíl od licence všechna majetková práva). Autorovi zůstávají pouze tzv. „holá“ majetková práva. Nicméně s ohledem na § 11 a 26 AutZ, které výslovně zakotvují nepřevoditelnost osobnostních, resp. majetkových práv autorských, nebude možné ani výkladem překlénout onu nepřevoditelnost autorských práv.

¹⁵² Jedná se např. o licence svobodné neboli otevřené, jejichž nabyvatel není nikterak omezen v dalším užívání díla nebo licence volné, které jsou bezúplatné a vždy umožňují šíření chráněných autorských děl – k tomu více viz MYŠKA, Matěj; POLČÁK, Radim; et. al. *Veřejné licence v České republice*. 1. vyd. verze 2.0. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 189 s. ISBN 978-80-210-7193-3. Dostupné z: https://is.muni.cz/repo/1203341/Myska_et_al._-Verejne_licence_2.0_-_online.pdf.

Bezesporu nejpopulárnějším a nejznámějším typem veřejných licencí jsou licence Creative Commons.¹⁵³ Creative Commons je neziskovou organizací, která *de facto* umožňuje sdílet a užívat tvořivost a vědomosti skrze bezplatné právní nástroje. Tyto licence jsou založeny na standardizovaných licenčních podmínkách, které jsou vtěleny do veřejných (otevřených, volných) licenčních smluv. Prvotním cílem tvůrců těchto licencí bylo zejména zjednodušit a automatizovat proces udílení licencí v online prostředí, a to takovým způsobem, aby tento proces byl uchopitelný a dostatečně srozumitelný pro laika, aniž by disponoval odborným právním vzděláním nebo potřeboval pomoc třetí osoby. Právě pro svou jednoduchost, srozumitelnost a grafickou přehlednost licenčních ujednání se těší tento licenčním systém velikému zájmu a je často doporučovaným nástrojem pro styk mezi veřejným a soukromým sektorem.

Význam systému veřejných licencí v kontextu big data projektů tkví především v tom, že použití těchto licencí signifikantním způsobem ulehčuje přístup k datům. Nejenže dochází k usnadnění vymáhání práv, ale zároveň odstraňuje nutnost vyjednávání podmínek licenční smlouvy s nositelem autorských práv.

Výhody a nevýhody ve vztahu k big data

Na závěr této kapitoly je žádoucí přehledně shrnout doposud vyplývající identifikované výhody a nevýhody, které autorskoprávní ochrana přináší big data projektům.

Výhody

První výhoda je zjevná a jedná se o samotnou právní ochranu, kterou autorské právo poskytuje různým druhům děl za předpokladu, že jsou tato originální a mohou být vyjádřena v objektivně vnímatelné podobě. Široké chápání těchto požadavků na ochranu usnadňuje rozšíření aplikace autorskoprávní ochrany na různé typy dat.

Za druhou výhodu může být považována relativně dlouhá doba ochrany, které se jednotlivá chráněná díla těší. To lze vnímat jako pozitivní ve smyslu poskytnutí relativně dlouhého časového horizontu pro návratnost autorových investic a snahy vložených do vytvoření díla.

Konečně nelze zapomenout na relativně širokou paletu nástrojů, které má autor k dispozici v případě, že chce zajistit užití jeho děl třetími osobami. Právě tyto nástroje cílí na umožnění dalšího užití děl za současného zajištění autorových legitimních zájmů.

---

¹⁵³ Pro více informací viz <https://creativecommons.org/licenses/?lang=cs>.

Nevýhody

Pravděpodobně největší nevýhodou, která vyplývá z autorskoprávní ochrany, je nutnost autorizace (udělení souhlasu) nositele autorských práv ke všem individuálním datům. V kontextu big data projektů toto může znamenat nutnost identifikace stovek (ale spíše stovek tisíců) autorů konkrétních děl. Takováto identifikace a nalezení značně širokého okruhu osob se může ukázat jako velice obtížná a časově i finančně náročná. Nemluvě o dodatečném průzkumu, zda za předpokladu, že je autor znám, tento udělil souhlas k užití díla, či je třeba o tento souhlas požádat. V praxi je tento proces reflektován v potřebě vytváření nákladných analýz před samotným sběrem dat.

Přestože jsou kritéria originality relativně nízká, některá data užívaná v rámci big data projektů nebudou splňovat požadavky na originalitu. To znamená, že nelze *a priori* předpokládat, že všechna data budou podléhat autorskoprávní ochraně. V tomto ohledu bude třeba nalézt odpovídající opatření a řešení, která budou umožňovat nakládání s takovým druhem dat.

Vezmeme-li v úvahu obecné charakteristiky autorského práva, je třeba zdůraznit, že jelikož právní rámec upravující autorské právo nezná registrační systém jako např. v případě ochranných známek, způsobilost k ochraně může být s jistotou potvrzena až dodatečně soudem, což má v mezidobí negativní dopad na právní jistotu.

V kontextu big data projektů, pokud jde o možnost nabytí autorského práva k datům, exkluzivita tohoto typu práva tvoří určitou překážku, jelikož neumožňuje paralelně nabýt stejné autorské právo ke stejným datům. Obecně autorské právo předpokládá, že jedno dílo bude mít pouze jednoho autora nebo několik spoluautorů, ale zcela vylučuje možnost, že by nezávisle na sobě vícero různých entit nabylo autorské právo na základě různých titulů (např. kdyby data byla sbírána zcela nezávisle a automaticky nebo na základě jiných zdrojů¹⁵⁴). Právě užití rozdílných zdrojů, ze kterých jsou čerpána stejná data, je často typickým případem u big data. Konkrétně tam, kde strany budou nezávisle na sobě shromažďovat stejné nebo podobné údaje, povede k vytváření konvergentních datových souborů.

Konečně nahlížeje na problematiku big data projektů optikou různých právních úprav v jednotlivých členských státech EU, lze dospět k závěru, že právě neúplná harmonizace autorskoprávní ochrany na úrovni EU (rovněž i fundamentálně rozdílné pojetí v kontinentálním

---

¹⁵⁴ V případě požadavku původnosti (u počítačových programů, fotografií, databází) mohou vzniknout dvě či více shodných děl nezávisle na sobě a jejich autorům tak vzniknou autorská práva.

a common law právním systému) představuje překážku pro úspěšné uskutečnění celoevropských big data projektů.

2.3.2. Databáze a ochrana dat

Necháme-li stranou otázku individuálních dat, soubory dat (databáze) jsou dalším tématem, které je třeba brát v úvahu při zkoumání možností ochrany dat a vztahu k big data. Tato podkapitola bude tudíž věnována speciální právní ochraně databází.

Hovoříme-li o ochraně databází, je nejprve třeba rozlišovat mezi obsahem databáze (zde se jedná o individuální data) na straně jedné, a strukturou a investicemi, které byly do databáze vloženy, na straně druhé. Jelikož individuální data a jejich ochrana poskytovaná na základě autorského práva byla rozebrána v předchozích podkapitolách, bude v následující části této práce věnován prostor ochraně databází ve smyslu ochrany jejich struktury a investic.

V neposlední řadě je třeba mít na paměti, že počítačové programy, a to včetně těch, které jsou používány k obstarávání, verifikování, ukládání, prezentaci a analýze dat, mohou taktéž požívat ochrany z titulu autorského práva stejně jako literární díla, jak je ostatně uvedeno v Směrnici o právní ochraně počítačových programů¹⁵⁵. Mimo jiné garantuje tato směrnice rovněž právo oprávněného uživatele počítačového programu, resp. jeho rozmnoženiny na vytvoření produktů za účelem dosažení interoperability¹⁵⁶, což je obzvláště významné u big data projektů. V rámci této práce však s ohledem na komplexnost a rozsah tématu ochrany počítačových programů nebude tomuto věnován prostor.

2.3.2.1. Obecný přehled a právní rámec

Velice podobně jako u autorského práva jsou pravidla stanovená pro ochranu databází zakotvena na úrovni mezinárodní, regionální a národní. Zatímco mezinárodní právo poskytuje jen některé stěžejní principy ovládající právní ochranu databází, skutečná opatření byla harmonizována na úrovni EU a následně implementována do jednotlivých národních úprav členských států.

---

¹⁵⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů.

¹⁵⁶ Podle čl. 6 Směrnice o právní ochraně počítačových programů zabývající se rozkladem a konkrétními podmínkami zde stanovenými není svolení nositele práv požadováno, pokud je rozmnožování kódu nebo překlad formy tohoto kódu ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. a) a b) nezbytný pro získání informací o interoperabilitě nezávisle vytvořeného počítačového programu s jinými programy.

Mezinárodní právní rámec

Jak již bylo výše řečeno, právní ochrana databází je zakotvena v mezinárodních smlouvách. Ze všeho nejdřív je třeba vyzdvihnout, že Bernská úmluva v čl. 2 odst. 5 explicitně stanovuje, že (cit.): „[s]borníky literárních nebo umělecký děl jako jsou encyklopedie a antologie, které způsobem výběru a uspořádáním obsahu jsou duševními výtvoři, jsou samostatně chráněny bez újmy autorského práva ke každému z děl, která tvoří části takových sborníků.“¹⁵⁷

Další mezinárodní instrumenty, které nelze opomenout ve vztahu k ochraně databází, jsou Dohoda TRIPS a Smlouva WIPO o autorském právu. Obě tyto mezinárodní úmluvy rozšiřují ochranu na soubory údajů nebo jiných prvků v jakékoliv formě, které představují způsobem výběru nebo uspořádáním svého obsahu duševní výtvoři.¹⁵⁸ Jelikož jejich znění hovoří o „souborech údajů nebo jiných prvků“, ochrana databází je možná i za předpokladu, že tyto neobsahují prvky, na něž je aplikovatelná autorskoprávní ochrana. Následně obě úmluvy dodávají, že ochrana databází se nerozšiřuje na údaje nebo prvky samotné a není na újmu žádného autorského práva existujícího k údajům nebo prvkům v souboru obsaženým.

Právní rámec EU a ČR

Právní úprava EU poskytuje databázím specifickou ochranu, která přesahuje jakoukoliv úpravu zakotvenou v instrumentech mezinárodního práva. Již výše zmiňovaná Směrnice o databázích byla přijata s jasným cílem harmonizovat právní ochranu databází ve všech členských státech EU. Primárním hnacím motorem jejího přijetí byla nejen potřeba ochránit vklady a investice uskutečněné v procesu tvorby databází, ale zároveň také vytvoření takového prostředí, ve kterém bude zajištěno rovné postavení mezi tvůrci databází. Tato směrnice se vztahuje na databáze bez ohledu na to, jestli jsou elektronické či nikoliv, a ve své podstatě zavádí dvojí systém ochrany databází. Konečně je nutno upozornit, že stejně jako právní ochrana počítačových programů, tak i osobnostní autorská práva fyzické osoby, která vytvořila databázi, jsou vyňata z rozsahu působnosti této směrnice.

V českém právním řádu je právní úprava databází zakotvena v AutZ. Jelikož je česká právní úprava téměř doslovným odrazem transponované Směrnice o databázích, bude v následujících pasážích hovořeno zejména o úpravě databází dle práva EU, přičemž případné

---

¹⁵⁷ Po revizi Bernské úmluvy v Berlíně v roce 1908 byla představena ochrana sborníků literárních děl, které byly chráněny v kategorii odvozených děl a byly uvedeny spolu s překlady, adaptacemi atd. v čl. 2 odst. 2. V roce 1948 byla pak v rámci revize na konferenci Bruselu přesunuta tato ochrana do samostatného odstavce.

¹⁵⁸ Čl. 10 odst. 2 Dohody TRIPS a čl. 5 Smlouvy WIPO o autorském právu.

rozdíly mezi českou právní úpravou a úpravou evropskou budou zdůrazněny a náležitě vyzdvihnuty.

Obecné principy ochrany databází na poli právní úpravy EU a ČR

Definice pojmu „databáze“ obsažená v čl. 1 odst. 2 Směrnice o databázích je vskutku široká, přičemž stanovuje, že pod pojmem „databáze“ se rozumí soubor děl, údajů nebo jiných nezávislých prvků, které jsou:

- systematicky nebo metodicky uspořádány, a
- jednotlivě přístupné elektronickými nebo jinými prostředky.¹⁵⁹

SDEU dále upřesňuje definici ve smyslu požadavku nezávislosti a individuální přístupnosti, když ve své rozhodovací praxi stanovuje, že (cit.): „*pojem „databáze“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice zahrnuje každý soubor obsahující od sebe oddělitelná díla, údaje nebo jiné prvky, aniž by tím byla dotčena jejich hodnota nebo obsah, a zahrnující jakoukoli metodu nebo jakýkoli systém umožňující vyhledat každý z prvků, který jej tvoří.*“¹⁶⁰

Zcela v souladu s požadavky odvozenými z mezinárodních instrumentů definice databáze zahrnuje jak databáze, které obsahují elementy způsobilé být předmětem právní ochrany,¹⁶¹ tak elementy, které této způsobilosti nedosahují. Pod definici databáze bude spadat jakákoliv databáze bez ohledu na formu jejího vyjádření. V tomto smyslu se tedy může jednat o databázi zachycenou pouze tzv. „na papíře“, databázi analogovou nebo v elektronické podobě, bez ohledu na to, zdali je databáze online nebo offline. Databáze jako taková bude chráněna (za předpokladu, že splňuje podmínky ochrany), aniž by udělená ochrana měla jakýkoliv vliv na práva třetích osob k jednotlivým prvkům, které jsou obsahem databáze.¹⁶²

Ačkoliv je zjevné, že definice pojmu „databáze“, jak je uvedena ve Směrnici o databázích, je značně široká, není bezbřehá a v některých případech již byla soudně přezkoumávána.¹⁶³ Jak

---

¹⁵⁹ Čl. 1 odst. 2 Směrnice o databázích. Dále v recitálu 17 Směrnice o databázích uvádí, že pod pojmem databáze se rozumí (cit.): „*soubory literárních, uměleckých, hudebních nebo jiných děl, jakož i soubory prací nebo jiných prvků, jako jsou texty, zvuky, obrazy, čísla, fakta a údaje (...)*“.

¹⁶⁰ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 9. listopadu 2004 ve věci C-444/02 Fixtures Marketing Ltd v Organismos prognostikon agonon podosfairou, odst. 32.

¹⁶¹ V této souvislosti se může jednat o autorskoprávní ochranu (např. autorské články, fotografie, videa atd.), obchodněprávní ochranu (názvy firem), občanskoprávní (jméno a příjmení), ochranu osobních údajů (rodné číslo, adresa, IČ) či ochranu dle jiných právní předpisu.

¹⁶² Čl. 3 odst. 2 Směrnice o databázích uvádí, že (cit.): „*[a]utorskoprávní ochrana databází podle této směrnice se nevztahuje na jejich obsah a není na újmu práv k tomuto obsahu.*“.

¹⁶³ BORGHI, Maurizio; KARAPAPA. Stravoula. *Contractual Restrictions on Lawful Use of Information: Sole-source Databases Protected by the Back Door?*. E.I.P.R. 2015, 37(8). s. 505. Abstrakt volně dostupný z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2862248.

je z rozhodovací praxe napříč EU patrné, národní soudy na jedné straně vyloučily z ochrany např. náhodné soubory nezávislých dat¹⁶⁴, trasy turistických autobusů¹⁶⁵, standardní smluvní formuláře¹⁶⁶, systém indexování pro farmaceutické produkty¹⁶⁷ nebo algoritmus pro sportovní sázky a loterii¹⁶⁸. Na straně druhé národní soudy uznávají ochranu telefonních seznamů, sbírek právních materiálů, webových stránek s informacemi o nemovitostech, televizních a rozhlasových programů, bibliografií, encyklopedií, seznamů adres, rejstříků společností, katalogů výstav, webových stránek cestovního ruchu, souborů hypertextových odkazů a hitparád.¹⁶⁹ Závěrem lze dodat, že k ověření rozsahu pojmu „databáze“ ve vztahu ke konkrétní sadě dat je vždy vhodné zkoumat vnitrostátní judikaturu a její závěry.

Typy ochrany databází

V souladu se zněním Směrnice o databázích lze rozlišovat dva druhy ochrany databází. Prvním typem ochrany zakotveným na území EU je ochrana autorskoprávní, což je odrazem široce uznávané mezinárodní úpravy obsažené v mezinárodních úmluvách. Jak již bylo výše naznačeno, tato ochrana směřuje k ochraně struktury a uspořádání databáze. Druhý typ ochrany, který cílí na ochranu vkladů vložených do samotného vytvoření databáze, je pokryt tzv. právem *sui generis* (viz níže). Tato dvě práva (typy právní ochrany) jsou právy na sobě zcela nezávislými a v tomto duchu mohou být i uplatněna. Kumulativně se však uplatní za předpokladu, že jsou splněny podmínky pro oba tyto režimy ochrany zároveň.

2.3.2.2. Autorskoprávní ochrana databází

Požadavky na ochranu

Dle Směrnice o databázích je autorskoprávní ochrana poskytována těm databázím, které způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu představují vlastní duševní výtvar autorů, přičemž pro určení, zda podléhají této ochraně, se neuplatní žádná další kritéria.¹⁷⁰

Právě koncept vlastní tvůrčí činnosti autora přímo odkazuje na koncept originality, jak byl popsán shora v kapitole 2.3.1. Není překvapením, že výklad tohoto požadavku neunikl

---

¹⁶⁴ VAN ASBROECK; DEBUSSCHE, CÉSAR, 2017, op. cit., s. 84.

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ Rozhodnutí *Schutzfähigkeit von Musterverträger*, Landgericht Stuttgart sp. zn. 17 O 68/08 ze dne 6. března 2008, Německo.

¹⁶⁷ VAN ASBROECK; DEBUSSCHE, CÉSAR, 2017, op. cit., s. 84.

¹⁶⁸ Rozhodnutí *Z. S. v Sportbetting*, Supreme Court of Croatia sp. zn. 184/2009 ze dne 17. listopadu 2010, Chorvatsko.

¹⁶⁹ GOLDSTEIN, Paul; HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright. Principles, Law, and Practice*. 3. vyd. New York: Oxford University Press, 2013. 616 s. ISBN 978-0-19-979429-4. s. 242.

¹⁷⁰ Čl. 3 odst. 1 Směrnice o databázích. Srov. § 2 odst. 2 AutZ.

pozornosti SDEU. Z jeho rozhodovací činnosti lze vypožorovat, že ve vztahu k vytvoření databází je kritérium originality uspokojeno v případě, že její autor prostřednictvím výběru nebo uspořádání údajů, které databáze obsahuje, vyjádří své tvůrčí schopnosti originálním způsobem prostřednictvím rozhodnutí učiněných na základě své tvůrčí svobody a může tak databázi vtisknout „osobitý charakter“.¹⁷¹

V tomto kontextu SDEU uvádí přehled principů, které se uplatní při posuzování nároku na autorskoprávní ochranu databáze. Konkrétně se jedná o tyto zásady:

- Duševní úsilí a dovednosti vynaložené na vytvoření uvedených údajů nejsou relevantní pro určení způsobilosti uvedené databáze pro ochranu tímto právem.
- Je bezvýznamné, že výběr nebo uspořádání těchto údajů obsahuje či neobsahuje přidání podstatného významu těmto údajům.
- Značné pracovní úsilí a dovednosti vyžadované pro vytvoření této databáze nemohou jako takové odůvodnit takovou ochranu, pokud nevyjadřují žádnou originalitu výběru nebo uspořádání údajů, které databáze obsahuje.
- Kritérium originality není splněno v případě, že vytvoření databáze je dáno technickými úvahami, pravidly nebo omezeními, která neponechávají žádný prostor pro tvůrčí svobodu.¹⁷²

V důsledku shora uvedeného je zřejmé, že struktura databáze může být chráněna autorským právem i v případě, že obsahuje prvky, které jsou ve veřejné sféře nebo které jinak nejsou autorským právem vůbec chráněny.

Z výše uvedených úvah je nasnadě se domnívat, že dosáhnout kritéria originality bude o poznání obtížnější v případech automaticky vytvářených elektronických databází, které obsahují data vybíraná za použití sofistikovaných softwarových nástrojů bez skutečného zapojení autora. V těchto případech bude pravděpodobně daleko jednodušší dosáhnout autorskoprávní ochrany ve vztahu ke konkrétnímu softwaru na pozadí tvorby databáze (algoritmus, který ovládá sběr, výběr a uspořádání konkrétních druhů dat) než autorskoprávní ochrany databáze samotné.

---

¹⁷¹ Bod 38 rozsudku Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 1. března 2012 ve věci C-604/10 Football Dataco Ltd a další v. Yahoo! UK Ltd a další; bod 45 rozsudku Infopaq; bod 92 rozsudku Soudního dvora ze dne 1. prosince 2011 ve věci C-145/10 Eva-Maria Painer v. Standard Verlags GmbH a další.

¹⁷² Bod 39 a 46 rozsudku Football Dataco Ltd.

Tato skutečnost je obzvláště důležitá v kontextu realizace big data projektů. Vývoj technologií v současnosti umožňuje datové analýzy nestrukturovaných dat. To přispívá k situaci, kdy zatímco ochrana datových souborů je obzvláště důležitá, ochrana databázové struktury se stala méně relevantní a je obtížnější jí dosáhnout. Směrnice o databázích totiž nepředvídala nové typy databází, s jakými je nyní společnost konfrontována.

Autorské právo k databázi a komu náleží

Jak již bylo výše o právní úpravě databází řečeno, existují dva typy ochrany, resp. dva „druhy“ databáze. A sice databáze, k níž vzniká autorovi autorské právo, a databáze, ke které vzniká pořizovateli tzv. právo *sui generis* („zvláštní právo“). Za předpokladu, že je pořizovatel rovněž i autorem databáze, nastává situace, kdy tyto dvě osoby splynou v jednu a obě práva tak náleží jedné a té samé osobě. Není ovšem vyloučeno, aby se jednalo o osoby odlišné, tedy aby jedna osoba byla autorem (např. zaměstnanec či zhotovitel) a jiná osoba pořizovatelem (např. zaměstnavatel či objednatel).¹⁷³

Autorskoprávní ochrana databáze je tedy obecně přiznána autorovi databáze (jejímu tvůrci). Článek 5 Směrnice o databázích uvádí k autorství následující:

- Autorem databáze je fyzická osoba nebo skupina fyzických osob, které databázi vytvořily, nebo připouští-li to právní předpisy členských států, právnická osoba považovaná těmito právními předpisy za nositele práva.
- Uznávají-li právní předpisy členského státu kolektivní díla, náleží majetková práva osobě, jíž přísluší autorské právo.
- Je-li databáze vytvořena společně skupinou fyzických osob, jsou nositeli výlučných práv tyto osoby společně.

Výše uvedené principy jsou obecně reflektovány v právních úpravách členských států EU (včetně České republiky) týkajících se autorskoprávní ochrany databází.

---

¹⁷³ K tomu viz JANSÁ, Lukáš. Právní úprava databází (II.). *pravoIT.cz* [online]. 2007. [cit. 18. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/novinka/pravni-uprava-databazi-ii>.

Práva autora databáze

V souladu se Směrnicí o databázích, konkrétně článkem 5, autorovi databáze, která je způsobilá být předmětem ochrany autorským právem, náleží výlučné právo provádět nebo povolovat následující tzv. vyhrazené činnosti (neboli činnosti, které vyžadují souhlas autora):¹⁷⁴

- dočasné nebo trvalé rozmnožování celé databáze nebo její části jakýmkoli prostředky a v jakékoli podobě,
- překlad, zpracování, úpravu a jakoukoli jinou změnu, jakož i jakékoli rozmnožování a rozšiřování, sdělování, zobrazování nebo předvádění na veřejnosti výsledků těchto činností,
- jakoukoli formu rozšiřování databáze nebo jejích rozmnoženin na veřejnost,
- jakékoli sdělování, zobrazování nebo předvádění na veřejnosti.¹⁷⁵

V souladu s českým AutZ autorovi databáze, která splňuje znaky autorského díla (jak bylo uvedeno výše) náleží jednak:

- práva osobnostní – Jedná se především o práva, která autorovi umožňují osobovat si autorství a právo na nedotknutelnost databáze,¹⁷⁶ zejména pak právo udělit souhlas třetím osobám k jakékoliv změně nebo zásahu do databáze.
- práva majetková – V tomto případě se pod tuto kategorii řadí právo databázi užít a udělit jiné osobě oprávnění k výkonu tohoto práva z titulu uzavřené licenční smlouvy. Pod právem dílo užít jsou subsumována zejména práva na rozmnožování, rozšiřování, pronájem, půjčování nebo sdělování databáze veřejnosti (a to offline i online).

Exkluzivita shora uvedených vyhrazených činností ve smyslu požadavku souhlasu autora je však prolomena zakotvením výjimek, které jsou stanoveny v článku 6 Směrnice o databázích.

Prvně se jedná o výjimku z pravidla povinnosti získat souhlas autora databáze, kdy oprávněný uživatel databáze nebo jejích rozmnoženin může vykonávat všechny činnosti uvedené

---

¹⁷⁴ Článek 5 Směrnice o databázích;

¹⁷⁵ Osobnostní práva fyzické osoby, která vytvořila databázi, náleží autorovi databáze a jsou vykonávána v souladu s legislativou jednotlivých členských států EU, jakož i v souladu s povinnostmi vyplývajícími z mezinárodních instrumentů jako je Bernská úmluva. Nejsou však zahrnuta v oblasti působnosti Směrnice o databázích;

¹⁷⁶ Jak uvádí JUDr. Lukáš Jansa (cit.): „Právo autora na nedotknutelnost databáze je prolomeno ve prospěch zaměstnavatele či objednatele zákonnou fikcí souhlasu autora se zveřejněním, úpravami, zpracováním včetně překladu, spojením s jinou databází, zařazením do díla souborného, jakož i se zveřejněním databáze jménem zaměstnavatele či objednatele.“

v článku 5 Směrnice o databázích, které jsou nezbytné pro přístup k obsahu databáze a pro její obvyklé užívání tímto uživatelem.

Nadto mohou členské státy stanovit omezení vyhrazených činností v následujících případech:

- rozmnožování databáze v neelektronické podobě pro osobní potřebu,
- užívání databáze výlučně pro účely názorného vyučování nebo vědeckého výzkumu,
- užívání pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení.

Shora uvedený třístupňový test se uplatní i v rámci aplikace výjimek dle právní úpravy upravující databáze.¹⁷⁷

2.3.2.3. Ochrana databází *sui generis*

Druhým typem ochrany, který představuje Směrnice o databázích, je ochrana, která je udílána na základě tzv. *sui generis* práva, práva zvláštního druhu, jehož primárním účelem je chránit podstatný vklad pořizovatele databáze vložený do vytvoření databáze. Toto právo bylo vytvořeno za účelem prevence parazitování na vkladech a investicích vložených do vytvoření databáze třetí osobou a existuje paralelně s autorskoprávní ochranou struktury databáze.

Doba ochrany poskytované tímto zvláštním právem pořizovatele databáze je o poznání kratší než autorskoprávní ochrana databáze. Je limitována na 15 let od 1. ledna roku následujícího po dni vyhotovení databáze.¹⁷⁸ Nicméně tato ochrana může v praxi trvat mnohem déle, než se na první pohled zdá patrné. Dle Směrnice o databázích jakákoli kvalitativně nebo kvantitativně podstatná změna obsahu databáze, která představuje z kvalitativního nebo kvantitativního hlediska podstatný vklad, umožňuje poskytnout databázi vyplývající z tohoto vkladu vlastní dobu ochrany.¹⁷⁹

Z praktického hlediska je s přihlédnutím k big data projektům nutné vzít v úvahu, že pokud by takováto ochrana byla aplikována, docházelo by *de facto* k poskytování nekonečné ochrany v důsledku obvykle velice dynamického charakteru databáze. Právě dynamické změny v databázích by s největší pravděpodobností mohly být klasifikovány jako „kvalitativně nebo kvantitativně podstatná změna obsahu databáze“.

---

¹⁷⁷ Článek 6 odst. 3 Směrnice o databázích.

¹⁷⁸ Článek 10 odst. 1 Směrnice o databázích. Pro srov. dle § 93 AutZ zvláštní právo pořizovatele databáze trvá 15 let od okamžiku pořízení databáze.

¹⁷⁹ Viz článek 10 odst. 3 Směrnice o databázích.

Požadavky na ochranu

Pořizovatel databáze, který hodlá těžit ze zvláštního práva k databázi, musí prvně prokázat, že byl proveden vklad za účelem pořízení, ověření nebo předvedení celého obsahu databáze.¹⁸⁰ Obsah těchto termínů byl již několikrát přezkoumáván ze strany SDEU. V rámci jednotlivých případů se SDEU pečlivě zabýval podmínkami a rozsahem zmiňovaných termínů a postupně byla zformulována pravidla, která by se dala shrnout následovně:

- pořízení: (cit.): „*Pojem „vklad spojený s pořízením obsahu databáze“ ve smyslu čl. 7 odst. 1 směrnice je nutno chápat jako označující prostředky vynaložené na **vyhledání existujících prvků a jejich shromáždění v uvedené databázi.***¹⁸¹ *Nezahrnuje prostředky použité na vytvoření prvků tvořících obsah databáze.*“¹⁸²
- ověření: (cit.): „*Pojem „vklad spojený s ověřením obsahu databáze“ ve smyslu čl. 7 odst. 1 směrnice je nutno chápat jako týkající se prostředků vynaložených s cílem zajistit spolehlivost informací obsažených v uvedené databázi **na kontrolu přesnosti vyhledaných prvků***¹⁸³ *během zřizování této databáze, jakož i během doby jejího fungování.*“¹⁸⁴
- předvedení: (cit.): „*Pojem „vklad spojený s předvedením obsahu databáze“ pak odkazuje na prostředky, které mají této databázi dát její funkci zpracovávání informací, a sice prostředky určené k **systematickému či metodickému uspořádání prvků***¹⁸⁵ *obsažených v této databázi, jakož i k organizaci jejich individuální přístupnosti.*“¹⁸⁶

Pokud jde o vklad samotný, musí být kvalitativně a/nebo kvantitativně podstatný, přičemž tento může spočívat v poskytnutí jak finančních prostředků, tak i ve vynaložení času, práce a energie. Přesný význam pojmu „podstatný“ ve smyslu hodnocení vkladu však zůstává nejasný. Je zřejmé, že vklad bude hodnocen za užití kvalitativních a/nebo kvantitativních kritérií a to buď na začátku databázového projektu (pořizování obsahu databáze), nebo v jeho průběhu (ověřování a předvedení obsahu databáze).

Ve vztahu k povinnostem, které se váží k samotnému vkladu, je třeba dále vyzdvihnout, že tento musí být proveden při vytváření databáze a nikoliv ve fázi, kdy jsou vytvářena

---

¹⁸⁰ Viz článek 7 odst. 1 Směrnice o databázích, § 88a AutZ.

¹⁸¹ Zvýraznění vloženo autorem.

¹⁸² Bod 42 rozsudku Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 9. listopadu 2004 ve věci C-203/02 British Horseracing Board Ltd a další v. William Hill Organization Ltd.

¹⁸³ Zvýraznění vloženo autorem.

¹⁸⁴ Rozsudek SDEU British Horseracing Board Ltd, op. cit., bod 42.

¹⁸⁵ Zvýraznění vloženo autorem.

¹⁸⁶ Rozsudek SDEU Fixtures Marketing, op. cit., bod 43.

a získávána data jako taková. V tomto ohledu je nutné upozornit, že splnění požadavků na získání ochrany bude čím dál tím složitější. To platí zejména s ohledem na to, že pořizování, ověřování a/nebo předvedení dat bude prováděno stále častěji automaticky za použití algoritmů. V mnoha případech bude třeba dát za pravdu těm, kteří tvrdí, že samotný vklad a investice do vytváření surových prvků (dat) předčí vklady a investice vložené do třídění a rovnání již existujících prvků. A právě v těchto případech by mohlo být o poznání složitější spoléhat se na ochranu *sui generis*.

V tomto kontextu se sluší zdůraznit, že skutečnost, že zřízení databáze je spojeno s výkonem hlavní činnosti, v rámci které je osoba, která databázi pořizuje, zároveň osobou, která vytváří prvky v této databázi obsažené, sama o sobě nevyklučuje možnost, aby se tato osoba domáhala ochrany prostřednictvím zvláštního práva.¹⁸⁷

Nicméně je nutné mít na paměti, že vždy je odpovědností právě této osoby, aby prokázala, že pořízení prvků databáze, jejich ověření nebo jejich předvedení vyžadovalo podstatný vklad (kvalitativní a/nebo kvantitativní), přičemž se jedná ve vztahu k prostředkům použitým k vytvoření těchto prvků o vklad samostatný. Z praktického hlediska je pak nutné upozornit, že společnosti pravděpodobně budou postaveny před rozhodnutí, zda změnit strukturu jejich organizace tak, aby funkční aspekty vytváření dat a vytváření databází byly odděleny a financovány nezávisle na sobě.

Je poněkud nešťastné, že Směrnice o databázích, ačkoliv byla sepsána v devadesátých letech, nepočítá s technologickou evolucí, tj. mimo jiné se vším, co je v současnosti možné provádět s daty a databázemi. Například není zcela jasné, jak moderní techniky operací s daty (rozdělování, obohacování, harmonizace, homogenizace atd.) budou subsumovány pod kritéria pořízení, ověření a předvedení obsahu databází. Nadto kritérium ověření může být stále méně a méně relevantní, zvláště v kontextu big data, kdy je možné analyzovat nestrukturovaná data. V tomto ohledu je rovněž třeba si uvědomit, že není výjimkou, že se rovněž analyzují datové soubory složené z méně přesných dat.

Práva náležící v rámci zvláštní ochrany databází

Jak již bylo vysvětleno výše, zvláštní právo na ochranu databází náleží pořizovateli databáze, tj. osobě, která pořídí či si nechá pořídít databázi, tedy vyvine iniciativu a nese riziko za provedení vkladů spojených s vytvořením databáze. Z povahy věci tento přístup vylučuje

---

¹⁸⁷ Rozsudek SDEU British Horseracing Board Ltd, op. cit., bod 35.

možnost poskytnout toto zvláštní právo subdodavatelům.¹⁸⁸ Takto úzký pohled na udílení ochrany dle zvláštního práva se může do budoucna v kontextu big data ukázat jako problematický, a to zejména s ohledem na značný počet zúčastněných osob. V tomto ohledu se nabízí otázka, jestli přidělovat práva jedinému subjektu v koloběhu dat nebo udělit výlučná práva několika osobám zároveň.

Požizovateli databáze jsou v souvislosti s ochranou databáze dle zvláštního práva udělena dvě práva ryze majetkového charakteru. Formulována negativně¹⁸⁹ se dle Směrnice o databázích jedná o právo pořizovatele databáze zabránit:

- vytěžování¹⁹⁰ – trvalý nebo dočasný přenos celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části na jiný podklad, a to jakýmkoli prostředky nebo jakýmkoli způsobem,

Dle rozhodovací praxe SDEU je třeba tento koncept vykládat široce tak, že bude zahrnovat všechny neoprávněné akty přivlastnění (ať už skrze fyzickou kopii či nikoliv) celého obsahu databáze či jeho části.¹⁹¹ V tomto ohledu pak bude irelevantní jak účel vytěžování (komerční či nikoliv), tak technika vytěžování (ruční rozmnožování či elektronické).¹⁹²

- zužitkování¹⁹³ – jakýkoli způsob zpřístupnění veřejnosti celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části rozšiřováním rozmnoženin, pronájmem, spojením online nebo jinými způsoby přenosu.¹⁹⁴

Pro upřesnění toto znamená, že například začlenění dat z databáze do katalogu nebo webové stránky bez souhlasu nositele práv bude klasifikováno jako „zužitkování“.¹⁹⁵

---

¹⁸⁸ Viz recitál 41 Směrnice o databázích.

¹⁸⁹ Dle § 90 odst. 1 AutZ je obsah zvláštního práva pořizovatele databáze definován pozitivně, a sice způsobem, že (cit.): „[p]ořizovatel databáze má právo na vytěžování nebo na zužitkování celého obsahu databáze nebo její kvalitativně nebo kvantitativně podstatné části a právo udělit jinému oprávnění k výkonu tohoto práva“.

¹⁹⁰ Článek 7 odst. 2 Směrnice o databázích.

¹⁹¹ Rozsudek SDEU British Horseracing Board Ltd, op. cit., bod 51.

¹⁹² Více k pojmu „vytěžování“ viz bod 36 rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 9. října 2008 ve věci C-304/07 Directmedia Publishing GmbH v. Albert-Ludwigs-Universität Freiburg (cit.): „Rozhodujícím kritériem je v tomto ohledu existence jednání, které spočívá v „přenosu“ celého obsahu dotyčné databáze nebo jeho části na jiný nosič, který je stejné povahy jako nosič uvedené databáze nebo jiné povahy. Takový přenos předpokládá, že celý obsah databáze nebo jeho část se ocitne na jiném nosiči, než je původní nosič databáze.“.

¹⁹³ Článek 7 odst. 2 Směrnice o databázích.

¹⁹⁴ SDEU měl možnost pojetí pojmu „zužitkování“ objasnit v rámci několika již výše zmiňovaných případů jako jsou: rozsudek British Horseracing Board Ltd, rozsudek Football Dataco Ltd, Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 19. prosince 2013 ve věci C-202/12 Innweb BV proti Wegener ICT Media BV a další, kde odkazující na rozsudek ve věci British Horseracing Board Ltd SDEU uvádí, že (cit.): „(...) musí být pojem „zužitkování“ ve smyslu článku 7 směrnice 96/9 vykládán jako vztahující se ke všem činnostem, které spočívají ve zpřístupnění veřejnosti, bez souhlasu osoby, která vytvořila databázi, výsledků jejího vkladu, a tak tuto osobu zbavují příjmu, které jí měly umožnit splatit náklady na tento vklad (...)“.

¹⁹⁵ Toto pojetí je podobné definici pojmu „sdělování veřejnosti“ dle Směrnice InfoSoc.

Tato dvě výlučná majetková práva se vztahují na celý obsah databáze, přičemž jsou limitována do té míry, že pokud se nebude jednat o celý obsah databáze, musí být část obsahu databáze alespoň kvalitativně nebo kvantitativně podstatná. Pakliže se jedná o nepodstatné části obsahu databáze, je jejich vytěžování a/nebo zužitkování povoleno za předpokladu, že se nejedná o opakované a systematické vytěžování a/nebo zužitkování, které předpokládá činnost v rozporu s obvyklým užíváním databáze nebo které neodůvodněně poškozuje oprávněné zájmy pořizovatele databáze.¹⁹⁶

V každém případě je však třeba upozornit, že zpřístupní-li pořizovatel obsah databáze (nebo jeho část) veřejnosti, ochrana zvláštním právem nebrání třetím osobám v této databázi vyhledávat nebo do ní nahlížet.¹⁹⁷

Výjimky a omezení zvláštního práva včetně práv a povinností oprávněných uživatelů

Ve vztahu k zvláštnímu právu na ochranu databází Směrnice o databázích v článku 8 představuje výjimku koncept tzv. „oprávněných uživatelů“. Pod pojmem oprávněný uživatel se rozumí konečný uživatel (veřejnost), kterému byla databáze oprávněně zpřístupněna (např. na internetu, zakoupením CD nosiče s databází).¹⁹⁸ Těmto uživatelům jsou poskytnuta zvláštní privilegovaná práva ve vztahu k užívání databází. V první řadě se jedná o povinnost pořizovatele databáze, která je jakýmkoli způsobem zpřístupněna veřejnosti, nebránit oprávněnému uživateli databáze ve vytěžování a/nebo zužitkování kvalitativně nebo kvantitativně nepodstatných částí jejího obsahu nezávisle na účelu využití (přičemž pokud je oprávněný uživatel kvalifikován pro toto oprávnění, vztahuje se toto oprávnění jen na tu konkrétní část).¹⁹⁹

Právo oprávněného uživatele je limitováno do té míry, že oprávněnému uživateli je zapovězeno provádět úkony, které jsou v rozporu s obvyklým užíváním databáze nebo které neodůvodněně poškozují oprávněné zájmy pořizovatele databáze.²⁰⁰ Nadto oprávněný uživatel nesmí způsobit újmu nositeli autorského práva nebo práva s ním souvisejícího k dílům nebo jiným předmětům ochrany obsaženým v databázi.²⁰¹ Z toho je možné vyvodit, že pokud by nastala situace, kdy osoba, která je v konkurenčním postavení vůči pořizovateli databáze,

---

¹⁹⁶ Článek 7 odst. 5 Směrnice o databázích.

¹⁹⁷ Viz např. bod 55 rozsudku British Horseracing Board Ltd nebo bod 51 rozsudku Directmedia Publishing GmbH.

¹⁹⁸ K tomu viz JANSÁ, 2007, op. cit.

¹⁹⁹ Článek 8 odst. 1 Směrnice o databázích.

²⁰⁰ Článek 8 odst. 2 Směrnice o databázích.

²⁰¹ Článek 8 odst. 3 Směrnice o databázích.

by užila data ke komerčním účelům, pak by tato nemohla spoléhat na postavení oprávněného uživatele a porušila by tak práva pořizovatele databáze.²⁰²

Pokud jde o výjimky ze zvláštního práva, Směrnice o databázích zakotvuje několik výjimek, které členské státy mohou transponovat do svých právních řádů:

- vytěžování obsahu neelektronické databáze pro osobní potřebu,
- vytěžování pro účely názorného vyučování nebo vědeckého výzkumu, je-li uveden pramen, v rozsahu odůvodněném sledovaným nevýdělečným cílem,
- vytěžování a/nebo zužitkování pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení.

Společným jmenovatelem pro výše uvedené výjimky je pak skutečnost, že výjimek může užívat oprávněný uživatel databáze, která je jakýmkoli způsobem zpřístupněna veřejnosti. Ve výše uvedených případech tedy oprávněný uživatel nebude potřebovat souhlas pořizovatele této databáze k vytěžení nebo zužitkování podstatné části jejího obsahu.

Česká právní úprava transponovala výše uvedené výjimky v rámci zakotvení bezúplatných zákonných licencí,²⁰³ kdy dle AutZ je nutné při vytěžení a zužitkování podstatných částí databáze rozlišovat mezi databází v jiné než elektronické podobě a databází v elektronické podobě.

Podstatné části databáze v jiné než elektronické podobě lze vytěžovat a zužitkovávat (i) pro osobní účely libovolně, (ii) pro účely vědecké nebo vyučovací, v rozsahu odůvodněném sledovaným nevýdělečným účelem (za předpokladu, že je uveden pramen) a (iii) pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení.

Pokud však jde o podstatné části elektronických databází, ty nelze vytěžovat a zužitkovávat bez souhlasu pořizovatele databáze a nepodstatné části jen za podmínek, které jsou totožné s těmi ve Směrnici o databázích.²⁰⁴

---

²⁰² K tomu viz JANSÁ, 2007, op. cit., kde autor uvádí teoretický příklad, kdy je internetu nebo v tištěné podobě např. zpřístupněna databáze firem a je u těchto firem uvedeno její logo, adresa, e-mail apod., pak není dovoleno: (i) kopírovat data (názvy firem, internetové adresy, tel. čísla apod.) za účelem komerčního využití = rozpor se zájmy pořizovatele, (ii) kopírovat loga firem bez jejich souhlasu za účelem jakéhokoliv užití = rozpor se zájmy autora či nositele práv souvisejících s právem autorským k dílům nebo jiným předmětům ochrany obsaženým v databázi, (iii) kopírovat větší část databáze za účelem komerčního užití = rozpor s bezúplatnou zákonnou licencí, (iv) kopírovat části databáze systematicky a opakovaně.

²⁰³ §92 AutZ.

²⁰⁴ V AutZ uvedeny v § 91 (článek 8 Směrnice o databázích).

Z výše vyjmenovaných výjimek se v kontextu big data projektů zdá být nejvýznamnější výjimka, která umožňuje vytěžování databáze pro účely názorného vyučování nebo vědeckého výzkumu v rozsahu odůvodněném sledovaným nevýdělečným cílem. V tomto ohledu je však třeba upozornit, že členské státy EU jsou oprávněny tuto výjimku limitovat v rozsahu, že určí pouze určité kategorie vzdělávacích nebo výzkumných institucí, na které se tato výjimka bude vztahovat. Ačkoliv česká právní úprava tuto výjimku nikterak nelimitovala,²⁰⁵ toto samé nelze tvrdit o veškerých členských státech.²⁰⁶

2.3.2.4. Uplatnění právní ochrany databází ve vztahu k datům

Ve světle výše popsaných pravidel pro ochranu databází lze konstatovat, že pro účely ochrany jednotlivých dat se nabízí velice limitovaná (mnohdy až žádná) možnost ochrany prostřednictvím prostředků právní ochrany databází.

Je pravdou, že zvláštní ochrana databází zakazuje extrakci celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části na jiný nosič, čímž rovněž zabraňuje kopírování jednotlivých dat obsažených v databázi. Nicméně v okamžiku, kdy pořizovatel databáze zpřístupní obsah databáze veřejnosti, nemůže bránit třetím stranám v nahlížení do databáze. Jinými slovy, veřejnost bude mít přístup k těmto datům a bude oprávněna tato využít, a to aniž by nutně musela reprodukovat jakoukoliv část obsahu databáze. V tomto kontextu je třeba připomenout, že se zdá být velice obtížné „sladit“ současný právní režim s technologickým vývojem v oblasti big data a vytěžování dat, kdy častokrát není zapotřebí rozmnožovat data v rámci jednotlivých analytických či vytěžovacích procesů.

Vznik práv k databázi v žádném případě neuděluje právní titul k jednotlivým datům jako takovým. V tomto smyslu by ochrana databází (a to jak autorskoprávní ochrana, tak ochrana *sui generis*) měla být vnímána spíše jako doplňkový prostředek k ochraně poskytované jednotlivým datům na základě jiných titulů, jako např. z titulu tradičního autorského práva nebo na základě ochrany obchodního tajemství.

---

²⁰⁵ Viz § 92 písm. b) AutZ – „Do práva pořizovatele jím zpřístupněné databáze též nezasahuje oprávněný uživatel, který vytěžuje nebo zužitkovává podstatnou část obsahu databáze pro účely vědecké nebo vyučovací, uvede-li pramen, v rozsahu odůvodněném sledovaným nevýdělečným účelem“.

²⁰⁶ Např. francouzský zákonodárce zvolil restriktivní přístup, kdy vylučuje z aplikace výjimky určité druhy databází, určitý druh jejich užití a zároveň limituje okruh osob, které výjimky využívají (článek L. 112-3 Code de la propriété intellectuelle – francouzský zákoník duševního vlastnictví); článek 87 (C) Urheberrechtsgesetz (UrhG) - německého autorského zákona hovoří o osobním užití pro vědecké účely.

Jak vyplývá z výše uvedeného, je důležité upozornit na skutečnost, že zakomponováním specifických technologických řešení, která jsou schopná blokovat přístup k obsahu databáze, lze *de facto* docílit takové ochrany, která by zaručila, že daná databáze nebude vystavena jakémukoliv vytěžování dat nebo dalším způsobům automatického filtrování dat ze strany třetích osob. To však nic nemění na skutečnosti, že ochrana databází jako taková poskytuje neúplnou neuspokojivou ochranu dat v případě, že třetí strana disponuje přímo konkrétními datovými soubory.

Smluvní aspekty

Databáze chráněné autorským právem lze licencovat za stejných obecných podmínek jako v případě autorských děl (viz kapitola 2.3.1). Nelze však opomenout práva oprávněných uživatelů, která musí být zachována. To potvrzuje i Směrnice o databázích, která obsahuje ustanovení, dle kterého jsou jakákoli ujednání, která by měla limitovat práva oprávněných uživatelů, považována od počátku za neplatná.

Pokud jde o zvláštní právo, Směrnice o databázích indikuje,²⁰⁷ že toto právo může být převedeno, postoupeno nebo může být předmětem licenční smlouvy.²⁰⁸ V praxi tak bude právo uděleno na základě převodní nebo licenční smlouvy, přičemž se opět uplatní ochrana oprávněných uživatelů, kdy veškeré limitace a ujednání, která jsou v rozporu s ustanoveními týkajícími se práv oprávněných uživatelů, budou rovněž považována od počátku za neplatná.

V souvislosti se smluvními aspekty je dále třeba vyzdvihnout případ Ryanair v. PR Aviation²⁰⁹ posuzovaný před SDEU, který má klíčový význam v kontextu databází a konkrétně pak ve vztahu ke smluvním podmínkám vztahujícím se k databázím. V tomto případě PR Aviation jakožto provozovatel webové stránky zaměřené na poskytování služeb spotřebitelům v podobě vyhledávání a rezervace letů (za příslušnou komisi) nízkonákladových leteckých společností, získával příslušná data pomocí automatických prostředků mimo jiné právě i z datových souborů připojených k webové stránce Ryanair (která byla rovněž přístupná spotřebitelům). Využití stránky Ryanair bylo však podmíněno souhlasem se smluvními podmínkami v podobě zaškrtnutí příslušného okénka. V rámci těchto smluvních podmínek bylo

---

²⁰⁷ Článek 7 odst. 3 Směrnice o databázích.

²⁰⁸ Česká právní úprava, konkrétně AutZ v § 90 odst. 6, stanoví, že (cit.): „*právo pořizovatele databáze je převoditelné*“. K jednotlivým způsobům dispozice databází jako např. udělení licence či podlicence, postoupením licence, vkladem do základního kapitálu viz JANSÁ, Lukáš. Právní úprava databází (III.). *pravoIT.cz* [online]. 2007. [cit. 6. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/novinka/pravni-uprava-databazi-ii>.

²⁰⁹ Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 15. ledna 2015 ve věci C-30/14 Ryanair v. PR Aviation BV.

mimo jiné zakázáno užití automatizovaných systémů a softwarů k vytěživání dat ze stránky Ryanair pro obchodní účely. Na otázku Nejvyššího soudu Nizozemí (Hoge Raad der Nederlanden), zda se limitace smluvní svobody, jak je stanovena v článku 15 Směrnice o databázích, uplatní i na databáze, které nepodléhají autorskoprávní ochraně nebo ochraně *sui generis*, odpověděl SDEU následovně.

V případech, kdy datové soubory spadají pod definici databáze, jak je obsažena ve Směrnici o databázích, ale kdy zároveň se na ně nevztahuje autorskoprávní a/nebo *sui generis* ochrana, ustanovení upravující autorskoprávní a/nebo *sui generis* ochranu se na tyto databáze nevztahují (a tím pádem tedy ani ustanovení týkající se oprávněného užití a ustanovení limitující smluvní volnost).

Jinými slovy, autor/pořizovatel takovéto databáze má možnost stanovit smluvní podmínky pro využití databáze dle svého uvážení za předpokladu, že tyto budou v souladu s příslušnými právními řády jednotlivých členských států.²¹⁰ Praktický výsledek interpretace SDEU je takový, že kontraktační ujednání mohou přinést významné limitace, pokud jde o možnost využití databází. Ve výsledku se tak v mnoha případech může zdát vhodnější namísto usilování o klasickou absolutní ochranu databází dle Směrnice o databázích (za předpokladu, že databáze již této ochraně nepodléhá) využít přísných smluvních podmínek, díky nimž bude možné získat širší ochranu bez jakýchkoliv limitací (např. vyloučit extrakci nebo opětovné užití dat v příslušné databázi), avšak při vědomí účinků *inter partes*, že na rozdíl od absolutních práv nemá účinky vůči třetím osobám, natož *erga omnes*.

Výhody a nevýhody pro big data

Ve světle výše prezentované problematiky ochrany databází je vhodné upozornit a shrnout několik relevantních znaků, které se mohou jevit jako užitečné, nebo naopak, které mohou představovat určité komplikace (nevýhody) v kontextu big data projektů.

Výhody

Jak bylo uvedeno výše, ochrana zakotvená ve Směrnici o databázích je dvojího typu a doplňuje tak potenciální ochranu poskytovanou datům jako takovým. Zvláště je třeba vyzdvihnout speciální ochranu, tzv. ochranu *sui generis*, která je aplikována na vklady a investice vložené do samotné databáze. Nicméně v dnešním prostředí bohatém na data a technologie dosáhla tato ochrana již s největší pravděpodobností svých limitů.

---

²¹⁰ Zde je nutné mít na paměti, že SDEU nezkoumal vymahatelnost takovýchto smluvních ujednání.

Dalším znakem spojeným s ochranou *sui generis*, který by neměl být opomíjen, je možnost obnovení cyklu ochrany v případě, kdy podstatná změna obsahu databáze odpovídá podstatnému novému vkladu do databáze. Uvedené pravidlo umožňuje zajištění ochrany vkladu např. v podobě aktualizace nebo vylepšení shromážděných dat. Toto nicméně může vést k situacím, kdy dynamické databáze budou disponovat neomezenou ochranou.

Konečně je žádoucí podtrhnout, že ochrana databází zajišťuje zájmy držitele práv i v situacích, kdy je databáze zpřístupněna veřejnosti a její obsah je zveřejněn.

Nevýhody

Hlavní a podstatnou nevýhodou v kontextu big data projektů je bezesporu skutečnost, že ochranu databází nelze aplikovat na jednotlivá data.

Další nevýhodou v pořadí je nutnost hodnotit způsobilost pro ochranu *ad hoc*. Vždy je třeba postupovat případ od případu a verifikovat, jestli je splněno kritérium originality (pro účely autorskoprávní ochrany) nebo podstatného vkladu (pro účely ochrany *sui generis*) v dotyčné databázi.

Nadto pak obdobně jako u tradiční autorskoprávní ochrany i v případě autorskoprávní ochrany databází musí být počítáno s jednotlivými specifiky, jako jsou např., že soudní přezkum a potvrzení týkající se nároku na právní ochranu a jejího rozsahu lze provést pouze následně, s čímž je spojen nedostatek právní jistoty v mezidobí; nebo exkluzivita autorskoprávní ochrany databáze neumožňuje získání stejného práva ke stejné nebo obdobné databázi, i když data byla shromážděna nezávisle nebo na základě jiných zdrojů.

Rovněž v případě ochrany databází *sui generis* Směrnice o databázích zabraňuje pouze vytěžování nebo zužitkování kvalitativně nebo kvantitativně podstatné části obsahu databáze nebo nepodstatné části obsahu databáze, pokud je opakovaně a systematicky vytěžována, nikoliv však individuálních dat. Přestože je ochrana databází doplněna tradiční autorskoprávní ochranou, neoriginální jednotlivá data jsou stále ponechána bez jakékoliv ochrany, což se může v kontextu big data jevit jako problematické.

V neposlední řadě je úroveň zaručené autorskoprávní ochrany databází napříč jednotlivými členskými státy značně rozdílná, což ztěžuje realizaci jakéhokoliv panevropského projektu, kdy je třeba brát v úvahu několik národních legislativ. Konečně pokud jde o vymahatelnost, může být v některých případech velice obtížné prokázat, že data užitá třetími stranami, identická k těm, co tvoří konkrétní obsah databáze, byla zkopírována a nebyla shromážděna paralelně třetími stranami.

2.4. Ochrana osobních údajů a big data

V závislosti na tom, o jaký druh dat se jedná, náleží některá práva ve vztahu k datům přímo jednotlivým subjektům, jichž se konkrétní data týkají. V naprosté většině případů je společným jmenovatelem těchto práv skutečnost, že nositelé práv disponují možností jednostranně omezit či kontrolovat, co se stane s daty, která jsou o nich shromážděna veřejnými nebo soukromými organizacemi. Úprava těchto práv je zpravidla obsažena v rámci veřejnoprávních regulatorních předpisů a týká se zejména ochrany soukromí a osobních údajů, případně ochrany spotřebitele.

Ponecháme-li stranou tematiku ochrany spotřebitele, ve světle nedávných událostí získala právě ochrana soukromí jednotlivců v EU nebývalou pozornost. Navzdory mnoha benefitům²¹¹, které zpracování osobních dat a jejich analýza v rámci big data operací přináší, představuje digitální svět řadu výzev ve vztahu k soukromí a ochraně osobních údajů jednotlivců. Obrovské množství osobních údajů je sbíráno a zpracováno stále komplexnějšími a neprůhlednějšími způsoby. Pokrok na poli moderních technologií vedl k současné situaci, kdy z datových souborů enormních rozměrů lze za využití sofistikovaných algoritmů extrahovat informace a utvářet schémata, která dají nahlédnout do lidského chování a soukromého života způsobem, jaký nemá obdoby.

S nabytím účinnosti GDPR dne 25. května 2018 přijatého coby revoluční právní předpis na ochranu osobních údajů v reakci na prohlubující se úroveň ohrožení soukromí jednotlivců a po skandálech společnosti Facebook je téma ochrany soukromí a osobních údajů středobodem veškerých debat o ochraně dat napříč celou EU.

S ohledem na rozsáhlost tohoto tématu bude v rámci této kapitoly a jednotlivých podkapitol věnován prostor spíše než deskriptivnímu popisu obecného právního rámce ochrany dat²¹² v EU jednotlivým specifickým problémům a moderním výzvám, kterým ochrana osobních údajů v EU čelí v úzké souvislosti s big data a jejich analýzou.

---

²¹¹ Díky vyhledávačům je umožněn přístup k velkému objemu informací a vědomostí, skrze sociální sítě jsou jejich uživatelé schopni mezi sebou komunikovat bez ohledu na vzdálenost, státní orgány mohou účinněji bojovat proti kriminalitě atd.

²¹² Není-li výslovně uvedeno jinak, bude v rámci této kapitoly a jednotlivých podkapitol užíváno pojmu „ochrana dat“ ve smyslu ochrany osobních údajů, přičemž pojem jako „osobní údaj“, „subjekt údajů“, „zpracování“ a další pojmy přejaté z GDPR odpovídají pojmům, jak jsou definovány v článku 4 GDPR.

2.4.1. Vybrané otázky ochrany osobních údajů v kontextu big data

Pokud jde o ochranu osobních údajů v kontextu big data, představuje největší výzvu na jedné straně objem a rozmanitost zpracovávaných osobních dat, na druhé straně pak samotné zpracování a jeho výsledky. S vyvinutím komplexních algoritmů a softwaru, díky kterým je možné transformovat masy dat ve zdroj informací klíčový pro účely rozhodování, dochází k nevyhnutelnému ovlivňování jednotlivců a celých skupin, zejména pak v případě profilování. V konečném důsledku vzniká řada komplexních problémů přímo souvisejících s ochranou této užší množiny dat, kterou jsou osobní údaje.

2.4.1.1. Dopad na základní zásady ochrany osobních údajů

Samotná povaha, analýza a využití big data, jak bylo popsáno výše, představují výzvu pro aplikaci tradičních a fundamentálních principů, na kterých je postavené evropské právo ochrany dat. Tato výzva se týká především zásad zákonnosti, minimalizace údajů, omezení účelu a transparentnosti.

V souladu s principem minimalizace údajů mohou být v zásadě zpracovávána pouze taková data, která jsou přiměřená, relevantní a omezená na nezbytný rozsah ve vztahu k účelu, pro který jsou shromažďována a/nebo dále zpracovávána.²¹³ Takto vybrané kategorie dat pro zpracování musí být nezbytné pro dosažení celkového předem proklamovaného cíle zpracování dat a správce osobních údajů musí striktně limitovat sběr dat pouze na ty informace, které jsou přímo relevantní pro specifický účel sledovaný v rámci zpracování dotyčných dat.

Nadto článek 5 odst. 1 Modernizované Úmluvy 108²¹⁴ vyžaduje, aby zpracování dat bylo přiměřené ve vztahu ke sledovanému legitimnímu účelu a aby ve všech fázích zpracování odráželo spravedlivou rovnováhu mezi všemi dotčenými zájmy, ať už veřejnými nebo soukromými, a právy a svobodami, které jsou v sázce. To znamená, že osobní údaje, které jsou

---

²¹³ Článek 5 odst. 1 písm. c) GDPR; článek 5 odst. 4 písm. c) modernizovaného znění Úmluvy Rady Evropy č. 108 ze dne 28. ledna 1981 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat, jejíž modernizované znění bylo přijato na 128. Výboru ministrů konaného dne 17. – 18. května 2018 v Dánsku, Elsinoru (Modernizovaná Úmluva 108). V České republice byla tato úmluva vyhlášena pod č. 115/2001 Sb. m. s. a nabyla pro ni účinnosti dne 1. listopadu 2001. Součástí této úmluvy je rovněž dodatkový protokol Rady Evropy z 8. listopadu 2001 č. 181 k úmluvě o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat o orgánech dozoru a toku dat přes hranice, který byl v České republice vyhlášený pod č. 29/2005 Sb. m. s. a nabyl pro ni účinnosti dne 1. července 2004.

²¹⁴ Článek 5 odst. 1 Modernizované Úmluvy 108.

přiměřené a relevantní, ale které by vedly k nepřiměřenému zásahu do základních práv a svobod by měly být považovány za excesivní a neměly by být zpracovány.

Nicméně vezmeme-li v úvahu samotný obchodní model big data, zdá se tento být opakem principu minimalizace údajů, a v tomto smyslu představuje velikou výzvu pro jednu z klíčových zásad. Jedním ze základních specifík tohoto obchodního modelu je totiž právě to, že vyžaduje obrovské množství dat, často pro nespecifikované účely, a zpravidla čím více dat má k dispozici, tím lepších dosahuje výsledků.²¹⁵

Ve stejném duchu jako v případě minimalizace údajů se nese i vztah big data a zásady omezení účelu, která je jedním z fundamentálních principů evropského práva ochrany dat. Samotná zásada omezení účelu je silně propojena s transparentností, legitimním očekáváním a uživatelské kontroly. Jinými slovy, pokud je účel zpracování dostatečně specifický a zřetelný, subjekty mají povědomí o tom, co mohou očekávat a dochází k posílení transparentnosti a právní jistoty. Zároveň je jasné nastínění účelu důležité pro to, aby subjekty údajů mohly efektivně vykonávat svá práva, jako je např. právo vznést námitku proti zpracování osobních údajů, které se jich týkají.²¹⁶

Dle zásady omezení účelu osobní údaje musí být shromažďovány pro určité, výslovně vyjádřené a legitimní účely a nesmějí být dále zpracovány způsobem, který je s těmito účely neslučitelný.²¹⁷ Z toho přímo vyplývá, že zpracování osobních údajů pro nedefinované a/nebo neomezené účely není v souladu se zákonem. Zpracování osobních údajů bez přesného účelu, které je založeno na pouhé domněnce, že v budoucnu by výsledky takového zpracování mohly být užitečnými, je rovněž nezákonné. Legitimita zpracování osobních údajů tak bude v konečném důsledku záviset na takovém účelu zpracování, který bude dostatečně výslovný, specifický a legitimní.

Jakýkoliv další nový účel zpracování, který není kompatibilní s účelem původním, musí mít svůj vlastní konkrétní právní titul a nemůže spoléhat na skutečnost, že data byla původně shromážděna nebo zpracována pro jiný zákonný účel. Například odhalení osobních údajů třetím osobám s novým záměrem bude muset být pečlivě posouzeno, jelikož takové odhalení bude

---

²¹⁵ Bod 52 Důvodové zprávy k Modernizované Úmluvě 108; článek 5 odst. 1 písm. c) GDPR;

²¹⁶ Opinion 3/2013 on purpose limitation přijatý dne 2. dubna 2013 pracovní skupinou pro ochranu fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů zřízená směrnicí Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 (WP 29).

²¹⁷ Článek 5 odst. 1 písm. b) GDPR.

zpravidla vyžadovat nový právní titul, odlišný od toho, na jehož základě byla původní data shromážděna.

Dá se předpokládat, že v řadě případů, kdy jsou big data zpracovávána často pro blíže nespecifikované účely, budou zpracovatelé/správci údajů při zvažování rozsahů a limitů daného účelu spoléhat na koncept slučitelnosti užití. Dle Modernizované Úmluvy 108 a GDPR je koncept slučitelnosti užití chápán tak, že využití dat pro kompatibilní účely je možné na základě původního právního titulu za specifických podmínek. Za účelem zjištění toho, zda lze další zpracování pro jiný účel považovat za slučitelné s účely, pro něž byly osobní údaje původně shromážděny, musí správce vzít v potaz mimo jiné:

- jakoukoliv vazbu mezi účely, kvůli nimž byly osobní údaje shromážděny a účely zamýšleného dalšího zpracování,
- okolnosti, za nichž byly osobní údaje shromážděny, zejména pokud jde o vztah mezi subjekty údajů a správcem,
- povahu osobních údajů,
- možné důsledky zamýšleného dalšího zpracování pro subjekty údajů,
- existenci vhodných záruk, mezi něž může patřit šifrování nebo pseudoanonymizace.

GDPR a Modernizovaná Úmluva 108 dále deklarují, že (cit.): „*další zpracování pro účely archivace ve veřejném zájmu, pro účely vědeckého či historického výzkumu nebo pro statistické účely*“ se nepovažuje za neslučitelné s původními účely.²¹⁸ Nicméně specifický důraz je kladen na vhodné záruky, jako jsou anonymizace, šifrování nebo pseudoanonymizace údajů a omezení k jejich přístupu, která musí být při dalším zpracování osobních údajů zavedena.²¹⁹ GDPR dále dodává, že (cit.): „*Pokud subjekt údajů udělil souhlas nebo pokud je zpracování na základě práva Unie nebo členského státu, které představuje v rámci demokratické společnosti nezbytné a přiměřené opatření s cílem zajistit zejména důležité cíle obecného veřejného zájmu, měl by správce mít možnost dalšího zpracování osobních údajů bez ohledu na slučitelnost účelů. V každém případě by mělo být zajištěno, že budou uplatňovány zásady stanovené v tomto*

---

²¹⁸ Článek 5 odst. 1 písm. b) GDPR; článek 5 odst. 5 písm. b) Modernizované Úmluvy 108;

²¹⁹ Článek 6 odst. 4 GDPR; článek 5 odst. 4 písm. b) Modernizované Úmluvy 108; bod 50 Důvodové zprávy k Modernizované Úmluvě 108;

*nařízení, a zejména že bude subjekt údajů o těchto jiných účelech a o svých právech, včetně práva vznést námitku, informován.*²²⁰

Konečně dalším z principů, který je ohrožen při analýzách big data, je bezesporu princip přesnosti. Princip přesnosti²²¹ ukládá správci, který disponuje osobními údaji, přijmout veškerá rozumná opatření, aby zajistil, že osobní údaje jsou přesné a aktuální, přičemž tato povinnost musí být vnímána v kontextu účelů, pro které se tyto údaje zpracovávají.²²² Uvážíme-li však samotný proces využití big data, kdy jeho základním kamenem je zpracování a sběr ohromného množství dat z pestré palety zdrojů, jeví se pak možnost kontroly a/nebo udržení určité přesnosti a aktuálnosti shromážděných dat značně obtížná a v řadě případů nemožná.²²³

2.4.1.2. Práva subjektů údajů v datové éře

Bez ohledu na to, zda se jedná o zpracování v rámci big data analýz či nikoliv, pokud do hry vstupují osobní údaje a jejich zpracování, obecně lze shrnout, že tyto operace spadají do působnosti právních norem týkajících se ochrany osobních údajů. Nicméně na některá pravidla je třeba nahlížet optikou složitých vztahů a situací vznikajících v kontextu big data. Zvláštní pravidla nebo odchylky pro specifické případy ve vztahu k algoritmickému komplexnímu zpracování dat byly zavedeny do právních předpisů EU a Rady Evropy.

Na úrovni práva Rady Evropy hraje významnou roli v oblasti ochrany osobních údajů v digitální éře již výše zmiňovaná Modernizovaná Úmluva 108, jejíž modernizace probíhala paralelně s reformou práva ochrany osobních údajů v EU, přičemž jedním z jejich hlavních cílů bylo posílení ochrany soukromí v digitálním světě. Modernizovaná Úmluva 108 poskytuje jednotlivým subjektům nová práva umožňující efektivní kontrolu nad jejich osobními údaji v éře big data.

Jedná se především o práva zakotvená v člancích 9 odst. 1 písm. a), c) a d) Modernizované Úmluvy 108. Tedy právo subjektu nebýt předmětem žádného rozhodnutí založeného výhradně na automatizovaném zpracování, které se ho významným způsobem dotýká; právo subjektu

---

²²⁰ Recitál 50 GDPR;

²²¹ Článek 5 odst. 1 písm. d) GDPR; článek 5 odst. 4 písm. d) Modernizované Úmluvy 108.

²²² Z povinnosti aktualizovat data, kde v případě jejich nepřesnosti a zastaralosti hrozí potenciální újma subjektu údajů (např. prověřování solventnosti žadatele o půjčku), je třeba odlišovat samozřejmě i určité výjimky, kdy aktualizace dat je zákonem zakázána. Jedná se např. o zdravotní dokumentaci průběhu operačních zákroků, kterou z povahy věci aktualizovat nelze, jelikož tato slouží k dokumentování a zachycení průběhu historických události a její aktualizací by došlo k jejímu znehodnocení.

²²³ European Data Protection Supervisor (EDPS) Opinion 8/2016 on Coherent enforcement of fundamental rights in the age of big data přijatý de 23. září 2016. s. 8.

na vyžádání získat znalost o postupu (úvahách) při zpracování dat, kdy jsou výsledky tohoto zpracování aplikovány ve vztahu k subjektu; a konečně právo subjektu vznést námitku. Další ustanovení Modernizované Úmluvy 108, zejména ustanovení týkající se transparentnosti a ustanovení zavádějící další povinnosti jsou doplňujícími prvky ochranných mechanismů představených v Modernizované Úmluvě 108 za účelem boje proti digitálním výzvám.

Dříve než bude přistoupeno k zamyšlení nad vztahem vybraných práv subjektů a prostředím big data, budou jednotlivá práva stručně popsána v následující části. Předně však bude věnováno několik řádků jednomu z nejdůležitějších principů, který hraje klíčovou roli pro zachování základních práv v oblasti natolik komplikované a pro subjekty údajů často velice nečitelné, a sice principu transparentnosti.

Dle práva EU, s výjimkou případů uvedených v článku 23 GDPR²²⁴, musí být zaručena transparentnost pro každé zpracování osobních dat. Tento požadavek je obzvláště důležitý ve vztahu k internetovým službám a dalším komplexním automatizovaným zpracováním dat, jako je např. užití algoritmů za účelem rozhodování. Zde musí vlastnosti systému zpracování dat umožňovat subjektům údajů, aby skutečně porozuměli tomu, co se děje s jejich osobními údaji. Aby bylo zajištěno spravedlivé a transparentní zpracování osobních údajů, GDPR ukládá správcům povinnost poskytovat subjektům údajů smysluplné informace týkající se použitého postupu při automatizovaném rozhodování, včetně profilování, jakož i významu a předpokládaných důsledků takového zpracování pro subjekt údajů.²²⁵

Ve svém doporučení o ochraně a podpoře práva na svobodu projevu a práva na soukromý život s ohledem na síťovou neutralitu Výbor ministrů Rady Evropy doporučuje, aby poskytovatelé internetových služeb poskytly uživatelům jasné, kompletní a veřejně dostupné informace s ohledem na veškeré praktiky řízení provozu internetové komunikace, které mohou ovlivnit uživatelský přístup a distribuci obsahu, aplikací a služeb.²²⁶ Zprávy o praktikách řízení provozu internetové komunikace vypracované kompetentními autoritami v jednotlivých

---

²²⁴ Článek 23 GDPR za splnění určitých podmínek (zachování podstaty základních práv a svobod, proporcionalita, za účelem zajištění národní bezpečnosti, obrany, stíhání trestních činů atd.) zavádí možnost práva Unie nebo členského státu (které se na správce nebo zpracovatele vztahuje) prostřednictvím legislativního opatření omezit rozsah povinností a práv.

²²⁵ Článek 13 odst. 2 písm. f) GDPR.

²²⁶ Článek 5.1 Recommendation CM/Rec(2016) 1 of the Committee of Ministers to the member states on protecting and promoting the right to freedom of expression and the right to private life with regard to network neutrality přijaté dne 13. ledna 2016 Výborem ministrů Rady Evropy.

členských státech by pak měly být připraveny otevřeným a transparentním způsobem a měly by být zdarma dostupné široké veřejnosti.²²⁷

Právo na informace

Jak dle práva EU, tak dle práva Rady Evropy jsou správci povinni informovat subjekt údajů o zamýšleném zpracování v okamžiku, kdy jsou osobní údaje shromážděny.

Dle článku 8 Modernizované Úmluvy 108 musí správci informovat subjekt údajů o řadě skutečností, jako jsou např. jejich identita, místo pobytu, právní základ a účel zpracování, kategorie osobních údajů, recipienti osobních údajů, jak uplatnit jednotlivá práva subjektů. Informace prezentované subjektu údajů musí být snadno přístupné, čitelné, srozumitelné a přizpůsobené příslušným subjektům údajů.²²⁸

Dle práva EU mají správci vůči subjektům údajů extenzivní informační povinnost a princip transparentnosti požaduje, aby veškeré zpracování osobních údajů bylo vůči nim transparentní. Subjekty údajů mají právo vědět, jak a které údaje jsou o nich shromážděny, použity nebo jinak zpracovány, a rovněž mají právo být poučeni o rizicích, zárukách a jejich právech týkajících se zpracování osobních údajů.²²⁹

Článek 12 GDPR zavádí širokou a obsáhlou povinnost správců poskytovat transparentní informace a/nebo komunikovat, jak mohou subjekty údajů uplatňovat svá práva. Sdělované informace musí být stručné, transparentní, srozumitelné a snadno přístupné a správce musí ke sdělení informace užívat jasné a jednoduché jazykové prostředky. Informace musí být poskytnuty v písemné formě, včetně ve vhodných případech v elektronické formě. Na žádost subjektu údajů mohou být informace poskytnuty i ústně za předpokladu, že identita subjektu údajů je prokázána jinými způsoby. Požadované informace musí být sděleny bez zbytečného odkladu a nákladů.²³⁰

Články 13 a 14 GDPR pokrývají poskytování informací jednak v případech, kdy osobní údaje byly shromážděny přímo od subjektu údajů, jednak v případech, kdy osobní údaje přímo od subjektu údajů shromážděny nejsou. Správce navíc musí proaktivně činit kroky vedoucí ke splnění informační povinnosti bez ohledu na projevený zájem o informaci ze strany subjektu

---

²²⁷ Ibid., článek 5.2.

²²⁸ Článek 68 Důvodové zprávy k Modernizované Úmluvě 108.

²²⁹ Recitál 39 GDPR.

²³⁰ Článek 12 odst. 5 GDPR; článek 9 odst. 1 písm. b) Modernizované Úmluvy 108.

údajů. Informační povinnost tak nezávisí na tom, zda si subjekt údajů informaci vyžádá či nikoliv.

GDPR však rozeznává i řadu výjimek z informační povinnosti, které jsou zakotveny v člancích 13 odst. 5 a 14 odst. 5.²³¹

Právo na přístup k osobním údajům

Dle práva Rady Evropy, je právo na přístup k osobním údajům explicitně zakotveno v článku 9 Modernizované Úmluvy 108. Toto právo dává každému jedinci právo na vyžádání získat informaci o zpracování osobních údajů, které se ho týkají, a tato informace musí být sdělena srozumitelným způsobem. Význam tohoto práva opakovaně zdůraznil Evropský soud pro lidská práva (ESLP) ve svých rozhodnutích a zároveň uvedl, že toto právo vyvstává z povinnosti respektovat soukromý život jedince.²³² Nicméně je nutné podotknout, že právo na přístup k osobním údajům uloženým veřejnými nebo soukromými organizacemi může být za určitých okolností limitováno.²³³

Dle práva EU je právo na přístup k osobním údajům subjektu výslovně obsaženo v článku 15 GDPR a je rovněž považováno za element základního práva na ochranu osobních údajů dle článku 8 odst. 2 Listiny základní práv Evropské unie²³⁴. V tomto kontextu je zřejmé, že právo subjektu na přístup k jeho osobním údajům je klíčovým prvkem evropského práva ochrany dat.²³⁵

Dle GDPR má každý subjekt osobních údajů právo na přístup ke svým osobním údajům a údajům o jejich zpracování, které mu musí správce poskytnout.²³⁶ Konkrétně má subjekt údajů právo získat od správce potvrzení, zda osobní údaje, které se ho týkají, jsou či nejsou zpracovávány, a pokud tomu tak je, má právo získat přístup k těmto osobním údajům a k následujícím informacím:

---

²³¹ Jedná se např. o výjimky, kdy subjekt údajů již všechny relevantní informace má k dispozici, pokud se ukáže, že poskytnutí informací není možné nebo by vyžadovalo nepřiměřené úsilí atd. Nadto členské státy mají v rámci GDPR značný prostor pro uvážení, jde-li o omezení práv a povinností poskytovaných subjektům dle tohoto nařízení, a to za předpokladu, že je toto omezení nezbytným a přiměřeným opatřením v demokratické společnosti.

²³² Viz rozsudek ESLP ze dne 7. července 1989 ve věci č. 10454/83 Gaskin v the United Kingdom; rozsudek ESLP ze dne 13. února 2003 ve věci č. 42326/98 Odièvre v. France [GC]; rozsudek ESLP ze dne 28. dubna 2009 ve věci č. 32881/04 K. H. a další v. Slovakia; rozsudek ESLP ze dne 25. září 2012 ve věci č. 33783/09 Godelli v. Italy.

²³³ Rozsudek ESLP ze dne 26. března 1987 ve věci č. 9248/81 Leander v. Sweden.

²³⁴ Listina základní práv Evropské unie (2012/C 326/02).

²³⁵ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 17. července 2014 ve spojených věcech C-141/12 YS v. Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel a C-372/12 Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel v. M a S.

²³⁶ Článek 15 odst. 1 GDPR

- účely zpracování,
- kategorie dotčených osobních údajů,
- příjemci nebo kategorie příjemců, kterým osobní údaje byly nebo budou zpřístupněny,
- plánovaná doba, po kterou budou osobní údaje uloženy,
- existence práva požadovat od správce opravu nebo výmaz osobních údajů nebo omezení jejich zpracování,
- právo podat stížnost u dozorového úřadu,
- veškeré dostupné informace o zdroji osobních údajů, pokud nejsou získány od subjektu údajů,
- v případě automatizovaného rozhodování smysluplné informace týkající se použitého postupu.

Správce je povinen poskytnout subjektu údajů kopii zpracovávaných osobních údajů. Nadto jakákoliv komunikovaná informace musí být subjektu osobních údajů sdělena ve srozumitelné formě, což znamená, že správce se musí ujistit, že subjekt údajů sdělené informaci rozumí.²³⁷

Právo na opravu

Shodně dle práva EU a dle práva Rady Evropy mají subjekty osobních údajů právo, aby jejich osobní údaje byly opraveny. Právě přesnost osobních údajů je klíčovým elementem pro zajištění vysoké úrovně ochrany osobních údajů subjektů.²³⁸ V některých případech bude dostačující pouhá žádost subjektu údajů o opravu (např. jedná-li se o chybu v psaní jména, adresy nebo telefonního čísla). V každém případě musí být nepřesnosti v osobních údajích opraveny bez zbytečného odkladu.²³⁹

---

²³⁷ Jak uvádí judikatura SDEU, právo na přístup k osobním údajům nesmí být neoprávněně omezené časovými limity. Subjektům údajů musí být poskytnuta přiměřená příležitost získat informace o zpracování osobních údajů, které se uskutečnilo v minulosti. Více viz rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 7. května 2009 ve věci C-553/07 College van burgemeester en wethouders van Rotterdam v. M. E. E. Rijkeboer.

²³⁸ Článek 16 a recitál 65 GDPR; článek 9 odst. 1 písm. e) Modernizované Úmluvy 108;

²³⁹ Rozdílná situace může nastat, pokud se žádost o opravu týká právně významných záležitostí, jako jsou např. právní identita subjektu údajů nebo doručovací adresa pro zaslání právních dokumentů. V takových případech pouhá žádost o opravu nemusí být dostačující a správce je oprávněn vyžádat si dodatečné důkazy o tvrzených nepřesnostech. Nicméně takový požadavek nesmí pro subjekt údajů představovat nepřiměřené důkazní břemeno a bránit mu tak vykonat svoje právo na opravu údajů. Viz např. rozsudek ESLP ze dne 4. května 2000 ve věci č. 28341/95 Rotaru v. Romania [GC], kde ESLP shledal porušení článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, kdy subjektu údajů nebylo umožněno zpochybnit přesnost informací uchovaných v tajných registrech.

Právo na výmaz („právo být zapomenut“)

Poskytnutím subjektům údajů právo nechat jejich osobní údaje vymazat je obzvláště důležité pro efektivní uplatnění principů, na kterých je založena ochrana osobních údajů. Jedná se zejména o princip minimalizace údajů. Právo na výmaz je tudíž zakotveno jak v právních nástrojích práva EU, tak práva Rady Evropy.

Modernizovaná Úmluva 108 výslovně uvádí, že každý jedinec má právo na výmaz nepřesných, nepravdivých nebo nezákonně zpracovaných údajů.²⁴⁰

Dle práva EU článek 17 GDPR přivádí k životu právo subjektů údajů na výmaz osobních údajů. Právo na výmaz osobních údajů bez zbytečného odkladu lze aplikovat za předpokladu, že:

- Osobní údaje již nejsou potřebné pro účely, pro které byly shromážděny nebo jinak zpracovány.
- Subjekt údajů odvolá souhlas, na jehož základě byly údaje zpracovány a neexistuje žádný další právní důvod pro zpracování.
- Subjekt údajů vznesl námitky proti zpracování a neexistují žádné převažující oprávněné důvody pro zpracování.
- Osobní údaje byly zpracovány protiprávně.
- Osobní údaje musí být vymazány ke splnění právní povinnosti stanovené v právu EU nebo členského státu, které se na správce vztahuje.
- Osobní údaje byly shromážděny v souvislosti s nabídkou služeb informační společnosti podle čl. 8 odst. 1.²⁴¹

Důkazní břemeno, že zpracování osobních údajů je legitimní, dopadá na správce, jelikož ti jsou odpovědní za zákonnost zpracování.²⁴² Dle principu odpovědnosti je správce povinen kdykoliv prokázat, že existuje řádný zákonný důvod pro zpracování osobních údajů a v případě, že tak neučiní, musí zpracování zastavit.²⁴³ GDPR definuje výjimky z práva být zapomenut, a sice v situacích, kdy je zpracování osobních údajů nutné:

- pro výkon práva na svobodu projevu a informace,

---

²⁴⁰ Článek 9 odst. 1 písm. e) Modernizované Úmluvy 108.

²⁴¹ Článek 17 odst. 1 GDPR.

²⁴² Ibid.

²⁴³ Ibid., článek 5 odst. 2.

- pro splnění právní povinnosti, jež vyžaduje zpracování podle práva EU nebo členského státu, které se na správce vztahuje, nebo pro splnění úkolu provedeného ve veřejném zájmu nebo při výkonu veřejné moci, kterým je správce pověřen,
- z důvodů veřejného zájmu v oblasti veřejného zdraví,
- pro účely archivace ve veřejném zájmu, pro účely vědeckého či historického výzkumu či pro statistické účely,
- pro určení, výkon nebo obhajobu právních nároků.²⁴⁴

SDEU potvrdil význam práva na výmaz jakožto důležitého faktoru pro vysokou úroveň ochrany osobních údajů v několika významných rozhodnutích.²⁴⁵ V návaznosti na průlomový rozsudek ve věci Google Spain²⁴⁶ vydala dokonce WP 29 řadu doporučení a vodítek, aby implementovala závěry obsažené v tomto rozhodnutí. Tato vodítka obsahují, mimo jiné, seznam kritérií, která by měla být aplikována při posuzování žádostí na výmaz, a mají za cíl poskytnout oporu odpovědným autoritám při zkoumání jednotlivých žádostí. Právo na výmaz totiž není právem absolutním a výsledek každé žádosti se bude různit případ od případu v závislosti na konkrétních specifikách a okolnostech (jak je ostatně velice názorně ilustrováno v případě Google Spain).

Na závěr je třeba dodat, že pokud správce osobní údaje zveřejnil a zároveň je povinen dané údaje vymazat, je správce povinen přijmout přiměřené kroky, aby informoval správce, kteří tyto osobní údaje zpracovávají, o příslušné žádosti na výmaz. Správcové přitom musejí postupovat s ohledem na dostupnou technologii a náklady na provedení jednotlivých kroků.²⁴⁷

Právo na omezení zpracování

Článek 18 GDPR umožňuje subjektům údajů, aby omezili správce ve zpracování jejich osobních údajů v následujících situacích:

- Přesnost osobních údajů je zpochybněna.

²⁴⁴ Ibid., článek 17 odst. 3.

²⁴⁵ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 13. května 2014 ve věci C-131/12 Google Spain SL, Google Inc. v. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González [GC]; rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 9. března 2017 ve věci C-398/15 Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Lecce v. Salvatore Manni – zde SDEU balancoval právo na ochranu osobních údajů (žádost o výmaz dat z obchodního rejstříku týkající se administrátorské pozice zkrachovalé společnosti) a obecný veřejný zájem na dostupnosti takové informace. SDEU se v tomto případě vzhledem k charakteru informace přiklonil k zachování dostupnosti informace a převážení veřejného zájmu.

²⁴⁶ Rozsudek SDEU Google Spain SL, Google Inc., op. cit.

²⁴⁷ Článek 17 odst. 2, recitál 66 GDPR.

- Zpracování je nezákonné a subjekt údajů odmítá výmaz osobních údajů a žádá místo toho o omezení jejich použití.
- Údaje musí být uchovány pro určení, výkon nebo obhajobu právních nároků.
- Má být rozhodnuto o tom, zda oprávněné důvody správce převažují nad oprávněnými důvody subjektu.²⁴⁸

Způsoby, jakými může správce docílit omezení zpracování osobních údajů, mohou zahrnovat např. dočasný přesun vybraných údajů do jiného systému zpracování, zneprístupnění vybraných osobních údajů uživatelům nebo dočasné odstranění zveřejněných údajů z internetových stránek.²⁴⁹ Pokud subjekt dosáhl omezení zpracování, je správce povinen informovat subjekt údajů vždy předtím, než by mělo být omezení zpracování zrušeno.

Právo vznést námitku

Subjekt údajů má z důvodů týkajících se jeho konkrétní situace možnost uplatnit své právo vznést námitku proti zpracování osobních údajů, které se jej týkají, a rovněž proti zpracování údajů pro účely přímého marketingu. Právo vznést námitku může být uplatněno automatizovanými prostředky tam, kde jsou osobní údaje zpracovány v souvislosti s využíváním služeb informační společnosti.²⁵⁰

Právo vznést námitku z důvodu týkajících se konkrétní situace subjektu údajů

Subjekty údajů nemají obecné právo rozporovat zpracování jejich dat.²⁵¹ Článek 21 odst. 1 GDPR zmocňuje subjekt údajů vznést námitky na základě důvodů, které se týkají jeho konkrétní situace, kde právním základem pro zpracování je správcovo splnění úlohy ve veřejném zájmu nebo kde je zpracování založeno na oprávněném zájmu správce.²⁵² Právo vznést námitku

---

²⁴⁸ Ibid., článek 18 odst. 1.

²⁴⁹ Ibid., recitál 67.

²⁵⁰ Článek 21 odst. 5 GDPR; Správci, kteří nabízejí služby informační společnosti, musí mít k dispozici odpovídající technická opatření a procesy, které zajistí, že právo vznést námitku pomocí automatizovaných prostředků bude možné efektivně uplatnit. To může zahrnovat např. blokování tzv. „cookies“ na webových stránkách nebo vypnutí sledování prohlížení internetu;

²⁵¹ Viz rozsudek ESLP ze dne 27. srpna 1997 ve věci č. 20837/92 M. S. v. Sweden (data ze zdravotní dokumentace byla komunikována bez souhlasu nebo jakékoliv možnosti vznést námitku); ESLP, rozsudek ESLP ze dne 26. března 1987 ve věci č. 9248/81 Leander v. Sweden; rozsudek ESLP ze dne 10. května 2011 ve věci č. 48009/08 Mosley v. the United Kingdom.

²⁵² Recitál 69, článek 6 odst. 1 písm. e) a f) GDPR.

se rovněž uplatní v případě profilování. Nutno dodat, že Modernizovaná Úmluva 108 rozeznává velice podobné právo.²⁵³

Právo vznést námitku na základě důvodů týkajících se konkrétní situace subjektu údajů má za cíl nastolit spravedlivou rovnováhu mezi právem na ochranu osobních údajů náležitých subjektu a oprávněnými zájmy na zpracování osobních údajů, které se těchto subjektů týkají, ze strany ostatních. SDEU nicméně vyjasnil, že právo subjektu údajů jakožto pravidlo obecné převažuje nad ekonomickým zájmem správce a zároveň uvedl, že (cit.): „*daná rovnováha bude záviset v konkrétních případech na povaze dotčené informace a její citlivosti v souvislosti se soukromím subjektu údajů, jakož i na zájmu veřejnosti mít k této informaci přístup, jenž se může lišit zejména v závislosti na úloze, kterou má subjekt údajů ve veřejném životě.*“²⁵⁴ Dle GDPR důkazní břemeno leží na správci, který musí prokázat přesvědčivé důvody, aby mohl ve zpracování pokračovat. Podobně jsou vysvětlena i relevantní ustanovení Modernizované Úmluvy 108, kde oprávněné zájmy pro zpracování, které by byly způsobilé převážit nad právem vznést námitky ze strany subjektu, budou prokazovány s ohledem na specifika každého jednotlivého případu.²⁵⁵

Výsledným efektem úspěšně vznesené námitky je, že správce dotyčná data již nemůže zpracovávat. Nicméně veškeré operace týkající se osobních údajů subjektu, které byly uskutečněny před vznesením námitky, i nadále zůstávají zcela legitimními.

Právo vznést námitky proti zpracování pro účely přímého marketingu

Článek 21 odst. 2 GDPR zakládá specifické právo vznášet námitku proti užití dat pro účely přímého marketingu, čímž je dále upřesněn článek 13 Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích²⁵⁶. Toto právo je rovněž promítnuto do Modernizované Úmluvy 108, jakož i do doporučení týkající se přímého marketingu vydaného Radou Evropy.²⁵⁷ Důvodová zpráva k Modernizované Úmluvě 108 objasňuje, že námitky proti zpracování údajů pro účely

---

²⁵³ článek 9 odst. 1 písm. d) Modernizované Úmluvy 108; článek 5 odst. 3 Recommendation CM/Rec(2010)13 of the Committee of Ministers to member states on the protection of individuals with regard to automatic processing of personal data in the context of profiling přijaté Výborem ministrů Rady Evropy dne 23. listopadu 2010.

²⁵⁴ Rozsudek SDEU Google Spain SL, Google Inc., op. cit., odst. 81.

²⁵⁵ Článek 78 Důvodové zprávy k Modernizované Úmluvě 108.

²⁵⁶ Článek 13 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích).

²⁵⁷ Článek 4 odst. 1) Recommendation Rec(85)20 of the Committee of Ministers to member states on the protection of personal data used for the purposes of direct marketing přijaté Výborem ministrů Rady Evropy dne 25. října 1985.

přímého marketingu by měly vést k bezpodmínečnému výmazu nebo odebrání dotčených osobních údajů.²⁵⁸

Subjekt údajů má právo vznést námitku proti zpracování pro účely přímého marketingu kdykoliv a toto právo nepodléhá jakýmkoliv poplatkům. Nadto musí být subjekt údajů na toto právo výslovně upozorněn a toto musí být uvedeno zřetelně a odděleně od jakýchkoli jiných informací, a to nejpozději v okamžiku první komunikace se subjektem.²⁵⁹

2.4.1.3. Specifika vybraných práv ve vztahu k big data

Pokud jde o shora prvně zmiňované extenzivní právo subjektů údajů na informace, nabývá ve vztahu k big data zcela nových rozměrů. Správci jsou totiž povinni subjektům údajů poskytovat informace nejen o shromážděných osobních údajích a jejich zamýšleném zpracování, ale rovněž jsou v konkrétních situacích povinni oznamovat existenci procesů automatizovaného rozhodování, poskytnout smysluplnou informaci týkající se použitého postupu, významu a předpokládaných důsledků takového zpracování pro subjekt údajů. Vezmeme-li v úvahu komplexní vztahy vznikající při analýzách big data a při procesech automatizovaného rozhodování, může se splnění této povinnosti jevit jako obzvláště náročné.

GDPR zmírňuje dopad této povinnosti (pouze v případech, kdy osobní údaje nebyly shromážděny přímo od subjektu údajů), když uvádí, že správce není povinen poskytnout subjektu údajů takovou informaci, ukáže-li se, že (cit.): „*poskytnutí takových informací není možné nebo by vyžadovalo nepřiměřené úsilí.*“²⁶⁰ Nicméně, jak zdůrazňuje WP 29 ve vypracovaných pokynech vztahujících se k automatizovanému rozhodování a profilování pro účely GDPR, samotná složitost zpracování nemůže být výmluvou pro neposkytnutí jasného vysvětlení, jaká je podstata nebo jaká jsou kritéria, na nichž rozhodování spočívá, a jak probíhá analytická část zpracování dat.²⁶¹

Co se týče dalších práv subjektů údajů, jako jsou např. právo na přístup k osobním údajům, právo na opravu, právo na výmaz nebo rovněž právo na omezení zpracování, tato nezahrnují výjimku výše zmíněného typu, kdy by správce tato práva nebyl povinen uspokojit z důvodu, že to buď ze strany správce není možné, nebo by bylo zapotřebí vynaložit nepřiměřené úsilí. To však neplatí o povinnosti správce notifikovat subjekt údajů o jakémkoliv výmazu osobních

---

²⁵⁸ Článek 79 Důvodové zprávy k Modernizované Úmluvě 108.

²⁵⁹ Článek 21 odst. 4 GDPR.

²⁶⁰ Článek 14 odst. 5 písm. b) GDPR.

²⁶¹ Pokyny k automatizovanému individuálnímu rozhodování a profilování pro účely nařízení 2016/679. 17/CS WP251rev.10 přijaté dne 3. října 2017 WP 29 ve znění naposledy revidovaném a přijatém dne 6. února 2018. s 14.

dat, jelikož tato povinnost může být prominuta v případech, kdy by se uskutečnění této notifikace ukázalo jako nemožné nebo by vyžadovalo nepřiměřené úsilí.

V případě práva subjektů údajů vznést námitky proti zpracování jejich osobních dat dle článku 21 GDPR, a to včetně situací, kdy dochází k analýze big data, správci údajů mohou být zproštěni povinnosti z tohoto práva vyplývající, pokud prokážou nadřazený právní zájem. Toto nicméně neplatí, pokud jsou osobní údaje zpracovávány pro účely přímého marketingu.

Zvláštní odchylky pro výše zmíněná práva mohou být stanoveny, pokud správci zpracovávají osobní údaje pro účely archivace ve veřejném zájmu, pro vědecké či historické účely nebo pro statistické účely.²⁶²

Ve vztahu k profilování a automatizovanému individuálnímu rozhodování jakožto k činnostem úzce souvisejícím s big data problematikou představuje GDPR specifická pravidla, která budou v detailu rozebrána níže. Primárně jsou tato pravidla zakotvena v článku 22 odst. 1 GDPR a zní takto (cit.): „*Subjekt údajů má právo nebyt předmětem žádného rozhodnutí založeného výhradně na automatizovaném zpracování, včetně profilování, které má pro něho právní účinky nebo se ho obdobným způsobem významně dotýká.*“ Toto ustanovení rovněž zavádí obecný zákaz plně automatizovaného rozhodování a zakotvuje určité výjimky.

Profilování a automatizované rozhodování

Stále častěji nachází profilování a automatizované rozhodování využití napříč různými sektory, a to jak v soukromé sféře, tak ve sféře veřejné. Jedná se např. o zdravotnictví, pojišťovnictví, bankovníctví, reklamu a marketing. Tento taxativní výčet oblastí, kde je profilování využíváno jako podpora v rámci rozhodovacích procesů, představuje jen zlomek oblastí, kde lze s tímto novodobým fenoménem přijít do styku.

Za pomoci užití nástrojů strojového učení a umělé inteligence lze z plošně dosažitelných osobních údajů a dat na internetu, příp. ze zařízení k internetu připojených (IoT) nacházet příslušné korelace a vazby, které v konečném důsledku mohou umožnit analyzovat a predikovat jednotlivé aspekty lidského chování, zájmy, rutiny, zvyky atd.

Tyto praktiky jednoznačně přináší výhody v podobě vyšší výkonnosti a úspory zdrojů, ale zároveň mohou mít významný dopad do základních práv a svobod člověka. Způsoby zpracování dat jsou v tomto ohledu často velice komplexní a mnohdy neprůhledné. Riziko netransparentnosti, kdy lidé nemají tušení, že jsou tzv. „profilováni“, může do jisté míry omezit

---

²⁶² Článek 89 odst. 2 a 3 GDPR.

svobodu volby jednotlivce, vést k nepřesným odhadům a ukvapeným závěrům nebo rovněž konzervovat a dále prohlubovat stereotypy. Tato a další rizika vztahující se převážně k soukromí osob se snaží GDPR co možná nejvíce eliminovat.

Profilování

GDPR definuje profilování²⁶³ pomocí tří prvků, které musí obsahovat. Abychom mohli hovořit o profilování, musí jít o (i) automatizovanou formu zpracování, které je (ii) prováděno s osobními údaji, a (iii) předmětem profilování musí být hodnocení některých osobních aspektů vztahujících se k fyzické osobě. Článek 4 odst. 5 GDPR konkrétně uvádí jakoukoliv formu automatizovaného zpracování, čímž se liší od článku 22 GDPR, kde je odkazováno výhradně na automatizované zpracování. Profilování tak musí obsahovat alespoň nějakou formu automatizovaného zpracování, přičemž nemusí být vyloučen lidský zásah. Řečeno jinými slovy a poněkud širěji, profilování si lze představit jako shromažďování informací o jednotlivci a následný rozbor jeho charakteristik nebo způsobů chování, přičemž cílem je zařazení tohoto jednotlivce do specifické kategorie a/nebo predikce či zhodnocení vlastností a schopností jedince, jeho zájmů, chování, zvyků atd.

Užitečným referenčním nástrojem pro výklad definice profilování, zejména v případě jednotlivých etap profilování,²⁶⁴ je Doporučení Rady Evropy RM/Rec(2010)13,²⁶⁵ které rovněž obsahuje definici profilování (nikoliv však zcela totožnou s definicí uvedenou v GDPR) a které se stalo inspirací pro definici profilování obsaženou v GDPR.

Automatizované rozhodování

Automatizované rozhodování ve své podstatě znamená schopnost provádět rozhodnutí bez lidského přičinění za pouhého užití technologických prostředků. Může být založeno na široké škále různých druhů dat a může se i částečně překrývat s profilováním. Profilování a automatizované rozhodování nejsou dvě nutně oddělené činnosti a automatizované rozhodování může být prováděno za užití profilování či bez něho. Není vyloučené, že procesy,

---

²⁶³ Dle článku 4 odst. 4 GDPR se profilováním rozumí (cit.): „*jakákoli forma automatizovaného zpracování osobních údajů spočívající v jejich použití k hodnocení některých osobních aspektů vztahujících se k fyzické osobě, zejména k rozboru nebo odhadu aspektů týkajících se jejího pracovního výkonu, ekonomické situace, zdravotního stavu, osobních preferencí, zájmů, spolehlivosti, chování, místa, kde se nachází, nebo pohybu*“.

²⁶⁴ Jedná se o etapy jako shromažďování dat, jejich automatizovaný rozbor za účelem určení korelací a použití korelací pro analýzu a rozpoznání aspektů současného nebo budoucího chování osoby.

²⁶⁵ Recommendation CM/Rec(2010)13 of the Committee of Ministers to member states on the protection of individuals with regard to automatic processing of personal data in the context of profiling přijaté Výborem ministrů Rady Evropy dne 23. listopadu 2010.

kteře jsou zahájeny jako automatizované rozhodování, se postupně promění v profilování, případně dojde k určitému prolnutí v závislosti na způsobu, jakým jsou data využita.

GDPR přistupuje ke konceptům profilování a automatizovaného rozhodování z hlediska možnosti využití samotného profilování. Rozlišujeme koncepty obecného profilování, rozhodování založeného na profilování²⁶⁶ a výhradně automatizovaného rozhodování, včetně profilování. Na oba naposledy uvedené koncepty cílí právní úprava uvedená v GDPR, přičemž právě výhradně automatizované rozhodování, včetně profilování jde ruku v ruce s využitím big data. S neustálým pokrokem a vývojem strojového učení a umělé inteligence nabývá tento koncept na významu, přičemž jeho potenciální negativní dopad na jednotlivce nemůže být přehlížen a měla by mu být věnována zvýšená pozornost.

Automatizované rozhodování dle článku 22

Jak již bylo uvedeno výše, GDPR v článku 22 představuje zvláštní ustanovení o automatizovaném rozhodování, v rámci něhož uvádí obecné pravidlo zákazu plně automatizovaného individuálního rozhodování a to včetně profilování, které má pro jednotlivce právní účinky nebo se ho obdobným způsobem významně dotýká. Musí se jednat o rozhodnutí, která jsou založena jen a pouze na automatizovaném zpracování a kde není přítomen lidský vliv v rámci rozhodovacího procesu. O lidský vliv nebo zásah půjde v případech, kdy dohled nad rozhodnutím je faktický a smysluplný a kde je dotyčná osoba způsobilá ke změně daného rozhodnutí. V žádném případě nepostačí pouze dohled symbolický. Rovněž není přípustné, aby správce uměle vykonstruoval lidskou účast nebo vliv za účelem vyhnutí se aplikaci článku 22.²⁶⁷

Pokud jde o slovní spojení „právní účinky“ nebo „obdobným způsobem významně se dotýkající“, GDPR bohužel blíže nedefinuje tyto pojmy. Již sama vágnost těchto pojmů napovídá, že se bude jednat o kámen úrazu při jakémkoliv posouzení aplikace článku 22.

V souladu s výkladem WP 29 lze z požadavku na právní účinky usuzovat, že se jedná o zpracování, které bude mít dopad do práv jednotlivce (např. na svobodné hlasování

---

²⁶⁶ Pokud jde o automatizované rozhodování, které není výhradně automatizované a je založené na profilování, aplikují se jak na profilování, tak na automatizované rozhodování základní zásady a obecná pravidla ochrany osobních údajů, jak jsou zakotveny v GDPR. Zvýšený důraz bude kladen zejména na zásadu transparentnosti, účelového omezení, minimalizace údajů a práva subjektů s těmito zásadami spojená (právo na informace, právo na přístup, právo na výmaz a na omezení zpracování, právo vznést námitku). Výčet právních základů pro zpracování pak bude o poznání širší než v případě automatizovaného rozhodování dle článku 22 (viz článek 6 GDPR).

²⁶⁷ WP 29 v rámci Pokynů k automatizovanému individuálnímu rozhodování a profilování pro účely nařízení 2016/679 uvádí příklad, kdy (cit.): „Automatizovaný proces v podstatě vytváří doporučení týkající se subjektu údajů. Pokud lidská bytost prozkoumá a vezme v potaz další faktory při konečném rozhodování, pak toto nebude založeno „výhradně“ na automatizovaném zpracování.“.

ve volbách), případně bude mít vliv na právní postavení osoby (např. posouzení kredibility při poskytování úvěru, hodnocení podmínek pro udělení azylu atp.) nebo se bude dotýkat práv plynoucích ze smlouvy (např. automatické odpojení mobilního telefonu z důvodu nezaplacení účtu).

O poznání složitější bude posuzování, zda onen rozhodovací proces, i když nemá právní účinky, vyvolává alespoň vliv obdobný nebo podobně významný ve svém dopadu. Jinak řečeno, bude se jednat o situace, kde práva či povinnosti subjektu údajů vyplývající ze zákona nebo ze smlouvy nejsou konkrétně dotčeny, ale subjekt údajů by mohl být vystaven dopadům natolik závažným, že by byl způsobilý požadovat ochranu dle předmětného ustanovení. Ze samotného slovního spojení „významně dotýkat“ lze usuzovat, že nestačí, aby se zpracování někoho dotýkalo pouze zanedbatelným způsobem. Naopak, musí být dostatečně rozsáhlé nebo závažné. Zpravidla bude mít potenciálně významný vliv na okolnosti související s dotčenými osobami nebo jejich chováním, přičemž v krajních situacích může docházet k diskriminaci, vyloučení či segregaci jednotlivců.

O tom, jak komplikované je posoudit stupeň dopadu na jednotlivce, resp. ono kritérium „významnosti“, svědčí i znění recitálu 71 GDPR, které jako příklad uvádí (cit.): *„automatizované zamítnutí online žádosti o úvěr nebo postupy elektronického náboru bez jakéhokoli lidského zásahu“*.²⁶⁸ Pokud by znamenalo, že každé rozhodnutí týkající se žádosti o úvěr (ať už jde o úvěr finanční, koupi na splátky či úvěr hypoteční) bude spadat pod článek 22 GDPR, v důsledku velice rozdílného stupně dopadu na dotčeného jedince bude značně komplikované posuzovat významnost oproti vytyčenému prahu.

V této souvislosti upozorňuje WP 29 na možné nástrahy internetové reklamy. Internetová reklama za účelem zacílení na konkrétní jednotlivce a (stále častěji) na celé skupiny jednotlivců čím dál častěji spoléhá na automatizované nástroje a automatizované individuální rozhodování. Jednotlivé prvky online reklamy budou muset být zpravidla posouzeny případ od případu, kdy bude zkoumán dopad na jednotlivce či skupinu jednotlivců ve smyslu její distribuce, dotěrnosti při profilování, očekávání a přání dotčených jednotlivců atd. Nelze přitom vyloučit, že dojde

---

²⁶⁸ Recitál 71 GDPR.

k situacím, kdy zpracování s nepatrným dopadem na jednotlivce bude mít významný dopad na určité skupiny osob.²⁶⁹

Jak již bylo uvedeno výše, existují k pravidlu obecného zákazu výhradně automatizovaného individuálního rozhodování s významným účinkem výjimky. Tento obecný zákaz se nepoužije, pokud je rozhodnutí:

- nutné k uzavření nebo plnění smlouvy mezi subjektem údajů a správcem údajů,²⁷⁰
- povoleno právem EU nebo členského státu, které se na správce vztahuje a které rovněž stanoví vhodná opatření na ochranu práv a svobod a oprávněných zájmů subjektu údajů,²⁷¹ nebo
- založeno na výslovném souhlasu subjektu údajů.²⁷²

Dodatečné záruky při užití výjimek jsou stanoveny v článku 22 odst. 3 GDPR, kde v případech užití výjimek týkajících se uzavření nebo plnění smlouvy a výslovného souhlasu se ukládá správci přijmout vhodná opatření na ochranu práv a svobod oprávněných zájmů subjektu údajů.²⁷³ Jako minimum je stanoveno zajištění práva na lidský zásah²⁷⁴ ze strany správce, práva vyjádřit svůj názor a práva napadnout konkrétní rozhodnutí.²⁷⁵

V tomto ohledu je třeba připomenout, že vzhledem ke zvýšené míře rizika a možným dopadům, které profilování dle článku 22 může pro subjekt údajů představovat, by správci měli

---

²⁶⁹ WP 29 uvádí jako příklad zranitelných osob různé menšiny nebo zranitelné skupiny dospělých osob (osoby trpící závislostí nebo osoby, které se nachází v obtížných životních situacích). Např. osoba ve finanční tísní, která je pravidelně vystavována reklamě týkající se online hazardu, může být více náchylná k tomu, aby těchto služeb využila, přičemž hrozí riziko, že si finanční potíže ještě více prohloubí.

²⁷⁰ Důvody, proč správci mohou mít zájem uplatnit automatizované rozhodování, se většinou týkají zvětšení efektivity procesů a snížení nákladů (často vzhledem k množství dat je rozhodnutí dosažené v kratším čase a účinnost rozhodovacího procesu je větší), snížení rizika chybovosti (snížení pravděpodobnosti selhání lidského faktoru – chyba, zneužití procesu, diskriminace atp.) atd. Nutno dodat, že důkazní břemeno v souvislosti s nezbytností užití profilování a automatizovaného rozhodování je vždy na straně správce, přičemž správce musí prokázat, že neexistuje pro subjekt údajů méně intruzivní metoda.

²⁷¹ V této souvislosti recitál 71 GDPR zmiňuje jako příklad monitorování podvodů a daňových úniků a jejich předcházení a zajištění bezpečnosti a spolehlivosti služby poskytované správcem.

²⁷² Článek 22 odst. 2 GDPR.

²⁷³ Ve vztahu k vhodným zárukám je opět třeba zdůraznit nutnost transparentnosti, přičemž subjekt údajů bude schopen zpochybnit dané rozhodnutí, vznést námitky či projevit svůj názor pouze za předpokladu, že danému rozhodnutí porozumí a bude obeznámen s procesem, který stál za vznikem tohoto rozhodnutí; Nadto by správci měli za účelem vyvarování se možných chyb, předpojatosti, předsudků a nepřesností, které by mohly vzniknout v procesu zpracování, pravidelně revidovat a auditovat příslušné datové soubory, systémy a algoritmy a prověřovat vytvářené korelace.

²⁷⁴ WP 29 označuje lidský zásah jako klíčový prvek, přičemž veškerý přezkum musí vykonávat osoba s patřičným oprávněním a schopností rozhodnutí změnit. Tato osoba by se neměla omezit na prostou analýzu, nýbrž by měla provést detailní posouzení všech relevantní dat a skutečností, a to včetně doplňkových informací, které má k dispozici od subjektu údajů. Více viz Pokyny k automatizovanému individuálnímu rozhodování a profilování pro účely nařízení 2016/679.

²⁷⁵ Článek 22 odst. 3 GDPR.

mít zejména na paměti své povinnosti týkající se transparentnosti. Mimo jiné by tedy měli zajistit, aby subjekty údajů byli o profilování náležitě informováni, což znamená, že jim informace musí být nejen dostupná, ale hlavně musí být jasně komunikována.²⁷⁶

V souladu s články 13 odst. 2 písm. f) a 14 odst. 2 písm. g) GDPR musí správce za předpokladu, že vykonává automatizovaná rozhodnutí spadající pod článek 22, informovat subjekt údajů o několika skutečnostech. Konkrétně musí:

- sdělit skutečnost, že dochází k automatizovanému rozhodování,
- poskytnout smysluplné informace týkající se použitého postupu,
- vysvětlit význam a předpokládané důsledky zpracování pro subjekt údajů.

S nárůstem praktik využívajících komplexních nástrojů strojového učení se správci v praxi mohou potýkat s problémy, jak smysluplně a jednoduše vysvětlit proces automatizovaného rozhodování a profilování. Lze si snadno představit, že detailní popis daného algoritmu a jeho fungování by mohl být pro subjekt údajů mnohdy nesrozumitelný. Správce by tudíž měl najít takový způsob, který mu umožní jednoduchým a zřetelným způsobem sdělit kritéria a podstatu, na nichž rozhodování spočívá. Samotná skutečnost, že vysvětlení fungování procesů, na kterých se zpracování zakládá, je komplikované, však nezakládá výjimku z povinnosti správce postupovat v souladu s pravidly transparentnosti.²⁷⁷

2.4.1.4. Zamyšlení nad současnými a budoucími výzvami pro ochranu osobních údajů v prostředí big data

Nedostatek transparentnosti při nakládání s big data

Současné modely předpovědi založené na analýzách big data jsou neustále posouvány směrem kupředu. Data nejsou užívána ve vztahu k osobám již pouze pro jejich kategorizaci na základě osobnostních rysů a návyků, ale stále častěji jsou analyzovány prvky chování, resp. jejich odraz v běžném jednání (tón hlasu, řeč těla, intenzita psaní, zvýšený tep a teplota atd.)

---

²⁷⁶ Viz recitál 60 GDPR, který ukládá, že (cit.): „subjekt údajů by měl být dále informován o profilování a o jeho důsledcích.“.

²⁷⁷ To ostatně potvrzuje recitál 58 GDPR, kdy konstatuje, že (cit.): „To platí obzvláště v situacích, kdy zapojení celé řady aktérů a technologická složitost znesnadňují subjektu údajů, aby věděl a porozuměl tomu, zda jsou shromažďovány jeho osobní údaje a kdo a za jakým účelem je shromažďuje, jako je reklama na internetu.“.

a jsou užívány v reálném čase. Kromě nejrůznějších benefitů však využití těchto praktik zároveň přináší rizika pro soukromí jednotlivců, která nelze ignorovat.

V poslední době jsme mohli být svědkem řady případů, kdy docházelo k cílenému ovlivňování veřejného mínění. Jedno z nejmarkantnějších zásahů představovalo ovlivnění skupin nerozhodnutých voličů skrze cílené politicky laděné zprávy, inzeráty či reklamy, které byly přizpůsobené jejich postojům a osobnostem.²⁷⁸ Ačkoliv jsou profilování a cílené reklamy realitou všedního světa, povědomí o jejich existenci a fungování je stále mizivé. Jedinci, na které je cíleno reklamou nebo kteří jsou profilováni, si mnohdy tuto skutečnost vůbec neuvědomují či s ní dokonce nevědomky souhlasí.²⁷⁹ Právě profilování se však stává problémem v okamžiku, kdy je zneužito pro manipulaci nic netušících jednotlivců či skupin bez ohledu na to, zda se jedná o marketingové kampaně na podporu prodeje zboží či o kampaně volební a politicky zaměřené.

Ačkoliv v současnosti existují určité záruky technického charakteru schopné poskytnout jistou ochranu proti zneužití big data a osobních údajů (např. pseudonymizace²⁸⁰ osobních údajů²⁸¹), je především nutné zvyšovat povědomí o existenci praktik, jejichž využití má schopnost ovlivňovat chování lidí. Stává se až příliš často, že pro nedostatek informací a nízkou úroveň transparentnosti je subjektům údajů odepřena možnost efektivně uplatňovat svá práva (např. není zřejmé, kdo je správcem údajů) a svobodně a informovaně se rozhodnout o osudu svých osobních údajů. Právě zvýšení povědomí o procesech probíhajících na pozadí zpracování osobních údajů a zajištění vysoké úrovně transparentnosti big data analýz přispěje k posílení individuální kontroly subjektů údajů nad svými osobními údaji.

K zamyšlení nad mírou kontroly, kterou jednotlivci disponují ve vztahu k vlastním osobním údajům, vede právě ona komplexnost a nedostatek transparentnosti při nakládání s big

---

²⁷⁸ Např. referendum UK o vystoupení z EU a „Vote Leave“ kampaň, tvrzené ovlivnění prezidentských voleb v USA v roce 2016, případně prezidentských voleb v Keni v roce 2017 atd.; Více viz ICO. *Investigation into the use of data analytics in political campaigns*, *Investigation update* [online]. 11. července 2018. [cit. 20. 8. 2018]. Dostupné z: <https://ico.org.uk/media/action-weve-taken/2259371/investigation-into-data-analytics-for-political-purposes-update.pdf>; ICO. *Democracy disrupted?, Personal information and political influence* [online]. 11. července 2018. [cit. 20. 8. 2018]. Dostupné z: <https://ico.org.uk/media/action-weve-taken/2259369/democracy-disrupted-110718.pdf>.

²⁷⁹ Subjekty údajů mnohdy udělují souhlas se zpracováním osobních údajů bez plného vědomí, s čím ve skutečnosti souhlasí. Jedná se např. o souhlasy s cílením reklam a profilováním, které mohou být odůvodněny tzv. „zlepšením spokojenosti zákazníků“, a souhlasy s užitím velkých mas osobních údajů pro vývoj a zlepšování analytických nástrojů.

²⁸⁰ Guidelines of the Consultative Committee of Convention 108 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data in a world of big data T-PD(2017)01 přijaté dne 23. ledna 2017 ve Štrasburku (Rada Evropy). s. 2.

²⁸¹ V případě, kdy jsou osobní údaje plně anonymizovány, tj. neexistuje jakákoliv informace, která by umožnila spojit daný údaj s konkrétním subjektem, se neuplatní působnost GDPR.

data. Individuální kontrola subjektů údajů nad svými osobními údaji by měla být koncipována s ohledem na sociologický a technologický kontext za současného uvážení nedostatku klíčových znalostí na straně subjektů údajů. V souvislosti s big data se nabízí širší koncept kontroly nad užitím dat, podle kterého se individuální kontrola vyvine v komplexnější proces, v rámci kterého budou využity techniky vícenásobných posouzení dopadů (tzv. „*impact assessment*“), které budou cílit na možná rizika vztahující se k užití dat.²⁸²

Některé výzvy spojené s big data a umělou inteligencí

Jelikož zpracování každé z níže uvedených otázek by samo o sobě vydalo rozsahem na samostatnou práci, budou v následujícím stručném přehledu uvedeny pouze některé výzvy, kterým právo ochrany osobních údajů čelí nebo kterým v kontextu big data a umělé inteligence čelit teprve s největší pravděpodobností bude.

Big data a umělá inteligence vyvolávají hned několik otázek ve vztahu k identifikaci správců a zpracovatelů osobních údajů, rozsahu jejich povinností a jejich odpovědnosti. Typicky se jedná o otázky typu: Kdo je v případě shromažďování a zpracovávání tak velkého množství dat jejich „vlastníkem“?²⁸³ Pokud data zpracovávají nezávislé inteligentní stroje a software, koho lze vlastně označit za správce osobních údajů? Jaký rozsah odpovědnosti a jaké povinnosti přísluší každému z aktérů v cyklu zpracování a analýzy big data? Pro jaké účely a jak dlouho mohou být big data užívána?

Tento krátký demonstrativní výčet otázek napovídá jediné. Bude třeba investovat značné úsilí do hledání odpovídajících právních řešení rizik a problémů, které ve světě big data, umělé inteligence a strojového učení mohou v souvislosti se zpracováním osobních údajů vyvstat. A tak ačkoliv v současnosti disponujeme nejaktuálnější právní úpravou v podobě GDPR a další posila v podobě nařízení o ochraně soukromí a elektronických komunikacích je na své cestě legislativním procesem²⁸⁴, složité vztahy vznikající ve světě těchto revolučních technologií zůstávají obrovskou výzvou.

Pokud jde o složité právní vztahy, zvláštní pozornost si zaslouží téma odpovědnosti v kontextu umělé inteligence a zpracování osobních údajů. Mnoho iniciativ v oblasti umělé

---

²⁸² Guidelines of the Consultative Committee of Convention 108 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data in a world of big data T-PD(2017)01 přijaté dne 23. ledna 2017 ve Štrasburku (Rada Evropy). s. 1.

²⁸³ K tomu více viz kapitola 3.2.

²⁸⁴ Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 10. ledna 2017 o respektování soukromého života a ochraně osobních údajů v elektronických komunikacích a o zrušení směrnice 2002/58/ES (nařízení o soukromí a elektronických komunikacích) COM/2017/010 final.

inteligence napovídá, že toto téma bude nabývat na významu v přímé úměře s pokrokem v oblasti jejího autonomního rozhodování. V okamžiku, kdy stroje s umělou inteligencí budou schopny autonomně přijímat rozhodnutí založené na výsledcích jimi shromážděných a zpracovaných osobních údajích, bude zcela nevyhnutelné vedle právních a etických aspektů²⁸⁵ zejména přehodnotit systém právní odpovědnosti.

Ačkoliv je v rámci GDPR nově obsažen právní rámec upravující osobní odpovědnost správců a zpracovatelů za nezákonné zpracování osobních údajů²⁸⁶, zůstává ke zvážení, do jaké míry je tento aplikovatelný v souvislosti s činností umělé inteligence. Konkrétně umělá inteligence a automatizované rozhodování vyvolává otázku, kdo bude odpovědný za porušení konkrétních pravidel týkajících se ochrany osobních údajů či soukromí v případech, kdy z důvodu složitosti a množství zpracovávaných dat není možné ono pochybení někomu s jistotou přičítat.

V tomto ohledu se dostáváme k další nezodpovězené otázce týkající se odpovědnosti, a sice jaký druh odpovědnosti se uplatní. Ruku v ruce s touto otázkou jde problematika týkající se toho, jak na umělou inteligenci a algoritmy z právního hlediska nahlížet. Budou-li totiž tyto klasifikovány jako produkty, bude na jejich pochybení s největší pravděpodobností pohlíženo optikou právních ustanovení upravujících odpovědnost za vadu výrobku. Ta však na rozdíl od osobní odpovědnosti správců za nezákonné zpracování osobních údajů a zpracovatelů není obsažena v rámci GDPR. Za této situace tedy vyvstává problém spočívající v absenci pravidel, která by jasně určovala, jaký režim odpovědnosti aplikovat a za jakých situací, případně do jaké míry jsou tyto druhy odpovědnosti kompatibilní. V tomto smyslu je zřejmé, že bude třeba zaplnit mezery v občanském právu tam, kde vznikají nejasnosti ve smyslu, jak pohlížet na umělou inteligenci, robotiku, algoritmy a automatizované rozhodování a jaká pravidla týkající se odpovědnosti se vlastně uplatní.²⁸⁷

---

²⁸⁵ Pro více informací viz např. internetové stránky The European AI Alliance založené Evropskou komisí za účelem vytvoření platformy pro širokou skupinu zúčastněných stran, která má za cíl doplnit a podpořit práci expertní skupiny AI High Level Expert Group, zejména při přípravě pokynů k etickému přístupu v rámci AI a zajištění konkurenceschopnosti evropského regionu v rozvíjející se oblasti umělé inteligence – <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/european-ai-alliance>.

²⁸⁶ Článek 77-79 a článek 82 GDPR.

²⁸⁷ Více viz Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Artificial Intelligence for Europe COM (2018) 237 final ze dne 25. dubna 2018; Národní strategie umělé inteligence v České republice vypracovaná Ministerstvem průmyslu a obchodu z května 2019. [online]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/umela-inteligence/umela-inteligence-v-eu-a-cr-172079/>; Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů ze dne 8. dubna 2019 o Budování důvěry v umělou inteligenci zaměřenou na člověka COM(2019) 168 final;

3. (Big) data na vzestupu aneb cesta kupředu

3.1. Data a s nimi spojené výzvy pro současný právní rámec

Jak je patrné z výše uvedených kapitol, existující právní rámec v EU není zcela optimální a rozhodně neulehčuje a nenahrává úspěšným datovým transakcím či jakýmkoliv jiným operacím, v rámci nichž jsou data primární komoditou. Nedostatky tohoto právního rámce mohou být spatřovány hned v několika faktorech. Především se však bude jednat o často mylné koncepce informací a dat ze strany práva (s čímž úzce souvisí otázka „vlastnictví“ dat), potenciální práva k užití dat bez dostatečných prostředků nutných k jejich efektivnímu uplatnění a dosažení jejich ochrany a značně fragmentovanou právní úpravu na úrovni jednotlivých členských států.

V současnosti na poli EU neexistuje ucelená legislativa, která by poskytovala jednotnou a celistvou ochranu datům. Místo toho současná legislativa EU rozeznává několik druhů právní ochrany, které jsou za určitých podmínek přímo či nepřímo aplikovatelné na užití dat, ačkoliv jejich primárním účelem není chránit data samotná. Je tedy třeba mít stále na paměti, že ať už jde o právní ochranu dle autorského práva, ochranu databází či ochranu obchodního tajemství byly tyto koncipovány za účelem ochrany literárních a uměleckých, potažmo vědeckých děl, struktur databází, resp. vkladů do nich vložených nebo ochrany utajovaných informací, a nikoliv za účelem ochrany surových dat.

V tomto světle je třeba připomenout, že taková právní úprava, která by se konkrétně zaměřovala na ochranu dat a zároveň platila na celém území EU, je v současnosti právní úprava ochrany osobních údajů, tj. ochrana specifických druhů dat.²⁸⁸ Jak bylo vysvětleno výše, nárok na ochranu zvláštních druhů dat nelze zaměňovat za jejich vlastnictví a konkrétně právní úprava ochrany osobních údajů kupříkladu vychází a je zároveň limitována právem na ochranu soukromí jednotlivců. Těm je poskytována jistá míra kontroly nad nakládání se svými osobními údaji prostřednictvím výkonu specifických práv týkajících se samotných dat.

Pokud jde o data, která nejsou způsobilá dosáhnout alespoň částečné ochrany poskytované současnou právní úpravou, bude velice složité tato efektivně ubránit od jakéhokoliv neoprávněného užití třetími stranami. I přes na první pohled značné množství způsobů, jak dle platného práva data chránit, lze konstatovat, že tyto jednotlivé systémy právní ochrany se budou

---

²⁸⁸ S výjimkou ochrany obchodního tajemství, které, jak již bylo nastíněno výše, není v této práci věnován prostor.

často z velké části překrývat či se naopak vůbec nebudou vztahovat na určité typy dat. Taková situace nahrává vzniku právního vakua, kdy jednotlivým aktérům, kteří s daty disponují v rámci různých etap jejich zpracování, nemůže být zaručeno, že investice vložené do sběru, vytváření, analýzy či zpracování dat budou v bezpečí.

Odhlédneme-li od neexistence celistvé právní úpravy šité na míru pro ochranu dat, lze nedostatky v současné existující právní ochraně dat rovněž z velké části přičítat nedostatečné harmonizaci odpovídající legislativy na území EU (s výjimkou právní úpravy ochrany osobních údajů a obchodního tajemství). V jednotlivých členských státech se mohou lišit nejen kritéria, kterých je třeba dosáhnout za účelem dosažení té které ochrany, ale i rozsah poskytované ochrany, případně dostupné nápravné prostředky. Z povahy věci tak v případě, kdy existuje několik různých právních úprav, nelze spoléhat na plošnou aplikaci právní ochrany na území EU, a je o poznání složitější uplatňování jednotlivých práv, jejich dokazování, licencování atd. Fragmentace právní úpravy je o to relevantnější, pokud do hry vstoupí nové technologie typu big data, IoT, cloud computing atp., v rámci jejichž využití je přesun nashromážděných, uschovaných, analyzovaných či jinak zpracovaných dat napříč členskými státy EU na denním pořádku. V těchto situacích pak mohou data podléhat různým, či naopak vůbec žádným typům ochrany.

3.2. Otázka vlastnictví dat a její vybraná navrhovaná řešení

Výše uvedené kapitoly měly za cíl nejen popsat vybrané právní aspekty big data, ale zároveň upozornit na možné výzvy pro právní úpravu EU. S ohledem na cíle EU, která spoléhá na data jako na hlavní hybnou sílu ekonomického rozvoje, je otázkou, zdali stav, kdy zákonodárce a právní věda nedostatečně zodpovídají palčivé otázky vyvstávající v souvislosti s daty a neposkytují nezbytnou právní jistotu, je dlouhodobě udržitelný. Jedna z nejdiskutovanějších otázek je otázka vlastnictví dat, jejíž zodpovězení by mohlo být klíčem k nalezení optimálního nastavení právního režimu ochrany aplikovatelného na data.

S přibývajícím množstvím dat a subjektů, které data zpracovávají, je vcelku pochopitelné, že nejen ze strany veřejnosti stále častěji zaznívá, čím jsou ta samotná data, kdo je vůbec vlastní. Důvodem, který činí odpověď na tuto otázku natolik žádanou, je bezpochyby ekonomická hodnota, která je v datech ukryta. Jakkoliv samozřejmě se zdá být očekávání, že aktivum, jehož

hodnota dosahuje trilionu dolarů (což platí právě o big data),²⁸⁹ bude mít zcela transparentní a snadno dohledatelný vlastnický titul, při střetu s realitou je tato představa naprosto roztržena.

Momentálně právo Evropské unie žádným způsobem neupravuje konkrétní otázku vlastnictví dat, přičemž ani rozhodovací praxe na úrovni Evropské unie neposkytuje jasné a konkrétní ukazatele, které by vnesly světlo do právní nejistoty, kterou otázka vlastnictví dat zcela jistě představuje.²⁹⁰ Zatímco ani legislativa na úrovni členských států se nezabývá otázkou vlastnictví dat (Českou republiku nevyjímaje), lze pozorovat, že rozhodovací praxe soudů některých členských států se čas od času otázkou vlastnictví dat do jisté míry zabývá, což přispívá k diskuzím týkajícím se vlastnictví dat a potenciální novelizace konkrétních ustanovení civilního práva.²⁹¹

Evropská komise několikrát identifikovala různé výzvy, se kterými se bude třeba vyrovnat na cestě k prosperující ekonomice, která bude založena na datech. Ve svém sdělení z roku 2014 uzavřela, že k tomu, aby bylo možné chopit se příležitosti a soutěžit tak v budoucí ekonomice založené na datech, bude muset EU mimo jiné zajistit, že (cit.): „*odpovídající právní rámec a příslušné politiky (například pro oblast interoperability, ochrany údajů, bezpečnosti a práv duševního vlastnictví) jsou k datům vstřícné, což povede k větší právní jistotě pro podniky a vybuduje důvěru spotřebitelů v datové technologie (volně přeloženo z anglického originálu).*“²⁹²

V souvislosti s regulatorními otázkami Evropská komise vyzdvihuje problematiku ochrany osobních údajů, ochranu spotřebitele, vytěžování dat a bezpečnosti. Vyjadřuje také obavy související s vlastnictvím dat a odpovědností za jejich distribuci, jakož i s požadavky na umístění dat, které v několika odvětvích omezují přeshraniční tok informací a představují překážku pro jednotný trh big data. Evropská komise tyto obavy rovněž potvrzuje v dokumentu nazvaném jako „*inception impact assesment*“ vydaném Generálním ředitelstvím pro komunikační sítě, obsah a technologie, kde je znovu diskutována právní nejistota týkající se nejen vlastnictví dat,

---

²⁸⁹ Viz big data - The Trillion Dollar Asset. *Icrunchdata* [online]. 2015. [cit. 20. 10. 2018]. Dostupné z: <https://icrunchdata.com/blog/340/big-data-the-trillion-dollar-asset/>.

²⁹⁰ K tomu srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 3. července 2012 ve věci C-128/11 UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp. [online]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-128/11&language=CS>., který dle některých autorů pomyslně otevřel dveře pro diskuzi týkající se vlastnictví nehmotných statků.

²⁹¹ Pro přehled soudní rozhodovací praxe ve vztahu k vlastnictví dat v jurisdikcích Belgie, Francie, Německa, Itálie, Španělska a Velké Británie viz VAN ASBROECK, Benoit; DEBUSSCHE, Julien; CÉSAR, Jasmien. *Buiding the European Data Economy : Data Ownership White Paper* [online], Bird&Bird. 2017. s. 23-25. [cit. 20. 10. 2018]. Dostupné z: <https://www.twobirds.com/en/news/articles/2017/global/data-ownership-in-the-context-of-the-european-data-economy>.

²⁹² Evropská komise, Sdělení Komise ze dne 2. července 2014 nazvané *Na cestě k prosperující ekonomice založené na datech* (COM (2014) 0442).

ale i jejich kontroly, užití a odpovědnosti za jejich užití, které v konečném důsledku opět znamenají překážku pro volný pohyb dat v rámci jednotného trhu EU.²⁹³

Ve snaze nalézt odpověď na to, kdo konkrétně vlastní shromážděná, vytvořená, analyzovaná, obohacená či jinak zpracovaná data, jsou jednotlivými autory předkládána nejrůznější řešení a koncepty, které nastiňují možný směr, kterým by se mohl vývoj legislativy ve vztahu k datům ubírat. Téma vlastnictví dat podtrhává veškeré otázky a problémy týkající se kontroly, managementu a ochrany dat a lze s jistotou tvrdit, že bude mít významný dopad na budoucí vývoj digitální ekonomiky a obchodu s daty nejen v EU. Zejména z tohoto důvodu se stala právě tato problematika středobodem řady odborných diskuzí v kruzích právních expertů, ale i na půdě Evropské komise, a to i přes značné výhrady, které koncept vlastnictví dat obklopují. Ačkoliv v současnosti nelze očekávat jasnou odpověď na tuto velice komplexní otázku, je za účelem ilustrace mnohosti názorů odborné veřejnosti vhodné se na závěr této práce s některými seznámit.

3.2.1. Data a absolutní práva k nim

Digitální data se stala dostupnými a jsou v současnosti natolik rozšířena právě kvůli enormním investicím v IT sektoru, díky nimž se hodnota dat vyšplhala do závratných výšin. Celou situaci týkající se vlastnictví dat tak do jisté míry komplikuje množství subjektů a jejich domnělé nároky na „vlastnictví dat“ s ohledem na to, jakou roli hrají v pomyslném koloběhu dat (od samotného užití dat, po jejich kompilaci a strukturování, až po jejich analýzu, obohacování či jejich prodej).

Vezmeme-li v úvahu na úvod popsaný charakter dat, zejména jejich „neomezenost“, dojdeme k závěru, že data nejsou jako jakákoliv jiná hmotná či nehmotná věc ve smyslu úpravy občanského zákoníku. Právě jejich konkrétní specifické charakteristiky a povaha mají za následek, že data jsou tak velice těžko zařaditelná pod klasický právní koncept vlastnictví podle občanského zákoníku, což jen potvrzuje absence snahy zákonodárce jakkoliv vlastnictví dat regulovat.

Téma vlastnictví dat, resp. otázku zakládání práv k datům rozebírá v již citovaném odborném článku Radim Polčák.²⁹⁴ Pokud jde o data jako taková, řeší Polčák kromě pojmového

---

²⁹³ Evropská komise, *European Free Flow of Data Initiative within the Digital Single Market* (Inception impact assessment) [online]. 2016. [cit. 20. 10. 2018]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2016_cnect_001_free_flow_data_en.pdf.

²⁹⁴ POLČÁK, 2018, op. cit., s. 82.

odlišení informace a dat zejména téma absolutních práv k datům. Na úvod podotýká, že na rozdíl od informace se na první pohled může zdát, že data coby statická kategorie mohou být předmětem absolutních práv. Typicky by se tak mohlo jednat o formu vlastnictví nebo držby.

Ačkoliv se právo doposud nikdy nevydalo cestou systematické úpravy vlastnictví dat a informací (což Polčák považuje za pozoruhodné s ohledem na to, že je užívána terminologie analogická s absolutními právy k reálným statkům)²⁹⁵, nelze přehlížet určité definiční a koncepční nesrovnalosti ve vnímání dat a jejich vlastnictví. Za užití příkladů v podobě autorského práva a práva ochrany osobních údajů autorského práva Polčák v tomto směru konstatuje, že (cit.): „ (...) *se podařilo vytvořit systém, v němž absolutní charakter mají až na výjimky práva nikoliv k datům, ale k různým souvislostem jejich existence, typicky k formě a důsledku jejich užití.*“²⁹⁶

Jako výjimka z chybného zakládání absolutních práv přímo k datům jsou ze strany Polčáka označovány situace, kdy je fyzicky možné s daty nakládat, resp. je určitým způsobem fakticky kontrolovat. Předně se bude jednat o případy, kdy jsou data spojena se svým nosičem takovým způsobem, že jejich samostatné užití nepřipadá v úvahu. Za druhý výjimečný případ je označována situace, kdy jsou data zašifrována tak sofistikovaným šifrovacím nástrojem, že s daty není možné nakládat bez použití dešifrovacího klíče. K tomu však Polčák jedním dechem dodává, že ani v těchto případech není třeba zakládat bezprostředně k datům absolutní práva (typicky právo vlastnické nebo jeho derivát), přičemž za účelem absolutní kontroly nad těmito daty stačí pouze založit úplnou kontrolu nad datovým nosičem nebo šifrovacím nástrojem.²⁹⁷

Právě na charakteru absolutních práv je možné demonstrovat rozdíl mezi daty a reálnými věcmi. Zatímco reálné věci jsou co do svého výskytu svým způsobem unikátní, data jsou v tomto směru relativně neomezená. Charakter práv k datům pak popisuje Polčák jako totožný ve všech případech bez ohledu na to, o jaký typ dat jde nebo která část systému platného práva se mu věnuje.²⁹⁸ Na rozdíl od reálných věcí, kdy jejich vlastník typicky disponuje pěti základními typy absolutních práv (právo věc držet, užívat, požívat, disponovat s ní či ji zničit), v případě dat lze

---

²⁹⁵ Ibid., s. 82.

²⁹⁶ Ibid., s. 83.

²⁹⁷ Ibid., s. 84.

²⁹⁸ Ibid., s. 86.

vzhledem k jejich povaze hovořit pouze o právu užití dat²⁹⁹, přičemž jeho formy se budou lišit v závislosti na souvislostech jejich výskytu.

Vedle absolutního práva na užití dat, které může být založeno zákonem (typicky se jedná např. o autorské právo, právo *sui generis* k databázi, právo na ochranu soukromí, ochranu obchodní tajemství), mohou existovat i práva relativní (vznikající na základě smlouvy). Stejně jako v případě absolutních práv je i jejich jediným použitelným obsahem užití dat. V tomto ohledu Polčák dodává, že (cit.): „[p]řestože se absolutní a relativní práva k datům (resp. k jejich užití) vzájemně liší co do charakteru i způsobu svého vzniku, jejich společným rysem je, že zakládají na straně oprávněného možnost rozhodovat o užití dat a na straně povinného (tím je u absolutních práv zbytek světa) pak povinnost takové rozhodnutí respektovat.“³⁰⁰ K tomu navrch dodává, že (cit.): „Sama skutečnost, že nějaký subjekt data vytvoří, upraví, nebo je dostane pod svoji kontrolu, tedy nevede bez dalšího k založení absolutních nebo relativních práv k nim (resp. k založení jim odpovídajících povinností ostatních subjektů) - k tomu je totiž třeba, aby takové jednání naplnilo některou ze zákonných hypotéz.“³⁰¹

V situacích, kdy tedy původce dat nemůže spoléhat na absolutní práva k užití dat, ale chce právně upravit užití dat takovým způsobem, aby bylo v jeho prospěch, musí hledat v právním řádu jiné možnosti, jak správně ošetřit a založit právní kontrolu nad užitím dat ve vztahu k relevantnímu okolí (typicky smlouvou). V tomto kontextu je tedy vždy nutné mít na paměti specifickou povahu dat a s tím spojenou problematiku zakládání absolutních a relativních práv k datům.

3.2.2. Vlastnictví osobních údajů v kontextu IoT

Problematice konceptu vlastnictví dat (konkrétně osobních údajů) se mimo jiné věnuje Václav Janeček ve svém odborném článku, kde rozebírá vlastnictví osobních údajů v IoT.³⁰² Ačkoliv se článek zabývá vlastnictvím užší množiny dat, autor hned v úvodu předestírá, proč právě debata na téma vlastnictví osobních údajů by měla předcházet debatám o vlastnictví dat obecně. Nejen legislativní vývoj na poli ochrany osobních údajů, ale zejména neustále

---

²⁹⁹ S výjimkou dvou speciálních případů popsaných výše, přičemž však i v těchto situacích lze výkon všech absolutních práv (jako u reálných věcí) vztáhnout pouze k fyzickému nosiči, resp. šifrovacímu nástroji nikoliv k datům samotným.

³⁰⁰ POLČÁK, 2018, op. cit., s. 87.

³⁰¹ Ibid.

³⁰² JANEČEK, Václav. Ownership of personal data in the Internet of Things. *Elsevier Ltd.: Computer law & security review* 34 [online]. 2018. [cit. 20. 9. 2018] s. 1039 – 1052. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0267364918300487?via%3Dihub>.

se pohybující hranice mezi daty neosobními a daty osobními napovídají,³⁰³ že se nelze vyhýbat vyřešení otázky vlastnictví osobních údajů jakožto klíčového ekonomického statku.³⁰⁴

Autor v první řadě striktně odděluje koncepci osobních údajů a osobních informací. Dále své úvahy, zda lze koncept vlastnictví aplikovat na osobní údaje v kontextu IoT, staví okolo dvou stěžejních přístupů formujících veškeré debaty týkající se vlastnictví, a sice přístupu „shora dolů“³⁰⁵ a „zdola nahoru“³⁰⁶. Jednotlivé výhody a nevýhody, jakož i limitace těchto přístupů jsou v článku zevrubně popsány a analyzovány, přičemž autor ve vztahu k vlastnictví osobních údajů v IoT odmítá přístup shora dolů a představuje revidovaný přístup zdola nahoru. Ponecháme-li stranou, že oba přístupy mají svá úskalí a omezení, je třeba vyzdvihnout, že jedna z hlavních limitací přístupu shora dolů,³⁰⁷ a to nejen ve vztahu k osobním údajům, je fakt, že dle článku 345 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU)³⁰⁸ EU formálně nemá pravomoc zavést vlastnictví dat jakožto nový typ práva. Úprava vlastnictví majetku je výslovně vyloučena z pravomocí svěřených EU, a tudíž je nemožné si představit, že by nový typ vlastnického práva mohl vzniknout na základě autoritativního aktu EU (tj. tzv. „shora dolů“).

Přístup zdola nahoru Václav Janeček představuje jako upřednostňovanou variantu při své argumentaci pro zavedení vlastnictví osobních údajů v IoT, přičemž zároveň dodává, že tento přístup není perfektní, bude potřebovat náležitou revizi (kterou zároveň nastiňuje) a bude čelit mnoha obtížím při jeho objasnění a aplikaci.³⁰⁹ V tomto ohledu dodává, že v případě úspěchu tohoto přístupu musí tento koncepčně lépe zahrnout osobní údaje jako potenciální předměty vlastnického práva a IoT jako klíčové budoucí prostředí pro datové transakce. Dále upozorňuje na nutnost jasně odlišit informace a data (uvažovat o vlastnictví pouze k datům) a v kontrastu s existující literaturou argumentuje, že osobní a neosobní data nejsou dvěma koncepčně

---

³⁰³ WENDEHORST, Christiane. *Of Elephants in the Room and Paper Tigers: How to Reconcile Data Protection and the Data Economy*. In: LOHSSE, Sebastian; SCHULZE, Reiner; STAUDENMAYER, Dirk. *Trading Data in the Digital Economy: Legal Concepts and Tools : Münster Colloquia on EU Law and the Digital Economy III*. Gebunden, 2017. 332 s. ISBN 978-3-8487-4565-4.

³⁰⁴ World Economic Forum in Collaboration with Bain & Company, Inc. *Personal Data: The Emergence of a New Asset Class* [online]. An Initiative of the World Economic Forum – leden 2011. [cit. 20. 9. 2018]. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_ITTC_PersonalDataNewAsset_Report_2011.pdf.

³⁰⁵ Jak uvádí Václav Janeček, podstatou tzv. Top-down approach označovaného často jako přístup pozitivistický je, že nějaká nadřazená autorita vlastnictví udělí, jinak by totiž neexistovalo. Vlastnictví *de jure* tak předchází vlastnictví *de facto*. Volně přeloženo z anglického originálu JANEČEK, 2018, op. cit.

³⁰⁶ Jak uvádí Václav Janeček, podstatou tzv. Bottom-up approach je, že vlastník, vlastnické právo a cenný zdroj by existovaly bez ohledu na právní systém. Vlastnictví *de facto* tak předchází vlastnictví *de jure*, přičemž vlastnictví *de jure* je zavedeno pouze za účelem zajištění stability. Přeloženo z anglického originálu JANEČEK, 2018, op. cit.

³⁰⁷ K dalším limitacím vycházejícím ze samotného charakteru osobních údajů, důvodu a účelu jejich ochrany viz Ibid.

³⁰⁸ Článek 345 Smlouvy o fungování EU.

³⁰⁹ Např. adresovat problém transparentnosti osobních údajů jako předmětu ochrany vlastnictví, jak transparentně vložit prvek ocenění do osobních dat atd. Více viz Ibid., s. 1051.

nekompatibilními pojmy. Konečně otázku, kdo vlastní data, resp. otázku přidělení vlastnických práv k osobním údajům, striktně abstrahuje od hlediska ochrany soukromí, přičemž se subjekty osobních údajů by nemělo být *a priori* zacházeno jako s privilegovanou kategorií potenciálních vlastníků.³¹⁰

3.2.3. Koncept nového nevýhradního vlastnického práva k datům

S ohledem na aktuální podobu právní úpravy v EU předložil kolektiv expertů v rámci EU projektu TOREADOR návrh na vytvoření nového nevýhradního vlastnického práva k datům, který by dle jejich názoru mohl být jednou z odpovědí na požadavky datové ekonomiky EU. Hlavními charakteristikami tohoto práva by byly:

- jeho nevýhradnost,
- spíše než o typ práva duševního vlastnictví by šlo o čistě vlastnického práva,
- jednalo by se o právo k jednotlivým datům, které se přirozené rozšíří na celé datové sady, jejichž součástí jsou tyto jednotlivé části.³¹¹

Nevýhradnost tohoto vlastnického práva je odůvodněna povahou dat, která jsou nekonkurující, nevýlučná a nevyčerpatelná. Neomezený počet aktérů může nakládat se stejnými daty, aniž by si navzájem do svých činností jakkoliv zasahovali, a data mají zároveň potenciál neomezené dostupnosti. To vše by dle autorů mělo být promítnuto v novém právu. Mimo zmíněného reflektování povahy dat by nevýhradní charakter měl za cíl vést ke sdílenému nekonkurujícímu užívání dat rozdílnými subjekty s různými záměry a posílit tak hospodářskou soutěž v datové ekonomice.³¹²

Vytvoření práva typově odpovídajícímu právu vlastnickému je upřednostněno před právem duševního vlastnictví z několika důvodů. Autoři zde zdůrazňují, že právo duševního vlastnictví je udělováno jako forma odměny za určitý druh vynaloženého duševního úsilí, které je (v závislosti na typu práva duševního vlastnictví) měřeno mírou originality, novosti, rozlišovací způsobilosti nebo obdobného kritéria.³¹³ V důsledku toho je pak ochrana práva duševního vlastnictví poskytována pouze limitně. Autoři v tomto ohledu uzavírají, že datová ekonomika EU

---

³¹⁰ Ibid., s. 1052.

³¹¹ VAN ASBROECK; DEBUSSCHE, CÉSAR, 2017, op. cit., s. 121.

³¹² Ibid.

³¹³ Ibid.

však požaduje ochranu i takových dat, která by nedosahovala na ochranu dle práva duševního vlastnictví. Navíc ochrana dle principů práva duševního vlastnictví by vedla k příliš exkluzivnímu a ochrannému právnímu rámci, který by nekorespondoval se specifickými vlastnostmi dat a neposkytoval by flexibilitu potřebnou pro analýzu velkých objemů dat.³¹⁴

Konečně, pokud jde o požadavek, aby právo vytvořilo nevýhradní nárok na jednotlivé části dat, autoři tento zdůvodňují vzrůstajícím ekonomickým významem pouhých částí dat, které by tudíž měly být náležitě chráněny.³¹⁵ Dle autorů bude potom rozhodné, ve kterém momentě se informace kvalifikuje jako data a bude způsobilá těžit z ochrany poskytované tímto nevýhradním vlastnickým právem.³¹⁶ Aby si však mohl kdokoliv nárokovat toto vlastnické právo k datům, měl by nějakým způsobem data zpracovávat.³¹⁷ Za účelem prokázání tohoto zpracování, zvýšení právní jistoty a poskytnutí záruky, že budou chráněna pouze zpracovávaná data a bude zamezeno zneužití tohoto práva, autoři navrhují zavést povinnost sledovatelnosti. Ta by se skládala z povinnosti být schopen vždy prokázat původ a provedené zpracování dat, k němuž je nárokováno vlastnictví. Jako vhodné řešení je navrhováno zavedení datových protokolů, které by byly pravidelně aktualizovány s každým novým zpracováním a převáděny spolu s daty.³¹⁸

Aby byla dosažena uspokojivá úroveň právní jistoty, je navrhováno toto právo ukotvit v rámci civilního práva. Autoři věří, že regulace občanskoprávního konceptu vlastnictví dat na úrovni EU je dosažitelná, přičemž použití nezávazných právních nástrojů (tzv. „*soft law*“) dále upřesní a doplní koncept nevýhradního vlastnického práva k datům.³¹⁹ Toto řešení, v rámci něhož by na jedné straně byl pevně zakotven princip vlastnictví dat a na straně druhé by smluvní ujednání blíže definovala jeho implementaci, by nabízelo dostatečnou právní jistotu při zachování nezbytné flexibility.

3.2.4. Koncept ochrany dat založený na právu duševního vlastnictví

Odlišným směrem v porovnání s navrhovaným řešením výše zmíněných autorů se ubírá úvaha Michaela Mattioliho, který navrhuje koncipovat ochranu big data na základě práva

---

³¹⁴ Ibid.

³¹⁵ Ibid.

³¹⁶ Je přitom vycházeno z definice „data“ dle standardů ISO/IEC 2382-1, revidováno ISO/IEC 2382:2015 – Informační technologie – Slovník.

³¹⁷ Ibid., opět vycházeno z definice zpracování dat dle standardů ISO.

³¹⁸ VAN ASBROECK; DEBUSSCHE, CÉSAR, 2017, op. cit., s. 125.

³¹⁹ Ibid.

duševního vlastnictví.³²⁰ Ve svém článku správně považuje big data za motor pro inovace, které by mohly posílit sociální a ekonomický blahobyt. V tomto směru vidí autor nebezpečí v tom, že tyto inovace často nemusí nikdy spatřit světlo světa, protože jsou za účelem zachování konkurenční výhody jednotlivými producenty a zpracovateli úzkostlivě střeženy.³²¹ Snaží se proto navrhnout řešení, které by podporovalo sdílení big data praktik.

Jako jednu z možností vidí navržení speciální ochrany *sui generis* založené na právu duševního vlastnictví.³²² Tato ochrana by byla dostupná subjektům, jež např. odhalí popis svých shromážděných dat nebo techniky a metody analýzy či jiného zpracování. Samotný právní konstrukt by byl dle autora definován třemi charakteristikami, a sice:

- předmětem, na který se právo vztahuje,
- výhradními právy udílenými osobám, které zveřejní předmět práva,
- souborem akvizičních pravidel, jimiž je podmíněna exkluzivita.

Pokud jde o předmět ochrany, nově navrhované právo by po vzoru americké úpravy patentového práva chránilo jakákoliv data, která byla shromážděna nebo s nimiž bylo manipulováno dle jedné nebo více metod, které na první pohled pro odborníky v oboru nejsou zřejmé. O dotýcnou hypotetickou ochranu by pak mohly usilovat ty osoby, které zveřejní shromážděná data a jejich organizační schémata a praktiky, která jsou relevantní pro každou část dat, o jejichž ochranu usilují.

3.3. Smluvní úprava právních vztahů vznikajících v souvislosti s daty

Současný výše popsaný neuspokojivý stav právního rámce nutí jednotlivé aktéry koloběhu dat hledat taková řešení, která by jim poskytovala právní jistotu při užívání dat. Pravděpodobně doposud jediný přesvědčivý způsob, jak upravit jednotlivá práva a povinnosti ve vztazích zahrnujících data, je za použití smluvních ujednání. Stále častěji je spoléháno na klasický smluvní vztah, v rámci něhož jsou jednotlivé smluvní strany povinny řídit se předem vydefinovanými parametry. Ponecháme-li stranou otázku, zda smluvní ujednání poskytují ten

---

³²⁰ MATTIOLI, Michael. *Disclosing Big Data* [online]. Minnesota Law Review, [99:535 2014]. s. 535 – 583. Dostupné z: http://www.minnesotalawreview.org/wp-content/uploads/2015/02/REVISEDMattoli_MLR1.pdf.

³²¹ Ibid., s. 577.

³²² Ibid., Autor v tomto ohledu zároveň dodává, že (cit.): „*cílem navrhovaného řešení není dospět k závěru, že povzbuzování zveřejňování praktik týkající se big data je ve své podstatě „problém práva duševního vlastnictví“; existuje pravděpodobně mnoho způsobů, jak podpořit zveřejňování big data praktik, přičemž tyto způsoby se nezakládají na udělení práv monopolního charakteru.*“ (volně přeloženo z anglického originálu).

pravý a efektivní právní rámec pro nakládání s daty, lze očekávat, že do budoucna bude stále víc spoléháno na vzájemná smluvní ujednání zainteresovaných stran. Tomuto vývoji napovídá i již zmiňovaný výsledek případu *Ryanair v. PR Aviation*, v němž SDEU vyslovil názor, který lze interpretovat tak, že ve smyslu rozsahu právní ochrany je často výhodnější spoléhat na ochranu dle smluvních podmínek spíše než na právní ochranu databází.³²³

Ačkoliv se může zdát, že smluvní ujednání mohou poskytovat smluvní stranám větší flexibilitu a lepší ochranu, nelze opomíjet jistá úskalí tohoto řešení. Mezi ta největší patří v první řadě již zmiňovaná nedostatečná harmonizace právních úprav jednotlivých členských států EU.

I přes několik pokusů harmonizovat některé aspekty smluvního práva na území EU³²⁴ i nadále zůstává 28 národních systémů se svými odlišnostmi. Ať už se jedná o principiální rozdíly mezi právními systémy anglosaského a kontinentálního typu či konkrétní rozdíly mezi právními úpravami jednotlivých členských států (byť v rámci stejného právního systému)³²⁵, společným jmenovatelem těchto rozdílů jsou zvýšené náklady, právní nejistota a faktické bariéry přeshraničního působení, kterým musí subjekty nakládající s daty čelit.

Další oblastí, která se zdá být problematickou, je závaznost a vymahatelnost smluvních ujednání. Na rozdíl od právní úpravy duševního vlastnictví, která zakládá absolutní práva k užití dat a jsou tak vymahatelná vůči všem ostatním osobám (z lat. „*erga omnes*“), tj. vůči každému, kdo by dané právo porušil, práva a povinnosti vzniklé ze smluvních závazků jsou práva relativní a jsou tudíž vymahatelná pouze mezi kontrahujícími stranami, (z lat. „*inter partes*“). Tato skutečnost je v datové ekonomice obzvlášť problematická v případech, kdy nelze spoléhat na právní úpravu zakládající práva absolutní. V těchto situacích budou jednotlivé subjekty na poli datového byznysu nuceni pečlivě zkoumat a předvídat, s kterými stranami zúčastněnými v rámci procesu užití dat bude třeba jednat a výsledek jednání stvrdit smlouvou. Neméně důležité rovněž bude ve smluvních ujednáních optimálně nastavit režim práv a povinností a zavést komplexní systém záruk a prohlášení, který bude fungovat napříč jednotlivými smlouvami a bude zohledňovat veškerá specifika sběru a užití dat.

---

³²³ Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 15. ledna 2015 ve věci C-30/14 *Ryanair v. PR Aviation BV*.

³²⁴ K tomu např. viz TOMÁŠ, Gema. Harmonisation of European Contract Law: Slowly but surely? In: *Challenges of the Knowledge Society* [online]. Vol. 3. Nicolae Titulescu University of Bucharest, 2013. [cit. 30. 9. 2018]. Dostupné z:

http://journaldatabase.info/articles/harmonisation_european_contract_law_slowly.html. ISSN 2068-7796.

³²⁵ Např. jakým způsobem lze smlouvy uzavřít, rozdílné úpravy režimu před uzavřením smlouvy, po dobu jejího trvání a po skončení smluvního vztahu či jaký režim odpovědnosti lze aplikovat a jaké nároky z porušení smluvních povinností lze uplatnit.

Právě správné nastavení obsahu smluvních ujednání se však může ukázat jako velice složitě.³²⁶ Jelikož se smluvní strany musí potýkat s chybějící odpovídající právní úpravou, musí v rámci smluvních ujednání předvídat řadu potenciálních situací a problémů, které by mohly nastat jak v průběhu smluvního vztahu, tak i po skončení jeho trvání, a tyto s předstihem náležitě ošetřit.³²⁷ To povede ke vzniku dlouhých a složitých smluv, jejichž vyjednávání bude velice nákladné a časově náročné.

V neposlední řadě je třeba zkoumat samotnou platnost smluv týkajících se dat. Za současné situace, kdy např. vlastnictví dat není konkrétně právně upraveno a je otázkou, zda je vůbec možné, lze očekávat, že platnost veškerých smluvních klauzulí, které vlastnictví dat prohlašují, bude diskutabilní a taková ujednání budou potenciálně právně napadnutelná. To z praktického hlediska potvrzují i právní experti z prostředí mezinárodní advokátní kanceláře, kdy dle jejich názoru (cit.): „v případě, že data nejsou chráněna právem duševního vlastnictví, budou takováto ujednání problematická. (...) [J]elikož v současnosti není rozeznáváno vlastnické právo k datům, vymahatelnost jakýchkoliv klauzulí prohlašujících takové vlastnictví je sporná (...)“ (volně přeloženo z anglického originálu).³²⁸

Ruku v ruce s těmito problematickými smluvními klauzulemi jde i otázka udílení licencí k užití dat. Z právního pohledu zůstává velkou neznámou, v jakém rozsahu a zda vůbec lze udělit licenci k užití dat, u nichž není zcela zřejmé (resp. je těžko prokazatelné), zda subjektu náleží právo k jejich užití. Lze se tak dostat do situace, kdy bude chybět právní základ pro uzavření platné a vymahatelné licenční smlouvy.

S ohledem na výše uvedené lze uzavřít, že nezbyvá než doufat, že jasnější odpovědi na otázky týkající se platnosti a vymahatelnosti těchto smluv přijdou se soudním přezkumem řady již existujících smluv, přičemž však zároveň nelze vyloučit, že soudní závěry se s největší pravděpodobností budou různit případ od případu.

---

³²⁶ Obecně ke specifikům smluvní úpravy v IT a jednotlivým typům smluv viz zejména kapitoly 5, 8,9 a 10 JANSÁ, Lukáš; OTEVŘEL, Petr; ŠTEVKO, Martin. *Softwarové právo: Praktický průvodce právní problematikou v IT*, Vyd. 3. Brno: Computer Press, 2018. 488 s. ISBN 978-80-251-4917-0.

³²⁷ Jak uvádí autoři z mezinárodní advokátní kanceláře Bird&Bird, kromě obecných ujednání, jako např. trvání smlouvy, odpovědnost za škodu, záruky a prohlášení atd., bude nutné upravit zejména povolené a zakázané operace v rámci zpracování dat, účel těchto operací, kvalitu dat, potenciální práva duševního vlastnictví, způsob nakládání s datovými soubory (v případě jejich analýzy, slučování, vytěžování atd.), bezpečnostní opatření atp. Více viz VAN ASBROECK; DEBUSSCHE, CÉSAR, 2017, op. cit., s. 130.

³²⁸ Ibid.

Závěr

Na vybraných právních úpravách, jež jsou svou povahou nejbližší aplikovatelné na právní vztahy týkající se dat, bylo demonstrováno, že navzdory jejich možnému použití za splnění výše popsaných podmínek tyto nebyly koncipovány za účelem ochrany dat či úpravy souvisejících právních vztahů. V tom se odráží řada nedostatků, které v konečném důsledku vedou k situaci, kdy na jedné straně určitý typ dat nedosáhne na konkrétní právní ochranu, zatímco na druhé straně bude mít jiný druh dat k dispozici hned několik navzájem se překrývajících právních ochran.

Neustále se zvyšující hodnota dat v obchodním a průmyslovém sektoru a skutečnost, že data doslova „ignorují“ hranice států, napovídá, že jakákoliv legislativa, ať už zbrusu nová či novelizace té stávající, která bude mít za cíl reagovat na vliv dat na současné vztahy ve společnosti, nebude kompatibilní s konceptem 28 odlišných národních režimů na úrovni EU. Nedostatečná harmonizace právních řádů mezi různými členskými státy EU, ale rovněž nedostatečná soudržnost úpravy zacházení s daty v rámci vnitrostátních právních předpisů, představuje pro firmy a organizace velkou výzvu.

V prostředí, kde koncept licencování práva k užití dat současně přináší riziko ztráty jejich kontroly, je správa dat ekonomicky výhodným způsobem často velmi náročná. Překážky v podobě nesnadné orientace v bludišti právních předpisů, které částečně (mnohdy spíše okrajově) upravují operace s daty, stojí v cestě rozvoje analýzy dat a vytváří velkou míru právní nejistoty na tomto rychle rostoucím trhu. Režim s podmínkami, dle kterých není zcela zřetelné, komu a v jakém rozsahu náleží práva k držným datům a zda tyto podléhají právní ochraně, pobízí zúčastněné strany k odepření přístupu ke „svým“ datům třetím osobám a potenciálně ohrožuje rozsah využití dat ve společnosti.

Tento stav nutí subjekty, jejichž podnikatelské aktivity jsou s daty svázány, zaujímat opatrný postoj ve vztahu ke sdílení a jinému užití dat a spoléhat se na smluvní úpravu práv a vztahů vyvstávajících v souvislosti s jejich datovými operacemi. Restriktivní přístup ke sdílení dat a odpovídajících praktik způsobený právní nejistotou může v konečném důsledku vést k omezení míry inovace v jednotlivých sektorech průmyslu a zpomalovat technologický vývoj

Evropy oproti zbytku světa.³²⁹ Takový stav zcela jistě není udržitelný v prostředí na datech založené digitální ekonomiky EU a určitě není v souladu s rychle rostoucím vývojem a užitím nástrojů vytěžování dat a jejich analýzy.

Ubikvita dat a jejich pro digitální ekonomiku klíčový význam vyvolaly řadu nejen právních otázek, mezi nimiž vyčnívá otázka vlastnictví dat. Jak bylo zdůrazněno, lze obecně dospět k závěru, že v současnosti se žádné klasické vlastnické právo k datům z povahy věci neváže a existující práva, která se k datům určitým způsobem vztahují, dostatečně neodpovídají potřebám a požadavkům aktérů disponujícím s daty. Ponecháme-li stranou výše nastíněná potenciální řešení otázky vlastnictví dat, která jsou však v odborných kruzích prozatím jen v rovině teoretické a jejichž využití bude pravděpodobně předmětem mnoha akademických debat, lze uzavřít, že za současného stavu je (kromě využití speciální právní úpravy k založení absolutních práv k užití dat) jediným představitelným řešením zachytit komplexní vztahy mezi jednotlivými stranami datových transakcí v rámci smluvních ujednání.

V tomto světle a s odkazem na výše popsanou problematiku smluv v datovém světě je však zároveň jedním dechem nutno konstatovat, že smluvní ujednání nejsou tím ideálním způsobem, jak vyplnit mezery v právní úpravě datových vztahů. Ačkoliv možnost založit relativní právo k užití dat prostřednictvím soukromoprávního instrumentu (uzavřením smlouvy) představuje určitou míru flexibility pro kontrahující subjekty, je třeba mít na paměti následující. Absence harmonizace smluvního práva na půdě EU, účinky smluv ve vztahu ke třetím osobám, specifický charakter smluv ve vztahu k datům a otázka jejich platnosti a vymahatelnosti stále nechávají prostor pro značnou právní nejistotu. Odhlédneme-li na moment od těchto nedostatků, z praktického hlediska by pak spoléhání se pouze na smluvní ujednání bylo pro množství aktérů velice přitěžující, nákladné a v řadě případů i zcela nemožné (zejména v situacích, kdy se jedná o manipulaci s big data, kde existuje široká škála různých datových zdrojů, úložišť, analýz, subjektů atd.).

---

³²⁹ Typickým příkladem může být vývoj na poli umělé inteligence a strojového učení, pro který je co největší přísun dat naprosto esenciálním. V současnosti dvě světové velmoci určují dva protipóly technologického vývoje umělé inteligence, a sice USA, kde je do značné míry kontrola nad osobními údaji privatizována, a Čína, kde naopak stát převzal veškerou kontrolu nad daty. Evropa bude muset najít své místo na slunci mezi těmito dvěma extrémy. Ačkoliv zaznívají skeptické názory ohledně budoucnosti Evropy a její role ve vývoji umělé inteligence, stále častěji se EU pasuje do role tvůrce pravidel (ať už etického, právního či technického charakteru), která by vytvořila určitý rámec pro vývoj umělé inteligence a ruku v ruce jdoucí využití dat. Více viz The Economist. *Can the EU become another AI superpower?* [online]. 20. září 2018. [cit. 11. 11. 2018] Dostupné z: <https://www.economist.com/business/2018/09/22/can-the-eu-become-another-ai-superpower>. Dále viz High-Level Expert Group on Artificial Intelligence. *Ethics Guidelines for Trustworthy AI*. [online]. 8. dubna 2019. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/ethics-guidelines-trustworthy-ai>.

Nastítnit potenciální rizika nakládání s (big) daty ve světle pojetí dat a informací z hlediska práva, analyzovat současnou právní úpravu a identifikovat její nedostatky ve vztahu k aplikaci na data, případně upozornit na teoretická řešení v podobě nových konceptů právní úpravy, s těmito cíli je tato práce předkládána. Ačkoliv za současných podmínek lze jen stěží kompletně obsáhnout množinu vztahů či sporů, které mohou vyvstat mezi jednotlivými stranami v procesu tvorby či využívání dat, je nutné neustále udržovat aktivní diskuzi o budoucnosti dat ve světě práva.

Právě diskuze mezi nejrůznějšími subjekty datového cyklu, odbornou veřejností a zákonodárci by mohla přispět k řešení a hlavně předcházení sporů, o které z důvodu existujících nedostatků právní úpravy do budoucna nebude nouze a jejichž právní a obchodní význam se bude lišit v závislosti na mnoha faktorech (druhy dat, odlišná hodnota dat, rozdílné zájmy na zpracování dat, sektorové odlišnosti atd.). V tomto ohledu nicméně prozatím zůstává neznámou, k jakému konkrétnímu výsledku by měla ona diskuze směřovat a jestli je v tuto chvíli vhodné řešit nedostatek právní úpravy prostřednictvím nové legislativy. Je však nasnadě se domnívat, že spíše než přijímat ukvapená legislativní opatření šitá horkou jehlou coby řešení, jak vyplnit mezery v právu, bude zapotřebí zamyslet se nad samotnou povahou dat a informací a nechat obchodní i právní prostředí tzv. „vyzrát“. Jen tak bude možné formulovat kvalifikované závěry, zdali je legislativní zásah vůbec nutný, případně jakou podobu by měl mít.

Seznam použitých zkratek

„AI“	Artificial Intelligence (Umělá inteligence)
„AutZ“	Autorský zákon
„BIA“	Business Impact Analysis (Analýza obchodního dopadu)
„EDPS“	European Data Protection Supervisor (Evropský inspektor ochrany údajů)
„EOP“	White House’s Executive Office of the President (Exekutivní kancelář prezidenta v Bílém domě)
„EU“	Evropská unie
„GDPR“	General Data Protection Regulation (Nařízení 2016/679 o ochraně osobních údajů)
„ICO“	Information Commissioner’s Office of the United Kingdom (Úřad komisaře pro informace Velké Británie)
„IoT“	Internet of Things (Internet věcí)
ISO/IEC	The International Organization for Standardization / The International Electrotechnical Commission (Mezinárodní organizace pro standardizaci / Mezinárodní elektrotechnická komise)
„Komise“	Evropská komise
„Modernizovaná Úmluva 108“	Modernizované znění úmluvy Rady Evropy o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat
„ObčZ“	Občanský zákoník
„SDEU“	Soudní dvůr Evropské unie
„SFEU“	Smlouva o fungování Evropské unie
„Směrnice JDT“	Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES
„Směrnice InfoSoc“	Směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti
„Směrnice o databázích“	Směrnice 96/9/ES o právní ochraně databází
„Směrnice o době ochrany“	Směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících
„Směrnice o ochraně počítačových programů“	Směrnice 2009/24/ES o právní ochraně počítačových programů

„Směrnice o osiřelých dílech“	Směrnice 2012/28/EU o některých povolených způsobech užití osiřelých děl
„Směrnice o pronájmu a půjčování“	Směrnice 2006/115/ES o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem
„TDM“	Text and data mining (Textové a datové vytěžování)
„WIPO“	World Intellectual Property Organisation (Světová organizace duševního vlastnictví)
„WP 29“	Working Party 29 (Pracovní skupina pro ochranu fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů zřízená na základě směrnice 95/46/ES)
„WTO“	World Trade Organisation (Světová obchodní organizace)

Seznam použitých zdrojů

1) Odborná literatura:

BUNNIK, Anno; et al. *Big data Challenges: Society, Security, Innovation and Ethics*. Palgrave Macmillan, 2016. 140 s. ISBN 978-1-349-94884-0

CAVANILLAS, Jose, María; et al. *New Horizons for a Data-Driven Economy: A Roadmap for Usage and Exploitation of Big Data in Europe*. Springer Nature, 2016. 303 s. ISBN 978-3-319-21568-6

COLSTON, Catherine; GALLOWAY, Jonathan. *Modern Intellectual Property Law*. 3. vyd. Abingdon: Routledge, 2010. 831 s. ISBN 978-0-415-55672-9

CUKIER, Kenneth; MAYER-SCHÖNBERGER, Viktor; (z angličtiny přeložil: GONER, Jakub). *Big data – revoluce, která změní způsob, jak žijeme, pracujeme a myslíme*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2014. 256 s. ISBN 978-80-251-4119-9

European Union Agency for Fundamental Rights; Council of Europe. *Handbook on European data protection law*. 1. vyd., 2018. 397 s. ISBN 978-92-9491-903-8

GOLDSTEIN, Paul; HUGENHOLTZ, Bernt. *International Copyright. Principles, Law, and Practice*. 3. vyd. New York: Oxford University Press, 2013. 616 s. ISBN 978-0-19-979429-4

JANSA, Lukáš; OTEVŘEL, Petr; ŠTEVKO, Martin. *Softwarové právo: Praktický průvodce právní problematikou v IT*. 3. vyd. Brno: Computer Press, 2018. 488 s. ISBN 978-80-251-4917-0

LAW, Jonathan; MARTIN, A., Elizabeth. *A Dictionary of Law*. 7. vyd. Oxford University Press, 2015. 677 s. ISBN 0199664927

LOHSSE, Sebastian; SCHULZE, Reiner; STAUDENMAYER, Dirk. *Trading Data in the Digital Economy: Legal Concepts and Tools: Münster Colloquia on EU Law and the Digital Economy III*. Gebunden, 2017. 332 s. ISBN 978-3-8487-4565-4

2) Odborné články a studie

Centre for Information Policy Leadership. *Big data and analytics: Seeking foundations for effective privacy guidance* [online]. Hunton and Williams LLP, 2013. Dostupné z: https://www.huntonak.com/files/Uploads/Documents/News_files/Big_Data_and_Analytics_February_2013.pdf

EDWARDS, John; IHRAI, Said. *Communique on the 38th International Conference of Data Protection and Privacy Commissioners*. ICDPPC, 2016

Evropská komise. *EU Data Protection Reform and Big Data* (Fact sheet). 2016. ISBN 978-92-79-60469-0

Evropská komise. *European Free Flow of Data Initiative within the Digital Single Market* (Inception impact assessment) [online]. 2016. Dostupné z: http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2016_cnect_001_free_flow_data_en.pdf.

EINAV, Liran; LEVIN, Jonathan. *The Data Revolution and Economic Analysis* [online]. 2013. Working Paper, No. 19035, National Bureau of Economic Research. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w19035>

HUGENHOLTZ, Bernt. *The InfoSoc Directive Ten Years After* [online]. Kluwer Copyright Blog, 2011. Dostupné z: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2011/12/21/the-infosoc-directive-ten-years-after/>

ICO. *Big Data, artificial intelligence, machine learning and data protection* [online]. Verze 2.2, 2017. Dostupné z: <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/2013559/big-data-ai-ml-and-data-protection.pdf>

ICO. *Democracy disrupted?, Personal information and political influence* [online]. 11. července 2018. Dostupné z: <https://ico.org.uk/media/action-weve-taken/2259369/democracy-disrupted-110718.pdf>

ICO. *Investigation into the use of data analytics in political campaigns, Investigation update* [online]. 11. července 2018. Dostupné z: <https://ico.org.uk/media/action-weve-taken/2259371/investigation-into-data-analytics-for-political-purposes-update.pdf>

JANEČEK, Václav. Ownership of personal data in the Internet of Things. *Elsevier Ltd.: Computer law & security review* 34 [online]. 2018. s. 1039-1052. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0267364918300487?via%3Dihub>

- JANSA, Lukáš. Právní úprava databází (II.). *pravoIT.cz* [online]. 2007. Dostupné z <http://www.pravoit.cz/novinka/pravni-uprava-databazi-ii>
- KEMP, Richard. *Legal Aspects of Managing Big Data* [online]. v. 2. Kemp IT Law, 2014. Dostupné z: <http://www.kempitlaw.com/wp-content/uploads/2014/09/Legal-Aspects-of-Big-Data-White-Paper-kempitlaw-201409-1.pdf>
- MATTIOLI, Michael. *Disclosing Big Data* [online]. Minnesota Law Review, [99:535 2014]. s. 535–583. Dostupné z: http://www.minnesotalawreview.org/wp-content/uploads/2015/02/REVISEDMattoli_MLR1.pdf
- National Science Foundation, *Solicitation 12-499: Core Techniques and Technologies for Advancing Big Data Science & Engineering (BIGDATA)* [online]. 2012. Dostupné z: <http://www.nsf.gov/pubs/2012/nsf12499/nsf12499.pdf>
- Národní strategie umělé inteligence v České republice vypracovaná Ministerstvem průmyslu a obchodu z května 2019. [online]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/umela-inteligence/umela-inteligence-v-eu-a-cr-172079/>
- POLČÁK, Radim. Informace a data v právu. *Revue pro právo a technologie*. [online]. 2016, č. 13, s. s. 67 –91. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/4946>
- TELEC, I. Není informace jako informace, in Blaho, P., Švecova, A. *Hodnotový systém práva a jeho reflexia v právnej teórii a praxi*, Trnava: Trnavska unvierzita, 2013, s. 930 a násl.
- TOMÁS, Gema. Harmonisation of European Contract Law: Slowly but surely?. *Challenges of the Knowledge Society* [online]. Volume 3. Nicolae Titulescu University of Bucharest, 2013. Dostupné z: http://journaldatabase.info/articles/harmonisation_european_contract_law_slowly.html. ISSN 2068-7796
- VAN ASBROECK, Benoit; DEBUSSCHE, Julien; CÉSAR, Jasmien. *Buiding the European Data Economy: Data Ownership White Paper* [online]. Bird&Bird. 2017. 142 s. Dostupné z: <https://www.twobirds.com/en/news/articles/2017/global/data-ownership-in-the-context-of-the-european-data-economy>
- VOLLMER, Timothy. With the European Parliament vote on the copyright directive, the internet lost – for now [online]. *creativecommons.org*. 12. září 2018. Dostupné z: <https://creativecommons.org/2018/09/12/with-the-european-parliament-vote-on-the-copyright-directive-the-internet-lost-for-now/>

World Intellectual Property Organization (WIPO). *Guide to the Copyright and Related Right Treaties Administered by WIPO and Glossary of Copyright and Related Rights Terms* [online]. WIPO, 2003. 317 s. Dostupné z: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/891/wipo_pub_891.pdf. ISBN 978-92-805-1200-7

3) Internetové stránky a odkazy:

ABADI, Martin et al. *Deep learning with differential privacy* [online]. ACM, Proceedings of the 2016 ACM SIGSAC Conference on Computer and Communications Security, 2016. Dostupné z: <https://dl.acm.org/citation.cfm?id=2976749>

ABRAMS, Martin. *The origins of personal data and its implications for governance* [online]. The Information Accountability Foundation. 2014. Dostupné z: <http://informationaccountability.org/wp-content/uploads/Data-Origins-Abrams.pdf>

Adaptic.cz. *Cookies*. Dostupné z: <http://www.adaptic.cz/znalosti/slovnicek/cookies/>

BORGHI, Maurizio; KARAPAPA, Stravoula. *Contractual Restrictions on Lawful Use of Information: Sole-source Databases Protected by the Back Door?* [online]. E. I. P. R. 2015, 37(8). Abstrakt volně dostupný z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2862248

Dvě sady písemných odpovědí na nezodpovězené otázky ze setkání mezi CEO společnosti Facebook Markem Zuckerbergem, prezidentem EP, předsedy evropských politických stran a předsedou a zpravodajem Výboru LIBE zveřejněné společností FB dne 23. května 2018 [online]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/the-president/en/newsroom/answers-from-facebook-to-questions-asked-during-mark-zuckerberg-meeting>, a ze dne 4. června 2018 [online]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/resources/library/media/20180604RES04911/20180604RES04911.pdf>

Evropská komise. *Tisková zpráva – Stav Unie v roce 2016: Komise navrhuje moderní úpravu autorského práva v zájmu rozkvětu a přístupnosti evropské kultury ze dne 14. září 2016*.

Evropský parlament. *Third Facebook-Cambridge Analytica hearing: data breach prevention and cures*. *EU Monitor* [online]. 22. října 2018. Dostupné z: <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vkpqblkr45vt?ctx=vg9pj7ufwbwe&t ab=1>

FLORIDI, Luciano. *Semantic Conceptions of Information* [online]. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Spring Edition, 2017. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/entries/information-semantic/>

Gartner IT glossary. *Big Data* [online]. Dostupné z: <http://www.gartner.com/it-glossary/big-data>

GEIGER, Christophe. The Role of the Three-Step Test in the Adaptation of Copyright Law to the Information Society. *UNESCO e-Copyright Bulletin* [online]. UNESCO: leden-březen 2007. Dostupné z: <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001578/157848e.pdf>

HARFORD, Tim. Big data: are we making a big mistake?. *Financial Times* [online]. 2014. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/21a6e7d8-b479-11e3-a09a-00144feabdc0>

HOF, D., Robert. *Deep Learning : With massive amounts of computational power, machines can now recognize objects and translate speech in real time. Artificial intelligence is finally getting smart* [online]. MIT Technology Review. Dostupné z: <https://www.technologyreview.com/s/513696/deep-learning/>

Information Accountability Foundation. *IAF Consultation Contribution: "Consent and Privacy" – IAF response to the "Consent and Privacy"* (consultation initiated by the Office of the Privacy Commissioner of Canada) [online]. 2016. Dostupné z: <https://informationaccountability.org/>

Iot-portal.cz. *Co je IoT?* [online]. Dostupné z: <https://www.iod-portal.cz/co-je-iod/>

ISO/IEC (the International Organization for Standardization / the international Electrotechnical Commission). Standard 2382-1: *Information Technology – Vocabulary* [online]. 1993 (EN). Dostupné z: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso-iec:2382:-1:ed-3:v1:en>

KAYYALI, Basel; KNOTT, David; KUIKEN, Van, Steve. *The big-data revolution in US health care: Accelerating value and innovation* [online]. McKinsey. 2013. Dostupné z: http://www.mckinsey.com/insights/health_systems_and_services/the_bigdata_revolution_in_us_health_care

KYJONKA, Vladimír. *Datová kvalita pod lupou, Systém online: S přehledem ve světě informačních technologií* [online]. 2006. Dostupné z: <http://www.systemonline.cz/business-intelligence/datova-kvalita-pod-lupou-1.htm>

LI, Hui. *Machine Learning: What it is and why it matters* [online]. SAS blog. Dostupné z: https://www.sas.com/en_hk/insights/analytics/machine-learning.html.

MARR, Bernard. How Much Data Do We Create Every Day? The Mind-Blowing Stats Everyone Should Read. *Forbes* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2018/05/21/how-much-data-do-we-create-every-day-the-mind-blowing-stats-everyone-should-read/#2aa4778160ba>

RIJMENAM, van Mark. *Why The 3V's Are Not Sufficient To Describe Big Data* [online]. [naposledy aktualizováno: 7. srpna 2018]. Dostupné z: <https://datafloq.com/read/3vs-sufficient-describe-big-data/166>

SCHUMPETER. Little things that mean a lot. *The Economist* [online]. 2014. s. 66. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/business/21607816-businesses-should-aim-lots-small-wins-big-data-add-up-something-big-little>

Seznam.cz: Směrnice o autorských právech může ve finále nejvíce poškodit uživatele. *tyinternety.cz* [online]. 12. září 2018. Dostupné z: <https://tyinternety.cz/digital/seznam-cz-smernice-o-autorskych-pravech-muze-ve-finale-nejvice-poskodit-uzivatele/>

Techstartups.com. *How much data do we create every day? [Infographic]*. [online]. 21. května 2018. Dostupné z: <https://techstartups.com/2018/05/21/how-much-data-do-we-create-every-day-infographic/>

The Economist. *Can the EU become another AI superpower?* [online]. 20. září 2018. Dostupné z: <https://www.economist.com/business/2018/09/22/can-the-eu-become-another-ai-superpower>

Waterford Technologies. *Big Data Statistics & Facts for 2017* [online]. Dostupné z: <https://www.waterfordtechnologies.com/big-data-interesting-facts/>

WIGGLESWORTH, Robin. Can big data revolutionise policymaking by governments? *Financial Times* [online]. 2014. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/9f0a8838-fa25-11e7-9b32-d7d59aace167>

WOOD, Georgie. *How Google's AI viewed the move no human could understand* [online]. Wired. 2016. Dostupné z: <https://www.wired.com/2016/03/googles-ai-viewed-move-no-humanunderstand/>

World Economic Forum in Collaboration with Bain & Company, Inc. *Personal Data: The Emergence of a New Asset Class* [online]. An Initiative of the World Economic Forum – leden 2011. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_ITTC_PersonalDataNewAsset_Report_2011.pdf

4) Komentáře:

CHALOUPKOVÁ, Helena; HOLÝ, Petr. *Autorský zákon: komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN: 978-80-7400-432-2

KŘÍŽ, Jan; HOLCOVÁ, Irena; KORDAČ, Jiří; KŘEŠŤANOVÁ, Veronika. *Autorský zákon – komentář a předpisy související*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a. s., 2005. ISBN 80-7201-546-X

TELEC, Ivo., TŮMA, Pavel. *Autorský zákon: komentář*. 1. vyd. Praha: Beck, 2007. ISBN: 978-80-7179-608-4

5) Přehled judikatury:

Chorvatsko, 184/2009 Z. S. v Sportbetting, Supreme Court of Croatia ze dne 17. listopadu 2010

ESLP, 10454/83 Gaskin v. the United Kingdom ze dne 7. července 1989

ESLP, 33783/09 Godelli v. Italy ze dne 25. září 2012

ESLP, 32881/04 K. H. a další v. Slovakia ze dne 28. dubna 2009

ESLP, 9248/81 Leander v. Sweden ze dne 26. března 1987

ESLP, 48009/08 Mosley v. the United Kingdom ze dne 10. května 2011

ESLP, 42326/98 Odièvre v. France [GC] ze dne 13. února 2003

ESLP, 28341/95 Rotaru v. Romania [GC] ze dne 4. května 2000

Německo, 17 O 68/08 Schutzfähigkeit von Musterverträger, Landgericht Stuttgart ze dne 6. března 2008

SDEU, C-348/13 BestWater International GmbH v. Michael Mebes a Stefan Potsch ze dne 21. října 2014

SDEU, C-203/02 British Horseracing Board Ltd a další v. William Hill Organization Ltd ze dne 9. listopadu 2004

SDEU, C-607/11 TV Broadcasting Ltd a další v. TVCatchup Ltd ze dne 7. března 2013

SDEU, C-398/15 Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Lecce v. Salvatore Manni ze dne 9. března 2017

SDEU, C-553/07 College van burgemeester en wethouders van Rotterdam v. M. E. E. Rijkeboer ze dne 7. května 2009

SDEU, C-304/07 Directmedia Publishing GmbH v. Albert-Ludwigs-Universität Freiburg ze dne 9. října 2008

SDEU, C-145/10 Eva-Maria Painer v. Standard VerlagsGmbH a další ze dne 1. prosince 2011

SDEU, C-444/02 Fixtures Marketing Ltd v. Organismos prognostikon agonon podosfairou ze dne 9. listopadu 2004

SDEU, C-403/08 Football Association Premier League Ltd a další v QC Leisure a další a C-429/08 Karen Murphy v. Media Protection Services Ltd ze dne 4. října 2011

SDEU, C-604/10 Football Dataco Ltd a další v Yahoo! UK Ltd a další ze dne 1. března 2012

SDEU, C-131/12 Google Spain SL, Google Inc. v. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González [GC] ze dne 13. května 2014

SDEU, C-5/08 Infopaq International A/S v. Danske Dabladet Forening ze dne 16. července 2009

SDEU, C-302/10 Infopaq International A/S v. Danske Dagbladet Forening ze dne 17. ledna 2012

SDEU, C-202/12 Innoweb BV v. Wegener ICT Media BV a další ze dne 19. prosince 2013

SDEU, C-466/12 Nils Svensson a další v. Retriever Sverige AB ze dne 13. února 2014

SDEU, C-162/10 Phonographic Performance (Ireland) Limited v. Ireland, Attorney General ze dne 15. března 2012

SDEU, C-30/14 Ryanair v. PR Aviation BV ze dne 15. ledna 2015

SDEU, C-135/10 Società Consortile Fonografici (SCF) v. Marco Del Corso ze dne 15. března 2012

SDEU, C-128/11 UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp ze dne 3. července 2012

SDEU, C-141/12 YS v. Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel a C-372/12 Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel v. M a S. ze dne 17. července 2014

6) Přehled právních předpisů:

Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886

ČR, Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

ČR, Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů

ČR, Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, která byla uzavřena v Marrákeši dne 15. dubna 1994 a která je jednou z příloh Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO)

EU, Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Artificial Intelligence for Europe COM (2018) 237 final ze dne 25. dubna 2018

EU, European Data Protection Supervisor (EDPS) Opinion 8/2016 on Coherent enforcement of fundamental rights in the age of big data přijatý dne 23. září 2016 Evropským inspektorem ochrany údajů

EU, High-Level Expert Group on Artificial Intelligence. *Ethics Guidelines for Trustworthy AI* ze dne 8. dubna 2019

EU, Listina základní práv Evropské unie

EU, Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů)

EU, Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 600/2014 ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně nařízení (EU) č. 648/2012 (MiFIR)

EU, Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1563 ze dne 13. září 2017 o přeshraniční výměně formátově přístupných rozmnoženin některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími mezi Unií a třetími zeměmi ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení

EU, Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 10. ledna 2017 o respektování soukromého života a ochraně osobních údajů v elektronických komunikacích a o zrušení směrnice 2002/58/ES (nařízení o soukromí a elektronických komunikacích), (COM/2017/010 final)

EU, Opinion 3/2013 on purpose limitation přijatý dne 2. dubna 2013 pracovní skupinou pro ochranu fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů zřízenou směrnicí Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 (WP 29)

EU, Pokyny k automatizovanému individuálnímu rozhodování a profilování pro účely nařízení 2016/679 přijaté dne 3. října 2017 WP 29 ve znění naposledy revidovaném a přijatém dne 6. února 2018

EU, Sdělení Komise ze dne 2. července 2014 s názvem „Na cestě k prosperující ekonomice založené na datech“ (COM (2014) 0442)

EU, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/65/EU ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně směrnic 2002/92/ES a 2011/61/EU (přepřacované znění). (MiFID II)

EU, Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů ze dne 9. prosince 2015 o směřování k modernějšímu a evropštějšímu rámci v oblasti autorského práva COM(2015) 626 final

EU, Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů ze dne 8. dubna 2019 o Budování důvěry v umělou inteligenci zaměřenou na člověka COM(2019) 168 final

EU, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/39/ES ze dne 21. dubna 2004 o trzích finančních nástrojů, o změně směrnice Rady 85/611/EHS a 93/6/EHS

EU, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází

EU, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví

EU, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů

EU, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES ze dne 21. dubna 2004 o zrušení směrnice Rady 93/22/EHS (MIFID I)

EU, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti

EU, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích)

EU, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25. října 2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl

EU, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících

EU, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem

EU, Směrnice Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2017/1564 ze dne 13. září 2017 o některých povolených způsobech užití některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení a o změně směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti

EU, Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/789 ze dne 17. dubna 2019, kterou se stanovují pravidla pro výkon autorského práva a práv s ním souvisejících, jež se použijí na některá online vysílání vysílacích organizací a převzatá vysílání televizních a rozhlasových programů, a kterou se mění směrnice Rady 93/83/EHS

EU, Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES

EU, Směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů

Rada Evropy, Důvodová zpráva k Modernizované Úmluvě 108

Rada Evropy, Guidelines of the Consultative Committee of Convention 108 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data in a world of big data T-PD(2017)01 přijaté dne 23. ledna 2017 ve Štrasburku (Rada Evropy)

Rada Evropy, Modernizované znění Úmluvy Rady Evropy č. 108 ze dne 28. ledna 1981 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat, jejíž modernizované znění bylo přijato na 128. Výboru ministrů konaného dne 17. – 18. května 2018 v Dánsku, Elsinoru (Modernizovaná Úmluva 108)

Rada Evropy, Recommendation CM/Rec(2016) 1 of the Committee of Ministers to the member states on protecting and promoting the right to freedom of expression and the right to private life with regard to network neutrality přijaté Výborem ministrů Rady Evropy dne 13. ledna 2016

Rada Evropy, Recommendation CM/Rec(2010)13 of the Committee of Ministers to member states on the protection of individuals with regard to automatic processing of personal data in the context of profiling přijaté Výborem ministrů Rady Evropy dne 23. listopadu 2010

Rada Evropy, Recommendation Rec(85)20 of the Committee of Ministers to member states on the protection of personal data used for the purposes of direct marketing přijaté Výborem ministrů Rady Evropy dne 25. října 1985

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorskému uzavřená v Ženevě dne 20. prosince 1996

Všeobecná úmluva o autorském právu uzavřená v Ženevě dne 6. září 1952, revidovaná v Paříži dne 24. července 1971

Právní aspekty big data

Abstrakt

Zde prezentovaná rigorózní práce se primárně soustředí na komplikovaný vztah práva a dat jako takových, přičemž klade zvýšený důraz na jednotlivé právní aspekty využití velkoobjemových dat, tzv. big data, a jejich klíčovou roli pro moderní digitální ekonomiku. Samotná práce je rozdělena do tří stěžejních kapitol. První kapitola přináší spíše obecnější popis fenoménu big data a zároveň přibližuje možnosti jejich využití. Ve druhé kapitole je na big data, jakož i na data jako taková a jejich využití, nahlíženo optikou relevantních právních oblastí. Závěrečná kapitola pak odhaluje souhrn vybraných výzev, kterým využití dat obecně v digitálním světě čelí, přičemž se zároveň snaží předložit jejich teoretická řešení.

V rámci první kapitoly bylo primárním cílem přiblížit fenomén big data širší právnické veřejnosti, aniž by tato byla zbytečně zatěžována technickými detaily. Deskripce big data se tak zaměřovala nejen na jejich typické znaky, ale zároveň na jejich zpracování a obecné využití ve společnosti, přičemž nebyla vynechána ani relevantní specifika využití v jednotlivých sektorech.

Druhá kapitola jakožto stěžejní kapitola této práce věnuje v úvodu svou pozornost datům a informacím v kontextu práva, přičemž se zároveň pokouší zdůraznit rozdíly v jejich pojetí. Na základě tohoto rozboru tato kapitola přechází k analýze konkrétních právních oblastí (primárně na úrovni Evropské unie), které se přímo či nepřímo dotýkají právních vztahů vznikajících v souvislosti s využitím dat a jsou zároveň schopné poskytnout datům pomyslnou ochranu. Zejména se tak věnuje právu autorskému, právu ochrany databází a právu ochrany osobních údajů. V souvislosti s právem ochrany osobních údajů je v této kapitole věnována rovněž zvýšená pozornost specifikům a rizikům vznikajícím při využití big data.

V poslední kapitole jsou na základě identifikace jednotlivých výzev a úskalí, se kterými se současná právní úprava musí ve vztahu k datům typicky potýkat, předestřena některá potenciální řešení týkající se zejména vlastnictví a ochrany dat. Závěr této práce náleží zamyšlení nad jednotlivými zjištěními, jež je třeba brát v úvahu při hledání efektivních řešení problémů stojících v cestě za vytvořením moderní digitální ekonomiky.

Klíčová slova:

Big data, autorské právo, ochrana osobních údajů

Big Data Legal Aspects

Abstract

Herein presented paper focuses primarily on a complicated relationship between law and data as such, putting greater emphasis on individual legal aspects of use of the big volume data, so called “big data”, and their key role for modern digital economy. The paper itself is divided into three main chapters. First chapter presents more general description of the big data phenomenon and at the same time it describes various possibilities of their use. In the second chapter, the big data as well as the data as such and their use are viewed through the lens of relevant areas of law. The final chapter uncovers a set of selected challenges to which, in general, the use of data faces in the digital world while attempting to outline their theoretical solutions.

Within the scope of the first chapter the primary objective was to bring the big data phenomenon closer to the wider legal community without having been unnecessarily burdened with technical details. The description of the big data thus focused not only on their typical features, but also on their processing and general use in society, including the relevant specifics of use in individual sectors.

At the outset the second chapter as a key chapter of this paper focuses on data and information in the context of law while at the same time attempts to emphasize their conceptual differences. On the basis of this analysis this chapter goes on to analyze specific legal areas (primarily at European Union level) that directly or indirectly affect legal relationships arising out of data use and are also capable of providing imaginary protection to data. In particular, it deals with copyright law, database protection law and data protection law. In relation to data protection law, this chapter also focuses on the specifics and risks arising out of the use of the big data.

In the last chapter based on identification of the individual challenges and pitfalls with which the present legal framework typically in relation to data has to deal with there are outlined some potential solutions particularly concerning ownership and protection of data. The conclusion of this work belongs to reflection on the various findings that need to be taken into account when looking for effective solutions to the problems standing in the way of creating a modern digital economy.

Keywords:

Big data, copyright law, data protection